T.C.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

TÜRKİYE İŞ KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM SİSTEMİNİN İSTİHDAM İLE İLİŞKİSİ; GELİŞMİŞ ÜLKE ÖRNEKLERİ VE İŞKUR İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ

(Uzmanlık Tezi)

Tansu ERDOĞMUŞ
İstihdam Uzman Yardımcısı

Ankara 2014

T.C.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

TÜRKİYE İŞ KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM SİSTEMİNİN İSTİHDAM İLE İLİŞKİSİ; GELİŞMİŞ ÜLKE ÖRNEKLERİ VE İŞKUR İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ

(Uzmanlık Tezi)

Tansu ERDOĞMUŞ
İstihdam Uzman Yardımcısı

Tez Danışmanı
Emrullah ASLAN
İstihdam Uzmanı

Ankara 2014

KABUL SAYFASI

TÜRKİYE İŞ KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE

İstihdam Uzman Yardımcısı Tansu ERDOĞMUŞ'a ait "Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim Sisteminin İstihdam İle İlişkisi; Gelişmiş Ülke Örnekleri ve İŞKUR İçin Bir Model Önerisi" adlı bu Tez, Yeterlik Sınav Kurulu tarafından UZMANLIK TEZİ olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı	**Adı ve Soyadı**	**İmzası**
Başkan :			
Üye :			
Üye :			
Üye :			
Üye :			

Tez Savunma Tarihi: …/…/ 2014

TEZDEN YARARLANMA

Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü İstihdam Uzman Yardımcısı Tansu ERDOĞMUŞ tarafından hazırlanan bu Uzmanlık Tezinden yararlanma koşulları aşağıdaki şekildedir:

1. Bu Tez fotokopi ile çoğaltılabilir.

2. Bu Tez, pdf formatında internet ortamında yayınlanabilir.

3. Bu Tezden yararlanılırken kaynak gösterilmesi zorunludur.

Tansu ERDOĞMUŞ

İstihdam Uzman Yardımcısı

..…/……/20…..

İmza

ÖNSÖZ

Mesleki ve teknik eğitim, ülkelerin sanayileşme ve kalkınması ile ekonomik rekabet gücünün arttırılmasında diğer eğitim dallarına göre ayrı bir önem ve önceliğe sahiptir. Bu yüzden eğitime yapılacak beşeri sermaye yatırımının ülkenin geleceğine ve yeni nesillerin refah ve zenginlik içinde yaşamasına zemin hazırlayacağı gözden kaçırılmamalıdır. Mesleki ve teknik eğitim, istihdam ile de doğrudan ilişkili bir disiplindir. Bu alanda geliştirilecek politikalarda ve alınacak kararlarda ilgili tüm tarafların eşit söz sahibi olması ve aktif katılımın gerçekleşmesi de ayrıca önem taşımaktadır.

Türkiye'deki mesleki ve teknik eğitim sisteminin yapısının anlatıldığı ve istihdam ile ilişkisinin incelendiği, sanayileşmesini tamamlamış üç ülke sisteminin de özet olarak incelenerek, Türkiye ve İŞKUR için yeni bir model önerisinin sunulduğu bu çalışmada, mesleki eğitim istihdam ilişkisi bağlamında yaşanan sorunlar başta olmak üzere, Türkiye mesleki ve teknik eğitim sisteminin özellikleri ve yapısı ile diğer ülke sistemlerinin bir karşılaştırılması gerçekleştirilmiş ve Türkiye için özgün sayılabilecek bir model geliştirilmiştir.

Çalışmanın hazırlanmasında destek ve yardımlarını esirgemeyen başta Aktif İşgücü Hizmetleri Dairesi Başkanımız Sayın Mehmet ASLAN'a, tezin kontrol ve gözden geçirilmesi ve fikirleri ile Tez Danışmanım İstihdam Uzmanı Emrullah ASLAN'a ve değerli katkı ve yardımlarıyla destekte bulunan Üstadlarım Sinan OK ve Yücel KARAKOYUN'a ve son olarak manevi destekleriyle aileme teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **İİ**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **Vİİ**
ŞEKİLLER VE GRAFİKLER LİSTESİ ..... **Vİİİ**
KISALTMALAR LİSTESİ ..... **İX**
GİRİŞ ..... **X**

BİRİNCİ BÖLÜM
MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM TEORİSİ VE BAĞLANTILI KAVRAMLAR

1.1 MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM, İSTİHDAM, İŞSİZLİK VE İŞGÜCÜ PİYASALARI KAVRAMLARI 3
1.1.1 Mesleki ve Teknik Eğitim Kavramı *3*
1.1.2 Mesleki ve Teknik Eğitim Modelleri *4*
1.1.2.1 Okula Dayalı Eğitim Modeli 4
1.1.2.2 İşyerine Dayalı Eğitim Modeli 5
1.1.2.3 Çıraklık Eğitim Modeli (Dual Sistem) 5
1.1.3 İstihdam ve İşgücü Piyasası Kavramsal Çerçevesi, Mesleki ve Teknik Eğitimin İstihdam ile İlişkisi *6*
1.1.3.1 İstihdam, Kayıt Dışı İstihdam, Eksik İstihdam ve İşgücü Kavramları ... 6
1.1.3.2 İşsizlik ve İşsizlik Çeşitleri 8
1.1.4 Mesleki ve Teknik Eğitim Sisteminin İstihdam İle İlişkisi *9*

İKİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM
2.1 MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN OSMANLIDAN GÜNÜMÜZE GELİŞİMİ…… 11
2.1.1 Osmanlı Öncesi Dönemde ve Osmanlı Döneminde Mesleki ve Teknik Eğitim……..... *11*
2.1.2 Cumhuriyet Döneminde Mesleki ve Teknik Eğitim *12*
2.2 TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN YASAL ÇERÇEVESİ…….. 14
2.2.1 Mesleki ve Teknik Eğitimi İlgilendiren Kanun ve Yönetmelikler *14*
2.2.1.1 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu 14
2.2.1.2 4702 Sayılı Kanun 14
2.2.1.3 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu 15
2.2.1.4 Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği 16
2.2.1.5 Mesleki Yeterlilik Sınav ve Belgelendirme Yönetmeliği 16
2.2.2 Mesleki ve Teknik Eğitim İle İlgili Düzenlemeler İçeren Kalkınma Planları ve Milli Eğitim Şuraları *17*
2.2.2.1 Yedinci, Sekizinci Beş Yıllık, Dokuzuncu Yedi Yıllık ve Onuncu Beş

Yıllık Kalkınma Planları……. 17
2.2.2.1.1 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000) 17
2.2.2.1.2 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005) 18
2.2.2.1.3 9. Yedi Yıllık kalkınma Planı (2007-2013) 18
2.2.2.1.4 10. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018) 18
2.2.2.2 On beşinci ve On altıncı, On yedinci ve On sekizinci Milli Eğitim Şuraları……. 19
2.2.2.2.1 15. Milli Eğitim Şurası (1996) 19
2.2.2.2.2 16. Milli Eğitim Şurası (1999) 19
2.2.2.2.3 17. Milli Eğitim Şurası (2006) 19
2.2.2.2.4 18. Milli Eğitim Şurası (2010) 19
2.3 MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMLE İLGİLİ ANA KURUMLAR 20
2.3.1 Milli Eğitim Bakanlığı *20*
2.3.2 Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) *21*
2.3.3 Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) *21*
2.4 TÜRKİYE'DE ORTAÖĞRETİM DÜZEYİNDEKİ MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN TEMEL ÖZELLİKLERİ 23
2.4.2 Mesleki ve Teknik Eğitimin Genel Eğitim İçindeki Oranı *25*
2.4.3 Mesleki Ve Teknik Orta Öğretimde 2008-2013 Yılları Arası Öğrenci ve Okul Sayıları *25*
2.4.4 Mesleki ve Teknik Orta Öğretim Kurumlarından 2008-2012 Yılları Arası Toplam Mezun Sayısı *26*
2.4.5 Ortaöğretim Kurumu Mezunlarının Mezuniyet Sonrası İstihdam Durumlarının İzlenmesi ve E-Mezun Sistemi *26*
2.4.6 Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları Mezunlarının İstihdamla İlişkisi (E-Mezun 2011 Yılı Raporu) *27*
2.5 MESLEKİ EĞİTİM ALANLARI VE MODÜLER SİSTEM 30
2.5.1 Mesleki Eğitim Alanlarının Sınıflandırılması *30*
2.5.2 Modüler Eğitim Sistemi *31*
2.6 YÜKSEKÖĞRETİM DÜZEYİNDEKİ MESLEKİ VE TEKNİK ÖĞRETİM KURUMLARI MYO'LAR VE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM FAKÜLTELERİ 32
2.6.1 Meslek Yüksekokulları *32*
2.6.2 MYO'ların İş hayatı, İşgücü Piyasası ve İstihdam İle Bağlantısı *33*
2.6.3 Meslek Yüksekokullarındaki 2005-2012 Yılları Arasındaki Öğrenci ve Mezun Sayıları……. *34*
2.6.4 Meslek Yüksekokullarında En Fazla Öğrenciye Sahip Programlar (2012-2013 Yılları)……. *34*
2.6.5 Meslek Yüksekokullarının Kapasitesinin Geliştirilmesi ve İşgücü Piyasasıyla Bağlantısının Arttırılmasına Yönelik Çözüm Önerileri *35*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE'DEKİ MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN İSTİHDAM İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

3.1 TÜRKİYE'DE 2007-2012 YILLARI ARASINDAKİ İSTİHDAMIN İNCELENMESİ 37

3.2 MESLEKİ EĞİTİM, İSTİHDAM VE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ ……40
3.3 İŞKUR'A KAYITLI İŞSİZLERİN 2011-2013 YILLARI ARASI PROFİLİ…….. 41
3.3.1 İŞKUR'a Kayıtlı İşsizlerin Mesleklere Göre Dağılımı (2011-2013)... *41*
3.3.2 İŞKUR'a Kayıtlı İşsizlerin Öğrenim Düzeylerine Göre Dağılımı (2011-2013)……. *44*
3.3.3 İŞKUR'a Kayıtlı İşsizlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı *44*
3.4 FAYDA MALİYET ANALİZİ BAĞLAMINDA MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM……. 45
3.4.1 Mesleki ve Teknik Eğitimin Maliyeti ve Finansmanı..... *45*
3.5 TÜRKİYE'DE İSTİHDAM VE MESLEKİ EĞİTİM İLİŞKİSİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ ÇALIŞMALARI 46
3.5.1 İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi Eylem Planı *46*
3.5.2 Tamamlanmış Projelerden Bazıları..... *47*
3.5.2.1 METGE (Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi) 47
3.5.2.2 MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi)…… 47
3.5.2.3 Entrevet- Mesleki ve Teknik Eğitim ve Öğretimde Girişimci İklimi Geliştirme Projesi..... 48
3.5.2.4 Özellikle Kız Çocuklarının Okullaşmasının Arttırılması Projesi II (IPA)……..... 48
3.5.2.5 Orta Öğretim Projesi 48
3.5.2.6 Skills@Work Projesi..... 48
3.5.2.7 Bilişim Teknolojileri Projesi 49
3.5.3 Sürdürülen Projelerden Bazıları *49*
3.5.3.1 Mesleki Becerilerin Geliştirilmesi Projesi (MESGEP)..... 49
3.5.3.2 Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Kalitesinin Geliştirilmesi Projesi (METEK) 49
3.6 MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN İŞGÜCÜ ARZI VE TALEBİ AÇISINDAN İNCELENMESİ 49
3.6.1 2007-2012 Yılları Arasında İŞKUR Kayıtlarına Göre İşgücü Arz ve Talebine Göre Kişi Sayıları *50*
3.7 ORTAÖĞRETİM VE YÜKSEKÖĞRETİM SEVİYESİNDEKİ MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM İSTİHDAM İLİŞKİSİNDE YAŞANAN TEMEL SORUNLAR 58
3.8 BÖLÜM DEĞERLENDİRMESİ..... 61

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SEÇİLMİŞ ÜLKELERDE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM SİSTEMLERİ

4.1 AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ (ABD) MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM SİSTEMİ……..... 62
4.1.1 Ortaöğretim Seviyesindeki Kariyer ve Teknik Eğitimi (Senior High School)……. *63*
4.1.2 Ortaöğretim Seviyesindeki Kariyer ve Teknik Eğitimin Özellikleri. *63*
4.1.3 ABD Eyalet Örnekleri (Florida Eyaleti) *65*
4.1.4 Yükseköğretim Seviyesindeki Kariyer ve Teknik Eğitim (Community

Colleges)..... *66*
4.1.5 Yükseköğretim Seviyesindeki Kariyer ve Teknik Eğitiminin Özellikleri..... *67*
4.1.6 İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Gerçekleştirilmesine Yönelik Uygulamalar..... *67*
4.1.6.1 Okuldan İşe Modeli (School to Work)..... 67
4.1.6.2 YouthBuild Programme (Gençlik Gelişim Programı) 68
4.1.7 ABD Ülke Uygulamasının Değerlendirilmesi *68*
4.2 FRANSA MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM SİSTEMİ 69
4.2.1 Ortaöğretim II. Kademesindeki Mesleki ve Teknik Eğitim ve Özellikleri..... *69*
4.2.2 Yükseköğretim Seviyesindeki Mesleki ve Teknik Eğitim ve Özellikleri..... *70*
4.2.3 Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi..... *71*
4.2.4 Ulusal Mesleki ve Eğitimsel Danışmanlık *72*
4.2.5 Mesleki ve Teknik Eğitimle İlgili Kurum ve Kuruluşlar..... *72*
4.2.6 Fransa'da Eğitim İstihdam Bağının Güçlendirilmesine Yönelik Uygulamalar..... *73*
4.2.6.1 Gelecek İşler Sözleşmeleri (Future Job Conracts) 73
4.2.6.2 Önceki Öğrenmelerin Tanınması (Validation des Acquits de l' Experience) (VAE) 74
4.2.6.3 Ticaret Okulları (Lycées des Métiers)..... 74
4.2.7 Fransa Ülke Uygulamasının Değerlendirilmesi..... *75*
4.3 BİRLEŞİK KRALLIKTA MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM 76
4.3.1 Mesleki ve Teknik Eğitimin Özellikleri..... *76*
4.3.2 İleri Eğitim Kolejleri (FE Colleges) ve Teknik Üniversite Kolejleri (University Technical Colleges)..... *77*
4.3.2.1 İleri Eğitim Kolejleri (FE Colleges)..... 77
4.3.2.2 Teknik Üniversite Kolejleri (University Technical Colleges) 77
4.3.3 Yükseköğretim Seviyesindeki Mesleki ve Teknik Eğitim ve Özellikleri..... *78*
4.3.4 Mesleki Eğitim İle İlgili Kurum ve Kuruluşlar *79*
4.3.5 Birleşik Krallıkta, İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Arttırılmasına Yönelik Gerçekleştirilmiş Proje ve Uygulamalar *81*
4.3.5.1 Gençlik Uygulamalı Eğitimi (YT) 81
4.3.5.2 Entry to Employment (E2E)-İstihdama Geçiş 81
4.3.5.3 Gençler İçin Yeni Anlaşma..... 82
4.3.6 Mesleki Yeterlilikler ve Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi..... *82*
4.3.7 Birleşik Krallık Ülke Uygulamasının Değerlendirilmesi *82*

BEŞİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE İSTİHDAMI GÜÇLENDİRME BAĞLAMINDA MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM SİSTEMİ HAKKINDA ÖNERİLER

5.1 SORUNLARA YÖNELİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ..... 84
5.2 YAYGIN MESLEKİ EĞİTİM İSTİHDAM İLİŞKİSİNDE İŞKUR 87
5.2.1 Mesleki ve Teknik Eğitimin Yaygın Eğitim Kapsamında İncelenmesi

ve İŞKUR……*87*
5.2.2 Yaygın Eğitim Kapsamında Mesleki Eğitim..... *89*
5.2.3 Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğünce Yaygın Eğitim Kapsamında Gerçekleştirilen Aktif İşgücü Politika Faaliyetleri..... *89*
5.2.3.1 Mesleki Eğitim Kursları..... 90
5.2.3.2 İşbaşı Eğitim Programları 91
5.2.3.3 Girişimcilik Eğitim Programları 92
5.2.3.4 Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri (UMEM) Projesi..... 93
5.2.3.5 Toplum Yararına Programlar 94
5.2.4 İş ve Meslek Danışmanlığı Hizmetleri..... *95*
5.2.5 İstihdam Hizmetleri *96*
5.2.6 İşsizlik Sigortası Hizmetleri..... *96*
SONUÇ VE MODEL ÖNERİSİ **98**
KAYNAKÇA **106**
ÖZGEÇMİŞ..... **110**

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Başlıca Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Yeterlilik Türleri 23
Tablo 2: 2008-2013 Yılları Arasındaki Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okul ve Öğrenci Sayıları 25
Tablo 3: 2008-2012 Yılları Arası Ortaöğretim Kurumları Mezun Sayıları 26
Tablo 4: 2005-2012 Yılları Arasındaki Meslek Yüksekokulları Toplam Öğrenci ve Toplam Mezun Sayıları 34
Tablo 5: 2012-2013 Eğitim Öğretim Yılında Meslek Yüksekokullarındaki Alanlara Göre Öğrenci Sayıları 35
Tablo 6: Türkiye İstatistik Kurumu Temel İşgücü Göstergeleri 2012-2013 Yılları 37
Tablo 7: Türkiye'de İstihdamın Sektörel Dağılımı 38
Tablo 8: Türkiye'de İstihdamın Sektörel Dağılımı (%) 38
Tablo 9: Eğitim Düzeyine Göre İşgücüne Katılma Oranları 2007-2012 Yılları Arası (%) 39
Tablo 10: Eğitim Düzeyine Göre İstihdam Oranları (%) 39
Tablo 11: Kayıtlı İşsizler 2011 İlk 15 Meslek 42
Tablo 12 Kayıtlı İşsizler 2012 İlk 15 Meslek 42
Tablo 13: Kayıtlı İşsizler 2013 İlk 15 Meslek 43
Tablo 14: Kayıtlı İşsizlerin Öğrenim Düzeyine Göre Dağılımı 44
Tablo 15: Kayıtlı İşsizlerin Yaş Grupları Dağılımı 44
Tablo 16 2007 Yılı İşgücü Talebi İlk 10 Meslek (Alınan Açık İş) 50
Tablo 17: 2007 Yılı İşgücü Arzı İlk 10 Meslek (İşe Yerleştirme) 51
Tablo 18: 2008 Yılı İşgücü Talebi İlk 10 Meslek (Alınan Açık İş) 51
Tablo 19: 2008 Yılı İşgücü Arzı İlk 10 Meslek (İşe Yerleştirme) 52
Tablo 20: 2009 Yılı İşgücü Talebi İlk 10 Meslek (Alınan Açık İş) 52
Tablo 21: 2009 Yılı İşgücü Arzı İlk 10 Meslek (İşe Yerleştirme) 53
Tablo 22: 2010 Yılı İşgücü Talebi İlk 10 Meslek (Alınan Açık İş) 53
Tablo 23: 2010 Yılı İşgücü Arzı İlk 10 Meslek (İşe Yerleştirme) 54
Tablo 24: 2011 Yılı İşgücü Talebi İlk 10 Meslek (Alınan Açık İş) 54
Tablo 25: 2011 Yılı İşgücü Arzı İlk 10 Meslek (İşe Yerleştirme) 55
Tablo 26: 2012 Yılı İşgücü Talebi İlk 10 Meslek (Alınan Açık İş) 55
Tablo 27: 2012 Yılı İşgücü Arzı İlk 10 Meslek (İşe Yerleştirme) 56
Tablo 28: 2013 Yılı İşgücü Talebi İlk 10 Meslek (Alınan Açık İş) 56
Tablo 29: 2013 Yılı İşgücü Arzı İlk 10 Meslek (İşe Yerleştirme) 57
Tablo 30: ABD'de Kariyer ve Teknik Eğitimde 2003-2004 Eğitim Yılında Üst Ortaöğretime Başlayanların 2009 Yılındaki İstihdam Durumu 64
Tablo 31: ABD'de 1990, 2000 ve 2005 Yıllarındaki Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları Mezunlarının Alanlarına Göre Yüzdelik Dağılımları 65
Tablo 32: Fransa'da Eğitim Seviyelerine Göre İşsizlik Oranları Tablosu 2004-2006 Yılları (%) 71
Tablo 33: 2004-2013 Yılları Arasında Türkiye İş Kurumu Tarafından Gerçekleştirilen Mesleki Eğitim Kursları Sayısal Veriler 91
Tablo 34: 2009-2013 Yılları Arasında Türkiye İş Kurumu Tarafından Gerçekleştirilen İşbaşı Eğitim Programları Sayısal Veriler 92
Tablo 35: 2009-2013 Yılları Arasında Türkiye İş Kurumu Tarafından Gerçekleştirilen Girişimcilik Eğitim Programları Sayısal Verileri 93

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Mezunların Bölümlere Göre Dağılımı İlk 5 Meslek……27

Grafik 2: Mezunların Çalıştıkları Sektörlere Göre Dağılımı İlk 5 Sektör……...28

Grafik 3: Mezunların İşlerini Bulma Yöntemleri……....28

Grafik 4: Okulda Kazanılan Mesleki Bilgileri Yapmakta Oldukları İş İçin Yeterli Bulma Durumu……..…29

Grafik 5: Mezunların Mezun Olunan Bölüm/Program Dışında Çalışma Nedenleri…..30

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	:	adı geçen eser
a.g.m.	:	adı geçen makale
AB	:	Avrupa Birliği
AİP	:	Aktif İşgücü Programları
AYÇ	:	Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi
Bac Pro	:	(Baccalaurat Professionelle) Ortaöğretim Mesleki Diploması
BEP	:	(Brevet d'Etudes Professionelles) Mesleki Eğitim Sertifikası
BIS	:	(Department For Bussiness Innovation And Skills) İş, Yaratıcılık ve Beceriler Departmanı
BTS	:	(Brevet de Tecnicien Superieur) Yüksek Teknisyenlik Sertifikası
CAP	:	(Certificat d'Aptitude Professionelle) Profesyonel Yetkinlik Sertifikası
CPCs	:	(Comissions Professionelles Consultatives) Profesyonel Danışma Komisyonları
CTE	:	(Career and Technical Education) Kariyer ve Teknik Eğitimi
DCSF	:	(Deparment For Childeren, Schools and Families) Çocuklar, Aileler ve Okullar Deparmanı
DUT	:	(Diplome Universitaire de Technologie) Teknik Yüksekokul Diploması
EARGED	:	Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı
ECVET	:	(European Vocational Education Credit Transfer) Avrupa Mesleki Eğitim Kredi Transfer sistemi
FE Colleges	:	(Further Education Colleges) İleri Eğitim Kolejleri
GCSE-A	:	(General Certificate of Secondary Education) Genel Ortaöğretim Eğitim Sertifikası
GLMP	:	(General Labour Market Programs) Genel İşgücü Piyasası Programları
IPA	:	(Instrument for Pre-accession Assistance) Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı
ISCED-97	:	Uluslararası Eğitim Standart Sınıflandırması
ISCO-88	:	Uluslararası Meslek Standart Sınıflandırması
İKMEP	:	İnsan Kaynaklarının Mesleki Eğitim Yoluyla Geliştirilmesi Projesi
İŞKUR	:	Türkiye İş Kurumu
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
MEGEP	:	Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi
MESGEP	:	Mesleki Becerilerin Geliştirilmesi Projesi
METEK	:	Mesleki ve Teknik Eğitimin Kalitesinin Geliştirilmesi Projesi
METGE	:	Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi

MTE	**:**	Mesleki ve Teknik Eğitim
MYK	**:**	Mesleki Yeterlilik Kurumu
MYO	**:**	Meslek Yüksekokulu
ÖSYM	**:**	Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi
QAA	**:**	(Quality Assurance Agency) Kalite Güvence Ajansı
SLMP	**:**	(Special Labour Market Programs) Özel İşgücü Piyasası Programları
STK	**:**	Sivil Toplum Kuruluşu
TİSK	**:**	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TYÇ	**:**	Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi
UKCES	**:**	(United Kingdom Commission For Employment And Skills) Birleşik Krallık İstihdam ve Beceriler Komisyonu
UMS	**:**	Ulusal Meslek Standardı
UTC	**:**	(University Technical Colleges) (Üniversite Teknik Kolejleri)
UVA	**:**	(University Vocational Awards Council) Üniversite Mesleki Derecelendirme Konseyi
UY	**:**	Ulusal Yeterlilik
VTE	**:**	(Vocational Training and Education) Mesleki Eğitim ve Staj
YÖK	**:**	Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı

GİRİŞ

Mesleki eğitim ve teknik eğitim bireylerin sosyal ve kültürel gelişimlerinde, ülkelerin ekonomik kalkınması ve refahlarının arttırılmasında, günümüz dünyasında hızla gelişen ve değişen teknolojik ilerlemelere bireylerin ve toplumların uyum sağlamasında ve ileri medeniyetler seviyesine ulaşılmasında önemli bir role sahiptir. Mesleki ve teknik eğitim diğer birçok eğitim disiplinini de içine alan geniş bir alanı kapsamaktadır. İşgücü piyasaları ve İstihdam alanları ile de karşılıklı etkileşim içerisinde olan veya olması gereken bir eğitim disiplinidir.

Mesleki ve teknik eğitimin tarihi incelendiğinde ilk uygulamaların M.S. 11.yy'da gelişmiş medeniyetlerde el sanatına ve zanaatkârlığa dayanan usta çırak ilişkisine dayalı çıraklık sistemi olarak ortaya çıktığı, Anadolu medeniyetine bakıldığında ise 12. yy'da Selçuklular döneminde yine çıraklık prensibine dayalı Ahilik adı altında ortaya çıktığı, daha sonraları Osmanlı İmparatorluğu döneminde Lonca ve Gedik adlarıyla sistemin devam ettiği, Osmanlı Tanzimat döneminden itibaren ise çıraklığın yanında okula dayalı planlı mesleki eğitime geçişin olduğu anlaşılmaktadır.

Teknik eğitim kavramı ise mesleki eğitime görece daha yenidir. 18. ve 19. yy'larda buharla çalışan makinelerin icadıyla birlikte Dünya'da sanayi devrimi adı verilen bir devrim yaşanmış, el ile üretim artık yerini günümüz otomasyon ve kitle üretiminin temellerini oluşturan makine ile üretime devretmiştir. İşgücünden artık sadece el emeği ile üretime katkıda bulunması değil makine kullanımı ve dolayısıyla teknik bilgiye de sahip olması aranır hale gelmiştir. Sonuç olarak el ile yapılan çıraklığa dayalı üretim yöntemi sanayi devrimi ile birlikte yerini makineler ile yapılan daha ayrıntılı, teorik ve pratik teknik bilgi ve uzmanlık gerektiren teknik eğitimin doğmasına yol açmıştır.

Ülkemiz tarihine bakıldığında da dünyadaki bu gelişmelere uygun bir değişim sürecinin yaşandığı görülmüştür. Osmanlının son dönemi olan Tanzimattan itibaren ilk mesleki ve teknik okulların açıldığı, yenileşme ve batılılaşma hareketlerinin meydana geldiği görülmektedir. Cumhuriyet döneminde ise planlı çabaların daha da önemsendiği, mesleki ve teknik okulların yurt geneline yayılarak sayılarının arttırıldığı, ayrıca

mesleki ve teknik eğitimin devlet içinde idari olarak teşkilatlandırıldığı görülmüştür.

Mesleki ve teknik eğitim, yalnızca eğitim politikası karar alıcılarına bırakılamayacak derecede önemli bir alan olup, mesleki eğitimde paydaş konumunda olan diğer ekonomi politikası aktörleri ve sivil toplum kuruluşlarının da eğitimin planlanması ve uygulanması sürecine aktif katılımının sağlanması büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmada, Türkiye'deki mesleki ve teknik eğitim sisteminin istihdam ile ilişkisinin Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı ve Türkiye İstatistik Kurumunca yayınlanan verilere dayanarak incelenmesi ve yorumlanması gerçekleştirilmiştir. Ayrıca gelişmiş üç ülke olan ABD, Birleşik Krallık ve Fransa'nın mesleki ve teknik eğitim sistemleri kısaca özetlenmiş ve Türkiye ile karşılaştırılarak bir senteze ulaşılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde, mesleki ve teknik eğitimin kavramsal çerçevesi, istihdam, işsizlik ve işgücü piyasaları kavramları ile mesleki eğitim modelleri, ikinci bölümünde; mesleki ve teknik eğitimin, tarihsel gelişimi, yasal çerçevesi, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyindeki kurumlar ve özellikleri anlatılmıştır. Üçüncü bölümde tezin amacını oluşturan mesleki ve teknik eğitimin istihdam bağlamında değerlendirilmesi gerçekleştirilmiş, Türkiye'deki istihdamın yapısı ve temel özellikleri ile Türkiye'deki işsizlik, İŞKUR'a kayıtlı işsizler üzerinden değerlendirme konusu yapılmış, genel işgücü piyasası bağlamında işgücü arzı ve talebi açısından küçük bir modelleme yapılmıştır. Bu bölümde ayrıca mesleki ve teknik eğitimin finansman boyutu ve eğitim-istihdam ilişkisini güçlendirme açısından gerçekleştirilmiş projelere de kısaca yer verilmiştir. Dördüncü bölümde, seçilmiş üç ülkenin mesleki ve teknik eğitim sistemlerinin istihdam ile bağlantısına yönelik uygulamaları incelenmiş ve yorumlanmıştır. Beşinci bölümde, mesleki ve teknik eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi açısından yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri açıklanmış, İŞKUR'un görev ve sorumlulukları ile yaptığı faaliyetlere değinilmiştir. Sonuç kısmında tezin tüm bölümlerini özetleyici nitelikte Türkiye için geliştirilebilecek politikalar ve bir model önerisi sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM TEORİSİ VE BAĞLANTILI KAVRAMLAR

1.1 MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM, İSTİHDAM, İŞSİZLİK VE İŞGÜCÜ PİYASALARI KAVRAMLARI

1.1.1 Mesleki ve Teknik Eğitim Kavramı

Mesleki eğitim ve teknik eğitim kavramları hakkında farklı tanımlamalar mevcut olup bu tanımlamalardan birkaçı şöyledir;

Mesleki Eğitim; "Bireye iş hayatında belirli bir meslekle ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve bireyin yetkinliklerini çeşitli yönleriyle geliştiren eğitimdir".[1] Bir diğer tanımda "Mesleki eğitim gelişmiş batılı ülkelerde el becerisi veya pratik aktiviteler yoluyla kariyer kazandırmayı amaçlayan bir meslek dalıdır."[2] Mesleki eğitim, ülkelerin vasıfsız insan gücünü vasıflı hale dönüştürülmesinde ve teknolojik gelişmenin meydana getirdiği toplumsal ve bireysel uyumsuzlukların aşılmasında önemli bir araç konumundadır.[3] Mesleki ve teknik eğitimde karmaşık teknik bilgi ve becerilerin yanında iş hayatında başarılı olmak için gerekli 21. yüzyıl becerileri olarak adlandırılan iletişim, problem çözme, kritik düşünme, bilgiye erişim ve hayat boyu öğrenme becerilerinin de öğretim programlarına dahil edilmesi gerekmektedir.[4]

Teknik Eğitim; "İleri düzeyde fen ve matematik bilgisi ile uygulamalı teknik yetenekleri gerektiren, meslek hiyerarşisinde orta ve yüksek kademeler arası düzey için gerekli bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazandıran ileri düzeyde bir meslek eğitimidir. Temel mühendislik alanlarında yaygın olmakla birlikte bu alanla sınırlı değildir. Tarım, sağlık, beslenme, ticaret ve diğer alanlarda da teknik eğitim, bilim ve teknolojideki gelişmelere paralel olarak gelişmektedir".[5]

---

[1] Alkan, Cevat; Hıfzı, Doğan; S.İlhan, Sezgin; Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları, Nobel Yayınları, 1. Basım, Ankara, 2001, s.4.
[2] Öçal, H, "Mesleki Eğitim ve Mesleki Yönlendirme Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim", http://www.slideshare.net/Toprak99/meb-eitim-dergisi, (15.03.2013).
[3] Aykaç, Necdet; "Türkiye'de ve Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Mesleki ve Teknik Eğitim", http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/155-156/aykac.htm, (19.03.2013).
[4] Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, Mesleki ve Teknik Eğitim Çalıştayı, 24-25 Şubat 2012 Manavgat, Antalya, s.51
[5] Cevat, Doğan, Sezgin; a.g.e., s.40.

Mesleki ve teknik eğitim bireylere toplum hayatına katkı yapabilecekleri ve yaşamlarını sürdürebilecekleri bir meslek kazandırmanın yanında iş yaşamındaki verimliliğin arttırılmasının yöntemleri üzerinde de yoğunlaşan bir etkinliktir.[6]

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere mesleki ve teknik eğitim bireyleri yalnızca bir meslek sahibi yaparak hayatlarını idame ettirebilecekleri bir işe sahip olmalarını değil vasıflı insan gücünün yetiştirilerek ülkenin de ekonomik kalkınma ve gelişimine katkıda bulunan aynı zamanda bireylerin sosyal ve kültürel yönden de gelişimine hizmet edebilecek bir araçtır.

1.1.2 Mesleki ve Teknik Eğitim Modelleri

Mesleki ve teknik eğitim ile ilgili başlıca üç temel model söz konusu olup dünyadaki gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bu modellerden biri veya birkaçı uygulanabilmektedir. Her modelin kendine göre farklı avantaj veya dezavantajları bulunmaktadır ve ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre değişmektedir. Örneğin sanayi açısından gelişmiş ülkelerde ikili eğitim veya çıraklık modeli daha başarılı sonuçlar verebilmekte iken sanayisi az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde özel sektörün eğitim imkanları ve sermaye yapısının da yetersizliği göz önünde bulundurularak okul modeli daha başarılı sonuçlar alınmasını sağlayabilmektedir. Bu modeller kısaca açıklanmıştır.

1.1.2.1 Okula Dayalı Eğitim Modeli

Amacı bireye işe giriş için gerekli temel davranışları kazandırmak olan, eğitimin gerçekleştirildiği kuruma tam gün devam edilmesinin gerekli olduğu, mesleki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında gerçekleştirilen eğitim modelidir.[7] Okul donanımlarının sürekli yenilenmesini gerektirdiğinden yüksek maliyetli model türü olmaktadır. Eğitime önemli ölçüde kaynak ayıran İsveç, Fransa, Belçika ve İtalya gibi ülkelerde uygulanmaktadır.[8]

Ülkemiz mesleki ve teknik eğitim sisteminde benimsenmiş model olup, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı

[6] MTEGM, a.g.e., s.42.
[7] Alkan, Cevat; v.d. a.g.e., s.124.
[8] Aykaç, Necdet; a.g.m., s.155.

mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları ile YÖK'e bağlı MYO'larda eğitim ve öğretim faaliyetleri sürdürülmektedir.

1.1.2.2 İşyerine Dayalı Eğitim Modeli

Öğrencilerin meslekle ilgili eğitimlerini işyerlerinde usta öğreticilerin yanında çıraklık yaparak öğrendikleri meslekle ilgili kuramsal bilgilerin işyerlerinde oluşturulmuş sınıflarda veya meslek eğitimi veren okullarda öğretilebildiği eğitim modelidir.[9]

İşyerine dayalı eğitim modelinin avantajları arasında mesleki eğitimin gerektirdiği yüksek maliyetlere dayalı okul eğitiminden bağımsız olması, eğitim alan kişilere iş yaşamındaki engellerin üstesinden gelme, iletişim, girişimcilik gibi nitelikleri kazandırması sayılabilirken, öğretilen becerilerin ortak bir müfredat ve program dâhilinde yapılmamasından dolayı çalışılan alan veya sektörle sınırlı şekilde vasıf kazandırması dezavantajlı yanı olarak görülmektedir.[10]

Türkiye'de işyerine dayalı eğitim, örgün eğitim seviyesinde fazla gelişmemiş olmakla birlikte bazı büyük özel sektör işletmelerinin kendi imkanlarıyla ve Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü'nce gerçekleştirilen Aktif İşgücü Programları kapsamında uygulanmakta olan İşbaşı Eğitim Programlarıyla yaygın eğitim seviyesinde işyerine dayalı eğitim faaliyetleri sürdürülmektedir.

1.1.2.3 Çıraklık Eğitim Modeli (Dual Sistem)

Çıraklık eğitim modeli Devlet ile özel sektörün işbirliği içinde gerçekleştirdiği bir modeldir. Meslek eğitimine ilişkin karar ve uygulamaların işveren, işçi, meslek kuruluşları ve devletten oluşan dörtlü yapı tarafından yürütüldüğü, teorik eğitimin kamu finansmanlı kısmi zamanlı devlet okullarında, pratik (uygulama) eğitiminin özel işletmeler işbirliği ile çırak-kalfa-usta düzeni içinde işyerinde gerçekleştirildiği,[11] okul-sanayi işbirliğine dayanan modeldir. Almanya başta olmak üzere Avusturya, İsviçre, İngiltere, ABD'de ağırlıklı uygulanan model yapısıdır. Ülkemizde okula dayalı mesleki ve teknik eğitim modeli benimsenmiş olmakla birlikte, Çıraklık ve Ustalık eğitimi de

[9] MTGEM, a.g.e., s.48.
[10] MTGEM, a.g.e., s.48.
[11] Bülbül, a.g.m., s.6.

uygulanmaktadır.

"Çıraklık eğitimi 4 gün işletmede beceri eğitimi, 1 gün okulda genel ve mesleki eğitim ilkesine dayanmaktadır. Çıraklık eğitim süresi mesleklerin özelliklerine göre 3-4 yıldır. Eğitim kalfalık imtihanının başarıyla tamamlanmasıyla son bulmaktadır."[12]

Çıraklık eğitim modelinin avantajları, mesleki eğitimin maliyetini özel sektör ve devlet arasında dağıtması, finans sektörünün de mesleki eğitimi desteklemesi, okul ve işyerlerinde yapılan eğitimlerin ortak bir müfredata bağlı olarak yapılması gösterilmekte iken modelin dezavantajlı yanı olarak paydaş kurumları olan, sanayi, eğitim ve finans sektörünün koordinasyonu sorunu gösterilebilir.[13]

Çıraklık Eğitim Modeli, Almanya başta olmak üzere sanayileşmiş ülkelerde başarılı şekilde uygulanmakta olan bir modeldir ve eğitim istihdam bağının güçlendirilmesinde önemli rol oynayabilecek, mesleki eğitimin gerektirdiği maliyetlerden tasarruf edilmesini ve mesleki eğitimin müfredat belirleme, staj imkânlarının sağlanması gibi konularda özel sektöründe dahil olmasını sağlayacak, kişilerin mesleki bilgi ve becerilerinin arttırılması yanında sosyal ve iletişim becerilerinin de geliştirilmesini sağlayacak modeldir.

1.1.3 İstihdam ve İşgücü Piyasası Kavramsal Çerçevesi, Mesleki ve Teknik Eğitimin İstihdam ile İlişkisi

1.1.3.1 İstihdam, Kayıt Dışı İstihdam, Eksik İstihdam ve İşgücü Kavramları

İstihdam ve işgücü piyasası ile bağlantılı tanımlamalar şöyledir;

İstihdam: "İşbaşında olanlar ve işbaşında olmayanlar grubuna dahil olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm nüfus istihdam edilen nüfustur."[14]

İşbaşında olmayanlar: "İşi ile bağlantısı devam ettiği halde, referans haftası içinde çeşitli nedenlerle işinin başında olmayan kendi hesabına çalışanlar ve işverenler istihdamda kabul edilmektedir."

---

[12] Alkan, Cevat; v.d., a.g.e., s.163.
[13] MTEGM, a.g.e., s.49.
[14] TÜİK, www.tuik.gov.tr/PreIstatistikMeta.do?istab_id=1181, (22.03.2013).

İşgücü: "*Mal ve hizmet üretiminde kullanılan insan kaynağıdır.*" İster vasıflı ister vasıfsız olsun üretime katılan her türlü beşeri kaynağa emek veya işgücü denir. İşgücünün niteliğine bağlı olarak beşeri sermaye, entellektüel sermaye olarak da farklı nitelemeler yapılır."[15] "İstihdam edilenler ile işsizlerin oluşturduğu tüm nüfusu kapsar."[16]

İşgücü Piyasası: "Emeğini arz edenlerle bu emeği talep edenleri bir araya getirerek, emeğin fiyatının ve bu fiyat üzerinden arz edilecek emeğin miktarının belirlendiği yerdir."[17]

Kayıt Dışı İstihdam: "Referans haftasında yaptığı işten dolayı herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmayanlardır."[18]

Eksik İstihdam: "Bir ekonomide tüm üretim faktörlerinin üretimde görev almaması, bir kısmının atıl kalması halini ifade etmektedir. İstihdamı dar anlamda aldığımızda eksik istihdam ekonomide çalışmak istediği halde iş bulamayanların (İşsizlerin) olmasıdır."[19]

Tam İstihdam: "Bir ekonomide mevcut olan tüm üretim faktörlerinin mal ve hizmet üretmek üzere kullanılmasıdır."[20] Tam istihdam bir ekonominin temel makroekonomik amaçları arasında yer almakta olup, çalışma arzu ve yeteneğindeki tüm insanların istihdam edilmesi, yeraltı ve yerüstü doğal kaynaklarının üretim sürecine dahil olması, beşeri sermaye başta gelmek üzere diğer üretim faktörlerinin üretime koşulması durumunu ifade eden geniş bir kavramdır.[21]

Eksik istihdam ve kayıt dışı istihdam bir ülke ekonomisinin gelişimini ve dolayısıyla bireysel ve toplumsal refah artışını engellemekte, özellikle ülkelerin eksik istihdamla mücadele politikaları arasında yer alması gereken mesleki ve teknik eğitim yoluyla işgücünün iş piyasasına uyumunun arttırılmasının sağlanması büyük önem

---

[15] Gümüş, Erdal, Şişman, Mehmet, Eğitim Ekonomisi ve Planlaması, Pegem Akademi, I.Baskı, Ankara, Ekim 2012,s.5.
[16] www.tuik.gov.tr/PreIstatistikMeta.do?istab_id=1181
[17] Ataman, Berrin Ceylan; "İşgücü Piyasası ve İstihdam Politikalarının Temel Prensipleri", İİBK, Siyasal Yayıncılık, Ankara 1999, s.7.
[18] www.tuik.gov.tr/PreIstatistikMeta.do?istab_id=1181
[19] Dinler, Zeynel, İktisada Giriş, Ekin Kitabevi Yayınları, 11. Basım, Bursa 2005, s.442.
[20] Gümüş, Şişman, a.g.e., s.20.
[21] Gümüş, şişman, a.g.e., s.20.

taşımaktadır.

1.1.3.2 İşsizlik ve İşsizlik Çeşitleri

İşsizlik: "Bir ekonomide çalışmak istediği halde iş bulamayan yetişkinlerin (16 yaş ve üstündekiler) olması halinde, söz konusu ekonomide işsizlik var demektir."[22]

İşsiz: "Çalışmak İstediği halde iş bulamayan yetişkinlere işsiz denir."[23]

İşsizlik Türleri;[24]

Friksiyonel (Arızi) İşsizlik: "İş bulmanın zaman almasından/emek piyasasının iş arayanları bunları uygun işlere anında yerleştirecek biçimde (sürtünmesiz olarak) işlememesinden kaynaklanan işsizliktir."[25] Bu gruptaki işsizler kısa zaman zarfında kendi yetenek ve deneyimlerine uygun işlerde istihdam edilebilirler, bir ülkedeki istihdam kurumu ne kadar iyi örgütlenmiş ve etkin çalışıyorsa o ülkede arızi işsizlik o denli düşük olacaktır.

Yapısal İşsizlik: Ekonominin talep ve üretim yapısında ortaya çıkan değişikliklerin intibak sürecinin neden olduğu işsizliğe denir. Başlıca nedenleri 1. Üretim teknolojisindeki değişmeler 2. Tüketim kalıplarındaki değişmeler 3. Asgari ücret uygulamasıdır.

Konjonktürel İşsizlik: Ekonomik hayatta gerçekleşen konjonktür devrelerine bağlı olarak ortaya çıkan işsizlik türüdür. Ekonomik canlanmanın olduğu dönemlerde talep artışına bağlı olarak, istihdam, milli gelir ve üretimin artması; bunun sonucunda mal ve hizmet arzının, talebi aşması nedeniyle stokların artması sonucu üretimin gerilemesi ve işgücüne olan talebin azalmasından kaynaklanan depresyon dönemlerindeki işsizliktir.

Mevsimlik İşsizlik: Mevsimsel nedenlere bağlı olarak bazı sektörlerdeki işgücü

---

[22] Dinler; a.g.e., s.449.
[23] Dinler; a.g.e., s.449.
[24] Dinler; a.g.e., s.456.
[25] Ünsal, M. Erdal, Makro İktisat, Genişletilmiş 5. Bası, Ankara 2004, s.91.

talebinin değişkenliğine bağlı olarak ortaya çıkan işsizliktir. Genellikle tarım, inşaat, turizm gibi sektörlerde görülmektedir.

Türkiye ekonomisinin gelişmekte olan yapısına bağlı olarak tanımlanan işsizlik çeşitlerinin tümü belli zamanlarda ortaya çıkmaktadır. Özellikle genç nüfusa sahip Türkiye'de işgücünün eğitimden istihdama geçişinde yaşanan işsizlik sürelerinin uzunluğu ve işgücü piyasasının arz tarafından kaynaklı beceri ve nitelik uyumsuzluklarının varlığı friksiyonel işsizliğin kayda değer olduğunu göstermektedir.

1.1.4 Mesleki ve Teknik Eğitim Sisteminin İstihdam İle İlişkisi

Mesleki ve teknik eğitim konusu bireylere sadece belli bir meslekle ilgili teorik ve pratik bilgi beceri ile meslek etiği ve ahlakı kazandırmasının yanında istihdam ile ilişki kurulması ve işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu niteliklerde işgücünün yetiştirilmesi, ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimine de katkıda bulunulması açılarından önem taşımaktadır. Kalifiye işgücünün yetiştirilmesi sonucunda istihdamda olumlu etkilenecek ve ekonominin yeni işler yaratma potansiyeli artacaktır.

Bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak iş piyasası da sürekli bir değişim içinde olmakta ve bireyin bir işte istihdam edilebilmesi için sahip olması gereken mesleki nitelikler de farklılaşmaktadır. Mesleki ve teknik eğitimin değişen işgücü piyasası ihtiyaçlarına cevap verebilmesi için eğitimin amacında, içeriğinde, öğrenme ve öğretme stratejilerinde, kullanılan araç ve gereçlerde, öğretmen yeterliliklerinde değişiklik yapılması gerekmektedir.[26]

Ekonominin ihtiyaç duyduğu alanlardaki nitelikli personel temininde zorluk yaşanmasına rağmen mesleki ve teknik eğitim mezunlarının işsizlik oranları yüksektir. Bu durum mesleki eğitim sisteminin işgücü piyasası ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmaması, mesleki eğitim programlarının ilgili tüm tarafları katılımıyla güncellenmemesi, donanım ve eğitici personelin yeterli tecrübeye sahip olmaması gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır.[27]

---

[26] MEB; "Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı" (Taslak) (2013-2017), http://mtegm.meb.gov.tr/dosyalar/MTE_Strateji_Belgesi_ve_Eylem_Plani_TASLAK_10.05.2013.pdf,, (15.10.2013).

[27] http://mtegm.meb.gov.tr/dosyalar/MTE_Strateji_Belgesi_ve_Eylem_Plani_TASLAK_10.05.2013.pdf.

Mesleki Eğitim-İstihdam ilişkisinin güçlendirilmesine yönelik yapılabilecekler; mesleki ve teknik eğitim faaliyetlerinin planlanması ve uygulanmasında iş piyasasının talepleri dikkate alınmalıdır. Mesleki ve teknik eğitime yönelik alınacak kararlar sektör temsilcileri ile birlikte belirlenmelidir. İşletmelerdeki beceri eğitiminin planlanması ve uygulanmasındaki işbirliği kuvvetlendirilmelidir. Mesleki ve teknik eğitim kurumu mezunlarının istihdam edilme durumlarının elektronik ortamda izlenerek verilen eğitimin etkinliği analiz edilmelidir. Mesleki ve teknik eğitim programlarının iş piyasasının ihtiyaçları ile uyumlu olacak şekilde güncelliğinin sağlanması gereklidir.

Mesleki ve teknik eğitim mezunlarının istihdam durumlarının izlenmesi amacıyla MEB bünyesinde 2007 yılından itibaren e-mezun sistemi hayata geçirilmiştir. Projeyle mezunların istihdam durumları izlenmekte, aynı zamanda okulların yeterlilik düzeyi, insan kaynakları planlamasındaki sektör talepleri ve mezunların istihdam edilme ya da bir üst öğrenime devam etme durumları da takip edilebilmektedir.

Yukarıdaki ifade edilenlerden de anlaşılabileceği üzere mesleki ve teknik eğitim sisteminin değişen işgücü piyasasının ihtiyaçlarına uyum gösterecek biçimde esnek tasarımı gerekmektedir. Mesleki eğitim programlarının süre ve içeriklerinin belirlenmesine mesleki eğitim ile ilgili faaliyetleri bulunan özel sektör kuruluşları, meslek örgütleri, sendikalar, sivil toplum kuruluşları, vakıflar gibi ilgili tüm paydaşların katılımının sağlanması eğitim-istihdam bağlantısının arttırılmasına katkı sağlayacaktır. Bu aşamada ilgili tarafları bir araya getirme ve koordinasyonu sağlama görevini Türkiye İş Kurumu üstlenebilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM

2.1 MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN OSMANLIDAN GÜNÜMÜZE GELİŞİMİ

2.1.1 Osmanlı Öncesi Dönemde ve Osmanlı Döneminde Mesleki ve Teknik Eğitim

Anadolu tarihine bakıldığında meslek eğitiminin 12.yy-18.yy'lar arasında geleneksel usullere dayalı olarak çıraklık eğitimi biçiminde ahilik ve lonca teşkilatlarınca düzenlendiği ve gerçekleştirildiği görülmektedir. Günümüz anlamında okula dayanan mesleki ve teknik eğitim modeli mevcut değildi, bu model ancak cumhuriyet dönemi ile birlikte gelişme göstermiştir ve halen uygulanan sistem olarak varlığını devam ettirmektedir. Osmanlı döneminde mesleki eğitim Tanzimat öncesi ve Tanzimat sonrası dönem olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Tanzimat öncesi dönemde mesleki eğitim lonca ve gedik sistemlerinde çıraklık düzeyinde yürütülmüş iken Tanzimat dönemiyle birlikte mesleki eğitimde planlı çalışmalar başlamış ve ilk mesleki ve teknik okullar açılmaya başlanmıştır.

Osmanlı öncesi dönemdeki mesleki eğitimin kökeni Selçuklular döneminde oluşturulmuş ve Osmanlının da ilk yüzyıllarında etkili olmuş, küçük esnaf, usta, kalfa ve çırakları içine alan, onların dayanışmaları kadar mesleklerini dürüstlük ve özenle yapmalarını, ayrıca eğitilmelerini de amaçlayan teşkilat olan Ahiliğe dayanmaktadır. Ahilik, fütüvvet ilkesine dayalı olarak ortaya çıkan Türk medeniyet tarihinde önemli sosyal ve ekonomik fonksiyonlar yerine getirmiş bir teşkilattır.[28] Ahilikte hem işbaşında hem de iş dışında eğitimler yapılmış olmakla birlikte, öğrencilere mesleki eğitim yanında dini ve ahlaki bir eğitim ve olgunluk da kazandırılmıştır.[29]

Osmanlı döneminde de Selçuklular döneminden gelen usta-çırak ilişkisine dayalı günümüz işyeri eğitimine dayalı modelin benzeri meslek eğitimi sürdürülmüş, Ahilik teşkilatı yerini dönemin esnaf ve zanaatkâr birlikleri olan Loncalara devretmiştir.

---

[28] Gemici, Nurettin; "Ahilikten Günümüze Meslek Eğitiminde Model Arayışları ve Sonuçları", http://www.dem.org.tr/ded/19/ded19mak3.pdf, (25.02.2013).

[29] Akyüz, Yahya; "Türk Eğitim Tarihi" Pegem Akademi Yayınları,23. Baskı, Ankara, 2012, s.52.

"Selçuklular dönemindeki ahilik teşkilatı Osmanlı'da Lonca ve Gedik adları altında devam etmiştir. İmtiyaz ile eş anlamlı "gediklik" Tanzimat'a kadar esnaf ve zanaatkârlıkta kullanılmıştır."[30]

Tanzimat döneminde mesleki ve teknik eğitim sahasında yapılan çalışmalar bugünkü anlamda planlı programlı çalışmalardan uzak bir görünüm sergilemiştir.[31]

Örgün mesleki eğitimde ilk girişimler Tanzimat döneminde atılmıştır. Bu dönemde Erkek Teknik ve Kız Teknik Öğretimi alanında çeşitli okullar açılmıştır. 1848'de İstanbul Zeytinburnu'nda ilk erkek sanayi mektebi açılmıştır. Bu dönemde Mithat Paşa'nın Islahhaneler Nizamnamesi adlı uygulaması ile günümüz dual mesleki eğitim sistemine benzer bir sistem yürürlüğe girmiştir. Yatılı ve beş sınıfa ayrılmış okullarda öğrenciler ilköğretim seviyesinde ikişer saat ders gördükten sonra aynı gün içinde işyerlerinde terzilik, kunduracılık, matbaacılık, tabaklık (deri işleme), dokumacılık gibi pratik zanaatları öğrenmekteydiler.[32]

Mesleki eğitim, Türk ve Anadolu tarihinde tarihinde sürekli yer almıştır. Selçuklular döneminde küçük esnaf ve zanaatkârı içine alan Ahilik teşkilatı adı altında Osmanlı döneminde ise Tanzimat öncesi ve Tanzimat sonrası dönem olmak üzere iki ayrı dönemde incelenmektedir. Tanzimat öncesi dönemde ahiliğin devamı niteliğinde sayılabilecek Lonca ve Gedik sistemi adları altında geleneksel olarak nitelendirilebilecek günümüz çıraklık sistemine benzer bir yapıda devam etmiş iken Tanzimat dönemiyle beraber çağdaş ve modern bir eğitim sistemine geçişin ilk adımlarının atılarak, planlı mesleki ve teknik eğitim çalışmalarına başlanmış, erkek ve kız teknik okullarının açılmasıyla okula dayalı mesleki ve teknik eğitim sistemine geçilmiş olduğu görülmektedir.

2.1.2 Cumhuriyet Döneminde Mesleki ve Teknik Eğitim

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde mesleki ve teknik eğitimde Tanzimat dönemiyle başlayan okullaşma ve planlı eğitime geçme çabalarının hızlandırıldığı, mesleki ve teknik eğitimin örgütsel yapılanmasının gerçekleştirildiği görülmektedir.

---

[30] Ekinci, Yusuf; "Ahilik ve Meslek Eğitimi", MEB Yayınları İstanbul,1990, s.55.
[31] Gemici, a.g.m., s.81.
[32] Akyüz, a.g.e., s.172.

Cumhuriyet döneminde mesleki ve teknik eğitimdeki gelişmeler şöyledir;

Cumhuriyet dönemiyle birlikte mesleki ve teknik eğitimin esasları ve ilkelerini belirlemek ve yeni Cumhuriyet şartlarına uyacak aynı zamanda modern bir yapının oluşturulması amacıyla çeşitli yabancı uzmanlar getirtilmiştir. Uzmanlar tarafından kurumsallaşmaya, programların geliştirilmesine, okulların yapısının değerlendirilmesine ilişkin raporlar hazırlanmıştır. Amerikalı Uzman John Dewey'in tavsiyesine uygun olarak 1926 yılında mesleki ve teknik öğretim işleriyle görevli ilk Yüksek Öğretim Dairesi oluşturulmuştur.[33]

"1927'de Yüksek Öğretim Dairesi'nin adı Yüksek ve Mesleki Öğretim Genel Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir. 1927 yılına kadar il ve belediyeler meslek okulu açabilmekte ve bu okulların yönetim ve öğretim işlerini doğrudan doğruya yürütmekte idiler."[34]

1926 ile 1960 yılları arasında günümüzde uygulanmakta olan okula dayalı eğitim modeli sistemine temel oluşturacak düzenlemeler yapılarak merkezi bir yönetim etrafında ortak bir müfredata, programa, ders içeriklerine, eğitim materyaline, hukuksal ve mevzuatsal düzenlemelere ilişkin reformlar gerçekleştirilmiştir.

Bu dönemde tarih sırasına göre gerçekleştirilenler;

1933 yılında 2287 sayılı kanun ile Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 1934'te Ankara'da Kız Teknik Öğretmen Okulu, 1937 yılında ise Erkek Teknik Öğretmen Okulu kurulmuştur.[35]

1941 yılında 4113 sayılı kanunla 2287 sayılı kanunda yapılan değişiklikle Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığına dönüştürülmüştür. Bu yapı ile adeta ayrı bir örgüt gibi karar alma, danışma ve denetim mekanizmasına sahip bir oluşuma gidilmiştir. 1983 yılına kadar faaliyetlerine devam eden müsteşarlık bu tarihte kaldırılmıştır. Ayrıca mahalli seviyede de mesleki eğitim ve öğretim çalışmaları yapılmış, illerde yaygın eğitim kurumlarının

---

[33] Alkan, Cevat; v.d. a.g.e., s.60.
[34] Alkan, Cevat; v.d. a.g.e., s.60.
[35] Yıldırım, Kemal; "Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeniden Yapılandırılması", Gazi Üniversitesi, http://w3.gazi.edu.tr/~kemaly/Calismalar/TMMOB.pdf., (18.04.2013).

kurulması planlanmıştır. Köylerde sabit ve gezici hizmet verecek şekilde köy kursları ve 1930'larda yetişkinlere yönelik akşam sanat okulları oluşturulmuştur.[36]

Cumhuriyet dönemiyle birlikte modern anlamda mesleki ve teknik eğitimin esas ve ilkelerinin uygulandığı bir yapının oluşturulmaya başlandığı, mesleki eğitim alanında örgün düzeyde olduğu kadar akşam sanat okulları vasıtasıyla yaygın düzeyde de faaliyetlere başlandığı, mesleki eğitimin yerel düzeyde uygulanmasına dönük yasal düzenlemelerin gerçekleştirildiği, mesleki ve teknik eğitim örgütünün idari yapılanmasının oluşturulduğu ve günümüz modern anlamdaki mesleki ve teknik okullarının açıldığı görülmektedir.

2.2 TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN YASAL ÇERÇEVESİ

2.2.1 Mesleki ve Teknik Eğitimi İlgilendiren Kanun ve Yönetmelikler

Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim, örgün ve yaygın düzeyde gerçekleştirilmekte olduğundan farklı kurum ve kuruluşların (İŞKUR, Belediyeler, Dernek ve Vakıflar, Sendikalar, vb.) bu konuda oluşturduğu yasal düzenlemeler bulunmaktadır, tezin konusu itibariyle örgün düzeydeki yasal mevzuata bu kısımda değinilmiştir. Örgün düzeyde mesleki ve teknik eğitimin yasal çerçevesi 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu, 4702 sayılı kanun, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği ve Mesleki Yeterlilik Sınav ve Belgelendirme yönetmeliklerinde düzenlenmiştir.

2.2.1.1 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu

Çırak, kalfa ve ustaların eğitimi ile okullarda ve işletmelerde yapılacak mesleki eğitime ilişkin esasları düzenlemek ve Mesleki Eğitim Kurulunun belirleyeceği mesleklerde, kamu ve özel sektöre ait kurum, kuruluş ve işyerleri ile mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarındaki eğitim ve öğretimi kapsamaktadır.

2.2.1.2 4702 Sayılı Kanun

Bu yasayla 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunun adı Mesleki Eğitim

[36] Alkan, Cevat; vd. a.g.e., s.64.

Kanunu olarak değiştirilmiştir. Söz konusu kanun ile bir veya birden fazla meslek yüksekokulu ile öğretim programları, müfredat bütünlüğü ve devamlılığı içinde ilişkilendirilmiş mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından oluşan Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgesi getirilmiştir.

Mesleki ve teknik örgün eğitim öğrencilerinin işletmelerde staj yapabilmesine yönelik düzenleme yapılmış, "20 ve daha fazla personel çalıştıran işletmelerin, çalıştırdıkları personel sayısının yüzde beşinden az, yüzde onundan fazla olmamak üzere mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumu öğrencilerine beceri eğitimi yaptırır." maddesi eklenmiştir. İşletmelerdeki beceri eğitiminin, ülkemizin ihtiyaç ve imkanlarıyla uyumlu olarak planlanması ve etkili biçimde uygulanmasının işverene, mesleki eğitim veren okula, öğrenciye ve topluma olumlu etkileri olacaktır.[37] Söz konusu kanunun 20. maddesi de işletmelerde beceri eğitimi gören öğrencilerin teorik eğitimi, mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında veya işletmelerin eğitim birimlerinde yapılır hükmü getirilerek, işletmelerin teorik eğitim vermesi önündeki engel kaldırılmıştır. Yeni bir madde eklenerek (madde 21) öncelikle küçük yerleşim birimlerinde olmak üzere mesleki ve teknik eğitim alanında ortaöğretim diploması verecek olan Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezleri kurulması hükmü getirilmiştir.[38]

Bu kanun ile ayrıca eğitimin planlanması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesinde görüş ve önerilerini almak üzere Bakanlık merkezinde "Mesleki Eğitim Kurulu" illerde "İl Mesleki Eğitim Kurulu" kurulması sağlanmıştır. Mesleki ve teknik öğretim okul ve kurum mezunlarının toplumun, endüstrinin ve hizmet sektörünün ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde bilgi, beceri ve alışkanlıklarla donatılmış olarak eğitilmelerinin sağlanması da hedeflenmiştir.

2.2.1.3 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu

Yükseköğretimle ilgili amaç ve ilkeleri belirlemek ve bütün yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayım, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel

[37] TİSK, "Mesleki Eğitim Sistemimiz ve İşletmelerdeki Beceri Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri Raporu", http://tiskweb.com/yayinlar.asp?sbj=ana&ana_id=53 (18.03.2013).
[38] 4702 Sayılı Kanun, R.G. 10/07/2001-24458.

ile ilgili esasları bir bütünlük içinde düzenlemektedir.[39] Türkiye'deki meslek yüksekokulları Yüksek Öğretim Kanuna ve Yüksek Öğretim Kuruluna bağlı faaliyette bulunmaktadırlar.

Kanunun ek 21-22-23 ve 24. maddelerinde mesleki ve teknik yükseköğretime ilişkin esaslara yer verilmiştir. Ek madde 23: Yükseköğretim kurumlarında pratik, uygulamalı dersler ve staj; öğrencinin tercih edeceği ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile bunlara muadil özel kuruluşlarda yapılabileceği ve bu süre zarfında öğrencinin, yükseköğretim kurumları öğrenci disiplin kurallarına tabi olacağına ilişkin hüküm yer almıştır. Ek madde 24: mesleki ve teknik eğitim bölgelerinde bulunan meslek yüksekokulu veya okulları ile mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları, ilgili kamu ve özel kuruluşları arasındaki işbirliği ve koordinasyonun sağlanmasına ve yürütülmesine ilişkin esas ve usullerin, MEB ve YÖK işbirliği ile çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği yer almaktadır.[40]

2.2.1.4 Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği

Bu yönetmelik ile ülke genelindeki mesleki ve teknik eğitimin yürütümüne ilişkin esas ve usuller düzenlenmiş, örgün eğitim açısından değerlendirildiğinde mesleki eğitim kurulu, il istihdam ve mesleki eğitim kurullarının kuruluş ve görevleri ile mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarındaki eğitim öğretim, yönetim ve üretim işlerinin yürütümü ve işleyişi, mesleki ve teknik eğitim bölgesinde bulunan meslek yüksekokulu veya okulları ile mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları ve ilgili kamu ve özel kuruluşlar arasındaki işbirliği ve koordinasyon, mesleki ve teknik ortaöğretim okullarından mezun olan öğrencilerin meslek yüksekokullarına sınavsız geçişleri düzenlenmiştir.[41]

2.2.1.5 Mesleki Yeterlilik Sınav ve Belgelendirme Yönetmeliği

Yönetmelik, ulusal mesleki yeterlilik sisteminin kurulması ve işletilmesi için; teknik ve mesleki alanlarda ulusal yeterliliklerin, sınav ve belgelendirme esaslarının tespit edilmesi belgelendirme kuruluşları ile eğitim akreditasyon kuruluşlarının ulusal

[39] 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu, R.G. 06/11/1981-17506.
[40] 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu, R.G. 06/11/1981-17506.
[41] Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, R.G. 03/07/2002-24804.

mesleki yeterlilikler kapsamında yetkilendirilmesi ve eğitim öğretim kuruluşlarının akreditasyonuna ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır. Bu yönetmelikte yer alan bazı kavramlar aşağıda tanımlanmıştır.

Yeterlilik: Bireye ait bilgi beceri ve yetkinliğin, ulusal yeterlilik çerçevesine uygunluğunun Mesleki Yeterlilik Kurumunun yetkilendirdiği belgelendirme kuruluşu tarafından teyit edilmesidir.

Yeterlilik Seviyesi: Ulusal yeterlilik çerçevesinde yer alan, bireyin bilgi beceri ve yetkinlik düzeyini gösteren sekiz seviyeden her biridir.

Ulusal Yeterlilik: Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşlarınca yapılan değerlendirmelerle tespit edilen ve kurum tarafından onaylanarak ulusal yeterlilik çerçevesine yerleştirilen, bireyin sahip olması gereken, bilgi beceri ve yetkinliği ifade eder.[42]

2.2.2 Mesleki ve Teknik Eğitim İle İlgili Düzenlemeler İçeren Kalkınma Planları ve Milli Eğitim Şuraları

2.2.2.1 Yedinci, Sekizinci Beş Yıllık, Dokuzuncu Yedi Yıllık ve Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planları

Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim sistemine ilişkin düzenlemeler farklı tarihlerde uygulamaya konulan kalkınma planları ve milli eğitim şuralarında da düzenlenmiştir. Kalkınma planlarında ve milli eğitim şuralarında, mesleki ve teknik eğitimin yapısı ve işleyişinin geliştirilmesi ile işgücü piyasası gereksinimlerine daha duyarlı bir mesleki eğitim sistemi yapısının kurulmasına yönelik kararlar alınmıştır.

2.2.2.1.1 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)

Mesleki ve teknik eğitimde modüler sisteme geçilmesi ve müfredat programlarının modüler sisteme uygun hale getirilmesi, örgün ve yaygın eğitim alan ve aynı mesleki becerilere sahip kişilere eşdeğer meslek sertifikası verilerek denkliğin sağlanması, örgün ve yaygın eğitim kurum ve programları arasında her aşamada yatay ve dikey geçişlere imkân veren esnek bir yapının oluşturulması şeklinde kararlar

[42] Mesleki Yeterlilik Sınav ve Belgelendirme Yönetmeliği, R.G. 30/12/2008-27096.

alınmıştır.

2.2.2.1.2 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)

Örgün ve yaygın mesleki ve teknik eğitime ağırlık verilmesi, mesleki ve teknik eğitim programlarının meslek standartlarına dayalı olarak yapılanmasının sağlanması ve çalışma hayatı ile işlevsel işbirliğinin sağlanması, mesleki eğitime geniş tabanlı bir temel eğitim programı ile başlanmasına yönelik kararlar alınmıştır.

2.2.2.1.3 9. Yedi Yıllık kalkınma Planı (2007-2013)

Mesleki ve teknik eğitimde modüler ve esnek bir sisteme geçilmesi, meslek standartları ile sınav ve belgelendirmeyi esas alan bir mesleki yeterlilik sistemi ile bu sisteme duyarlı mesleki eğitim yapısının gerçekleştirilmesine yönelik kararlar alınmıştır. Modüllü program uygulamasının yaygınlaştırılmasıyla bireylerin ihtiyaçları olmayan bilgileri almak zorunda bırakılmamaları veya bildiklerini tekrar etmek zorunda kalmaları önlenmek suretiyle yetişkin eğitimi programlarının etkinliğinin arttırılması gerektiği ifade edilmiştir.[43]

2.2.2.1.4 10. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)

Eğitimde alternatif finansman modellerinin geliştirilmesi, özel sektörün ve meslek örgütlerinin mesleki eğitim sürecine aktif katılımının teşvik edilmesi ve özel sektörün mesleki eğitim kurumu açması, eğitim sistemi ile işgücü piyasası arasındaki uyumun sağlanarak iş piyasasının gerektirdiği beceri ve yetkinliklerin kazandırılması, girişimcilik kültürünün benimsenmesi, mesleki ve teknik eğitimde okul-işletme ilişkisinin orta ve uzun vadeli sektör projeksiyonlarını dikkate alacak şekilde güçlendirilmesi, nitelikli işgücünün yetiştirilmesinde uygulamalı eğitime ağırlık verilmesine yönelik politika uygulamaları belirlenmiştir.[44]

---

[43] MTGEM, a.g.e., s.162
[44] http://pbk.tbmm.gov.tr/dokumanlar/10-kalkinma_plani.pdf, (11.04.2014).

2.2.2.2 On beşinci ve On altıncı, On yedinci ve On sekizinci Milli Eğitim Şuraları

2.2.2.2.1 15. Milli Eğitim Şurası (1996)

Eğitim kurumları ve programlar arasında yatay ve dikey geçişlere imkân verecek düzenlemelerin yapılması, 7. Beş Yıllık Kalkınma Planına paralel olarak mesleki ve teknik eğitimde modüler eğitime ve modüllere göre belgelendirme sistemine geçilmesine yönelik kararlar alınmıştır.

2.2.2.2.2 16. Milli Eğitim Şurası (1999)

Programların, diploma ve çeşitli sertifikalara göre geniş tabanlı ve modüler esasa düzenlenmesi, yatay ve dikey geçişlerin program bütünlüğü içinde lisansüstü eğitimi de kapsayacak bir perspektif ile ele alınması gerektiğine, mesleki eğitim programlarının iş analizlerine dayalı modüler yaklaşımla geliştirilmesi gerektiğine yönelik kararlar alınmıştır.[45]

2.2.2.2.3 17. Milli Eğitim Şurası (2006)

Genel, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu öğrencileri alanlarının, ders ağırlıklarına göre yeniden belirlenmesi, mesleki ve teknik eğitimin yaygınlaştırılması için bilimsel ve rasyonel yöntemlerin kullanılması, mesleki ve teknik eğitimi seçen öğrencilerin ilgili kurumlarca ekonomik ve sosyal yönden desteklenmelerinin sağlanması, özel öğretim kurumlarının mesleki ve teknik eğitim ile yaygın eğitim alanlarında da eğitim sunmalarının sağlanması, mesleki eğitim veren okullara meslek odaları ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının daha fazla destek vermelerinin sağlanması, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarındaki meslek dersleri öğretmenlerinin belirli sürelerle sanayi deneyimi edinmesi için çalışmalar yapılmasına yönelik kararlar alınmıştır.[46]

2.2.2.2.4 18. Milli Eğitim Şurası (2010)

Mesleki ve teknik ortaöğretime erişimi arttırmak amacıyla 3308 sayılı mesleki

---

[45] MEB; "16. Milli Eğitim Şurası", http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_06/06021346_16_sura.pdf, (20.09.2013).
[46] http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_06/06021327_17_sura.pdf

eğitim kanunu gereğince öğrencilere ödenmesi gereken ücretin yurt genelinde kamu ve özel sektörde uygulanmasında karşılaşılan sorunların giderilmesi, işletmelerde beceri eğitimi yapan öğrencilerin sosyal güvenlik haklarının iyileştirilmesi, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında; okul, alan ve bölümlerin işgücü piyasası ihtiyaç analizi sonuçları ve bölgesel ihtiyaçlara göre sektöre yakın mekânlarda mesleki eğitim kampüsleri şeklinde açılması ile ilgili kararlar alınmıştır.[47]

Mesleki ve teknik eğitimi ilgilendiren kalkınma planları ve eğitim şuraları incelendiğinde eğitim kurumları ve programlar arasındaki yatay ve dikey geçişlerin serbestleştirilmesi, örgün ve yaygın eğitimde modüler esasa dayalı bir eğitim ve sertifikalandırmanın sağlanması, mesleki eğitim program ve müfredatının işgücü piyasası ihtiyaçlarına göre yapılandırılıp güncellenmesi, özel sektörün de mesleki eğitim sürecine doğrudan dahil edilmesi konularında kararların alındığı görülmektedir.

2.3 MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMLE İLGİLİ ANA KURUMLAR

Türkiye'de genç nüfusa beceri kazandırma amacındaki meslek eğitimi örgün ve yaygın eğitim kurumlarında verilmektedir. Örgün mesleki eğitim kurumları, ortaöğretim düzeyindeki meslek liseleri ile ara insan gücünü yetiştiren yükseköğretim düzeyindeki meslek yüksekokullarıdır.[48]

2.3.1 Milli Eğitim Bakanlığı

Türkiye'deki ilk ve orta dereceli okullar ile ortaöğretim düzeyindeki mesleki ve teknik eğitimin işleyişi, idaresi ve denetiminden sorumlu, eğitim politikalarının geliştirilmesi, kararların alınması ve uygulamaların gerçekleştirilmesinden sorumlu temel örgüttür. Türkiye'nin merkeziyetçi yapısının sonucu olarak stratejik düzeyde karar alma ve uygulama işlevleri de bulunmaktadır.

Ulusal düzeydeki tüm örgün mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları, MEB bünyesindeki Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlıdır. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü bünyesinde 2013 yılı itibariyle 2.269.651 öğrenci ve

---

[47] http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2010/ttkb/18Sura_kararlari_tamami.pdf

[48] Friedrich Ebert Vakfı, Ekonomi Forumu; "Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim ve Sorunları", http://www.festuerkei.org/media/pdf/Ekonomi%20Forumu/1990/T%C3%BCrkiye'de%20Mesleki%20Teknik%20E%C4%9Fitim%20ve%20Sorunlar%C4%B1.pdf, (20.04.2013).

6.204 ortaöğretim kurumu bulunmaktadır.

2.3.2 Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK)

Türkiye'deki Yükseköğretimin düzenlenmesi, işleyişi ve denetimi ile yükseköğrenim düzeyindeki mesleki ve teknik eğitimin yürütümü ve idaresinden sorumlu, üniversitelerin bağlı bulunduğu bir çatı kurumdur. Türkiye'de yükseköğrenim seviyesindeki mesleki ve teknik eğitim, Meslek yüksekokulları (MYO) ve Teknoloji Fakültelerinde gerçekleştirilmektedir.

2.3.3 Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK)

2006 yılında Avrupa Birliği ile uyumlu ulusal mesleki yeterlilik sistemini kurmak, ulusal ve uluslararası meslek standartlarını temel alarak teknik ve mesleki alanlarda ulusal yeterliliklerin esaslarını belirlemek; denetim, ölçme ve değerlendirme, belgelendirme ve sertifikalandırmaya ilişkin faaliyetleri yürütmek üzere kurulmuştur.[49]

- **Sektör Komiteleri;**

Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) tarafından görevlendirilen kurum ve kuruluşlarca veya oluşturulan çalışma gruplarınca hazırlanan meslek standartlarının Ulusal Meslek Standardı (UMS), yeterliliklerin de Ulusal Yeterlilik (UY) olarak kabul edilebilmesi için inceleme yapan, önerilerde bulunan ve yönetim kuruluna sunulmak üzere görüş oluşturan üçlü yapıdaki komitelerdir. 2013 yılı itibariyle 21 farklı sektör komitesi mevcuttur.

- **Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi;**

Bir ülkede var olan yeterlilikleri tanımlamak, belirlenmiş ölçütlere göre sınıflandırmak ve yeterlilikleri karşılaştırmak için kullanılan, seviyelerden oluşan ilkeler ve kurallar bütünüdür.

[49] İşseveroğlu, Gülsün, Gençoğlu, Ümit; "Türkiye'de Meslek Yüksekokullarının Bölge İhtiyaçlarına Uygunluğu Üzerine Bir Araştırma", http://journal.mufad.org/attachments/article/134/007_03.pdf, (14.08.2013).

- **Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi ve Beklenen Yararları;**

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Haziran 2013'te onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ile uyumlu olacak şekilde tasarlanan, ilk orta ve yükseköğretim dahil, mesleki, genel ve akademik eğitim öğretim programları ve diğer öğrenme yolları ile kazanılan tüm yeterlilik esaslarını içeren ülkemize özgü ulusal yeterlilik çerçevesidir.[50] TYÇ, Ülkemizin eğitim ve öğretim sistemini iyileştirme, yenileştirme ve uluslararası karşılaştırılabilirlik ve tanınırlık hedeflerine ulaştırma konusunda itici bir güce sahiptir.

- **TYÇ'nin sağlayacağı faydalardan bazıları:**[51]

"TYÇ'nin öğrenme kazanımlarına dayalı, kalite güvencesi sağlanmış tüm yeterlilikleri kapsayıcı bütünleşik bir yapıda olması; yeterlilikler arasındaki geçişleri, önceki öğrenmelerin tanınmasını ve bireyin tüm kazanımlarını değerlendirmesini kolaylaştıracaktır. TYÇ, iş piyasası için daha nitelikli işgücüyle gelen bir katma değer; öğrenenler ve bireyler için daha fazla istihdam imkânı ve öğrenme olanaklarına erişim fırsatı; eğitim ve öğretim kurumları için kalite referansları ve ulusal/uluslararası referanslandırma olanakları sunacaktır. TYÇ, yeterliliklerin uluslararası alanda tanınırlığını ve şeffaflığını sağlayarak bireylerin hareketliliğini destekleyecektir."

[50] Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi, http://www.myk.gov.tr/index.php/tr/ulusal-yeterlilikler/217-ulusal-yeterllk-cercevesi-uyc, (15.08.2013).
[51] MYK; "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Dokümanı", Ankara, Nisan 2013, s.11.

Tablo 1: Başlıca Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Yeterlilik Türleri

TYÇ Seviyesi	Yeterlilikler Türü	Sorumlu Kurum/Kuruluş
1		
2	İlkokul Öğrenim Belgesi	MEB
	2.Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesi	MYK
3	Ortaokul Öğrenim Belgesi	MEB
	Kalfalık Belgesi	MEB
	3. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesi	MYK
4	Ustalık Belgesi	MEB
	Mesleki ve Teknik Eğitim Lise Diploması	MEB
	Lise Diploması	MEB
	4. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesi	MYK
5	5. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesi	MYK
	Ön Lisans Diploması (Mesleki)	YÖK
	Ön Lisans Diploması (Akademik)	YÖK
6	6. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesi	MYK
	Lisans Diploması	YÖK
7	7. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesi	MYK
	Yüksek Lisans Diploması (Tezsiz)	YÖK
	Yüksek Lisans Diploması (Tezli)	YÖK
8	8. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesi	MYK
	Doktora Diploması (Doktora, Sanatta Yeterlilik/Doktora ve Tıpta Uzmanlık)	YÖK

Kaynak: MYK, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Dokümanı, 3.tablo, Nisan 2013, Ankara

- **Mesleki Eğitim Seviyeleri;**

Avrupa yeterlilikler çerçevesi kapsamında sekiz yeterlilik seviyesi bulunmakta olup, her seviye belli bir bilgi, beceri ve yetkinliklerin bileşiminden oluşmaktadır. AYÇ hayat boyu öğrenmeyi geliştirmeye yönelik bir araç olarak genel ve yetişkin eğitiminin yanı sıra mesleki eğitim ve öğretimi de içermektedir. Artan seviyelerle birlikte bilgi, beceri ve yetkinlikler de artmaktadır.[52]

2.4 TÜRKİYE'DE ORTAÖĞRETİM DÜZEYİNDEKİ MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim, ortaöğretim düzeyi ve ortaöğretim üstü düzey olmak üzere iki düzeyli ve iki ana öğretim kurumuna sahip yapıdadır. Eğitim ve öğretim Ortaöğretim düzeyinde 4 yıllık Mesleki ve Teknik Liselerde, ortaöğretim sonrası düzeyde ise 2 yıllık Meslek Yüksekokullarında gerçekleştirilmektedir.

[52] Atasoy, a.g.m, s.2.

2.4.1 Ortaöğretim Düzeyindeki Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları-Meslek Liseleri

Ortaöğretim seviyesinde mesleki ve teknik eğitim veren kurumlar, endüstriyel ve teknik alan, ticaret ve turizm alanı, adalet, iletişim, tarım, sağlık ve bayındırlık alanı ve din öğretimi alanı olmak üzere gruplanmıştır. Mesleki ve teknik ortaöğretim okulları endüstriyel ve teknik, ticaret ve turizm, sosyal hizmetler, din hizmetleri alanlarında programlar uygulayan farklı türdeki okullardan oluşmaktadır. En yaygın olanları teknik ve meslek liseleri, sağlık meslek liseleri, ticaret meslek liseleri, imam hatip liseleri'dir. Bu okulların hem yükseköğretime hem de istihdama hazırlama gibi ikili amaçları bulunmaktadır.

"Sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerinin ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücünü yetiştirme, başarılı öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına geçişi için gerekli ve yeterli eğitimi vermek amacıyla kurulmuşlardır."[53]

- Endüstriyel ve Teknik Eğitim Alanındaki Liseler; Endüstrinin ihtiyaç duyduğu meslek alanlarında işgücünü yetiştiren meslek liseleridir. Endüstri Meslek Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi, Teknik Lise ve Anadolu Teknik Lisesi, Kız Meslek Lisesi ve Anadolu Kız Meslek Lisesi, Kız Teknik Lisesi Ticaret ve Turizm Alanındaki Liseler; Turizm ve otel işletmeleri ile banka, sigorta ve muhasebe, büro hizmetleri alanlarına işgücünü yetiştiren meslek liseleridir.
- Ticaret Meslek Lisesi ve Anadolu Ticaret Meslek Lisesi, Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
- Adalet, İletişim, Tarım, Sağlık ve Bayındırlık Alanındaki Liseler; Adalet hizmetleri, sağlık hizmetleri ve tarım ve bayındırlık sektörleri gibi alanlara işgücü yetiştiren meslek liseleridir.
- Adalet Meslek Lisesi, Anadolu İletişim Meslek Lisesi, Tarım Meslek Lisesi ve Tarım Anadolu Meslek Lisesi, Sağlık Meslek Lisesi ve Anadolu Sağlık

[53] Şahin, İ; Fındık, T; "Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri" http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_101/101_49959.pdf , (29.08.2013).

Meslek Lisesi, Tapu Kadastro Meslek Lisesi

- Diğer Mesleki Ortaöğretim Kurumları; Denizcilik Anadolu Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Çok Programlı Liseler'dir.

2.4.2 Mesleki ve Teknik Eğitimin Genel Eğitim İçindeki Oranı

2012-2013 eğitim-öğretim yılı itibariyle mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenci sayısı 2.269.651, genel ortaöğretimde öğrenim gören toplam öğrenci sayısı ise 4.995.623 kişi olarak gerçekleşmiştir. Rakamlar oranlandığında 2012-2013 eğitim öğretim yılı itibariyle mesleki ve teknik eğitimin genel eğitim içindeki oranı %50.4 olarak hesaplanmaktadır. Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören iki gençten biri mesleki ve teknik eğitime devam etmektedir.[54]

2.4.3 Mesleki Ve Teknik Orta Öğretimde 2008-2013 Yılları Arası Öğrenci ve Okul Sayıları

Tablo 2: 2008-2013 Yılları Arasındaki Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okul ve Öğrenci Sayıları

Eğitim-Öğretim Yılı	Okul	Öğrenci
2007/08	4.450	1.264.870
2008/09	4.622	1.565.264
2009/10	4.846	1.819.448
2010/11	5.179	2.072.487
2011/12	5.501	2.090.220
2012/13	6.204	2.269.651

Kaynak: MEB, Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2012-2013

Tablo incelendiğinde 2008 ile 2013 yılları arasında mesleki ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrenci sayısının arttığı, beş yıllık süreçte yaklaşık 1 milyon yeni öğrencinin mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına devam ettiği görülmektedir. Okul sayıları itibariyle de değerlendirildiğinde ciddi artışlar gözlenmektedir.

[54] Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2012-2013, http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2012_2013.pdf , (20.03.2013).

2.4.4 Mesleki ve Teknik Orta Öğretim Kurumlarından 2008-2012 Yılları Arası Toplam Mezun Sayısı

Tablo 3: 2008-2012 Yılları Arası Ortaöğretim Kurumları Mezun Sayıları

Eğitim-Öğretim Yılı	Mezun
2007/08	108.235
2008/09	182.450
2009/10	263.416
2010/11	314.448
2011/12	332.154

Kaynak: MEB, Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim, 2012-2013

Yıllar itibariyle değerlendirildiğinde toplam mezun sayısının sürekli artış gösterdiği ve 2012 yılı itibariyle 2008 yılının yaklaşık üç katı mezun sayısına ulaşıldığı görülmektedir. Bu durum mesleki ortaöğretim kurumlarından her yıl mezun sayısının artış gösterdiğinin ve buna mukabil istihdam imkânlarının da arttırılması gerektiğini göstermektedir.

2.4.5 Ortaöğretim Kurumu Mezunlarının Mezuniyet Sonrası İstihdam Durumlarının İzlenmesi ve E-Mezun Sistemi

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları mezunlarının izlenmesi çalışması 2007 yılından itibaren ülke genelinde uygulanmaktadır. Bu uygulama e-mezun olarak adlandırılmaktadır. Uygulamayla mesleki ortaöğretim kurumu mezunlarının mezuniyet sonrası istihdam durumlarının izlenmesi, mezunlarının sistematik olarak belirli aralıklarla durumlarının takip edilmesi, mesleki ve teknik eğitimin iş hayatının taleplerine uygunluğu yönününden verilerin sağlanarak bu verilerin incelenmesi amaçlanmıştır. 1 Temmuz 2013 itibariyle e-mezun sisteminde 250.663 mesleki ortaöğretim kurumu mezunu ile 18.118 işverene ait kayıt bulunmaktadır.[55]

E-Mezun izleme ve değerlendirme sistemi ortaöğretim kurumu mezunlarının mezuniyet sonrası durumları hakkında bilgi edinilmesi ile mesleki ve teknik eğitimin nitelik ve kalitesinin geliştirilmesi ile birlikte iş piyasası ihtiyaçlarına uygun nitelik ve nicelikte işgücünün arzedilmesinde önemli bir araçtır. Söz konusu raporda mezunların istihdam edildikleri sektör veya iş alanlarına göre ayrıntılı dağılımı ile ilgili bilgiler bulunmamakla birlikte bu konudaki verilerin temin edilebilmesine yönelik Sosyal

[55] MEB, Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, Müsteşarlık Makamına Bilgi Notu.

Güvenlik Kurumu ile görüşmeler sürdürülmektedir.

2.4.6 Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları Mezunlarının İstihdamla İlişkisi (E-Mezun 2011 Yılı Raporu)

Rapor, ülke genelinde 81 ilde bulunan yaklaşık 4.795 mesleki ve teknik ortaöğretim okul ve kurumundan 2004-2005 ile 2010-2011 eğitim-öğretim yılları arasında mezun olmuş 218.100 öğrenci ve 17.550 işveren tarafından girilen verilere dayanılarak oluşturulmuştur. Bu kısımda eğitim-istihdam ilişkisinin analizine yönelik araştırma raporundan elde edilen sonuçlara ait grafikler ve değerlendirmeler yer almaktadır.[56]

Grafik 1: Mezunların Bölümlere Göre Dağılımı İlk 5 Meslek

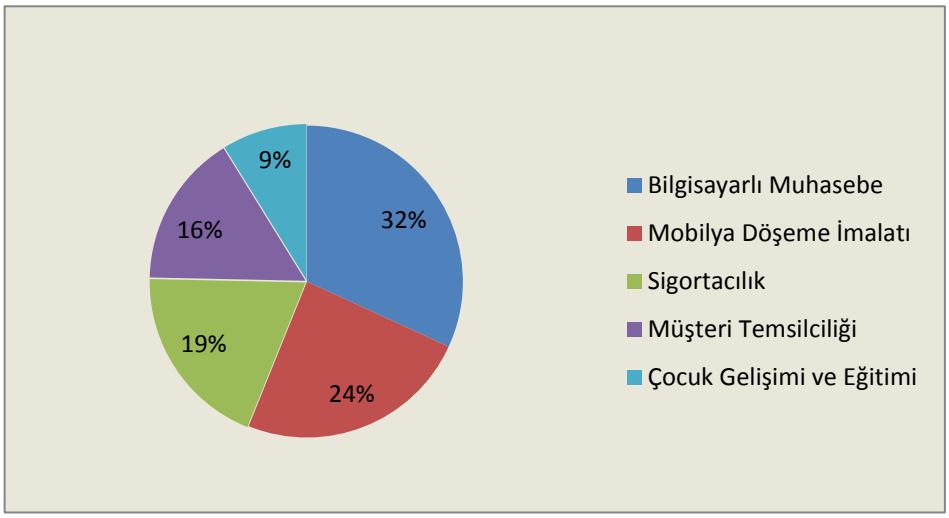

Kaynak: Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumu Mezunlarının İzlenmesi (2011 Yılı Raporu)

Mezunların bölümlere göre dağılımı incelendiğinde ilk sırada %32'sinin Bilgisayarlı Muhasebe mezunu, ikinci sırada %24'ünün Mobilya Döşeme İmalatı, üçüncü sırada %19'unun Sigortacılık ve %16'sının Müşteri Temsilciliği, %9'unun Çocuk Gelişimi ve Eğitimi bölümü mezunu olduğu görülmektedir.

[56]MEB, Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü; "Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları Mezunlarının İzlenmesi (2011 Yılı Raporu)" Ankara, 2011, s.25.

Grafik 2: Mezunların Çalıştıkları Sektörlere Göre Dağılımı İlk 5 Sektör

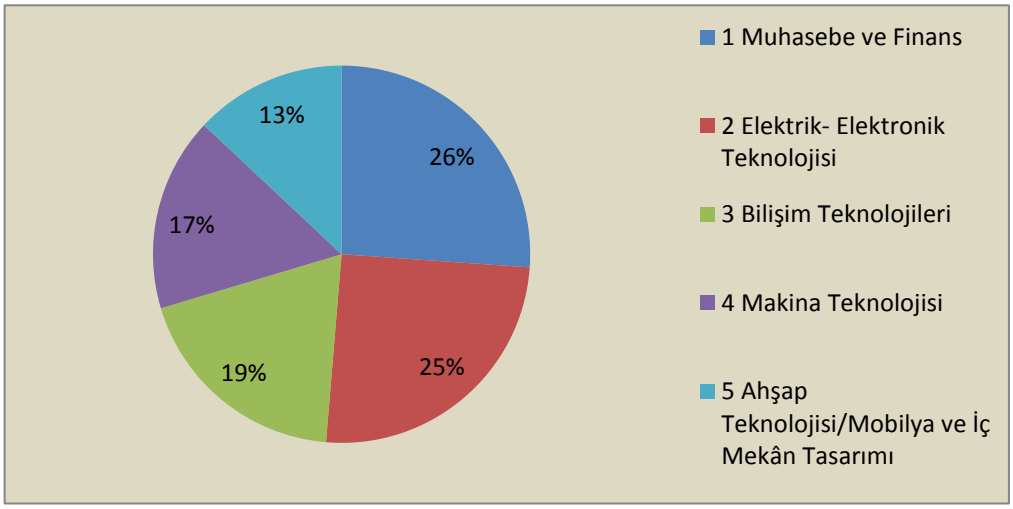

Kaynak: Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumu Mezunlarının İzlenmesi (2011 Yılı Raporu)

Mezunların çalıştıkları ilk 5 sektöre göre dağılımı incelendiğinde %26 ile ilk sırada Muhasebe ve Finans sektörünün, % 25 ile ikinci sırada Elektrik-Elektronik Teknolojisi sektörünün, %19 ile üçüncü sırada Bilişim Teknolojileri sektörünün geldiği bu sektörleri sırasıyla %17 Makine Teknolojisi ve %13'lük oranla Ahşap Teknolojisi/Mobilya ve İç Mekan Tasarımının izlediği görülmektedir. Buradan mezunların ağırlıklı olarak sanayi ve hizmet sektörlerinde çalıştığı sonucuna ulaşılabilir. Mezunların eğitim aldıkları alanlarla çalıştıkları sektörler karşılaştırıldığında mezunlarının büyük kısmının mezun oldukları sektörde çalışmadığı sonucuna da ulaşılmaktadır.

Grafik 3: Mezunların İşlerini Bulma Yöntemleri

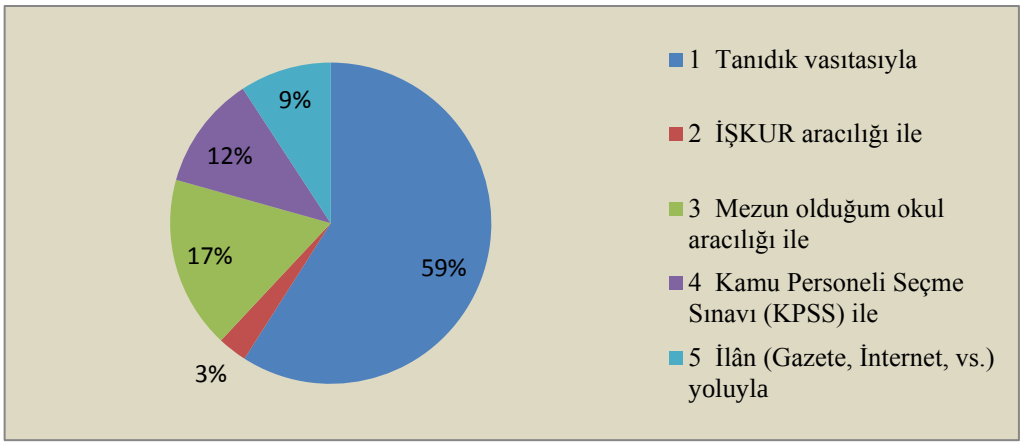

Kaynak: Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumu Mezunlarının İzlenmesi (2011 Yılı Raporu)

Mezunların iş bulma yöntemleri incelendiğinde, iş bulmada en fazla %59'luk oranla Tanıdık vasıtasıyla, %17'lik oranla mezun olduğu okul aracılığıyla, %12'lik oranla KPSS aracılığıyla, %9'luk oranla İlan (gazete,internet,vs.) aracılığıyla, %3'lük kısmının ise İŞKUR aracılığıyla iş buldukları görülmektedir. İŞKUR aracılığıyla iş bulma oranının çok düşük olması dikkat çekmekle birlikte, veri girişinin olduğu dönemde İŞKUR bünyesinde gerçekleştirilen İş ve Meslek Danışmanlığı faaliyetlerinin günümüzdeki kadar etkin ve verimli olmaması durumun nedenini açıklamaktadır. İŞKUR aracılığının işe yerleştirmede % 40'lı seviyelere taşınabilmesi gerekmektedir. Halihazırdaki 2013-2017 yıllarını kapsayan İŞKUR Stratejik Planında da kuruma kayıtlı meslek lisesi, meslek yüksekokulu ve üzeri eğitim düzeyine sahip iş arayanların toplam iş arayanlara oranını 2017 yılı sonuna kadar %35'e çıkarma hedefi konulmuştur.[57]

Grafik 4: Okulda Kazanılan Mesleki Bilgileri Yapmakta Oldukları İş İçin Yeterli Bulma Durumu

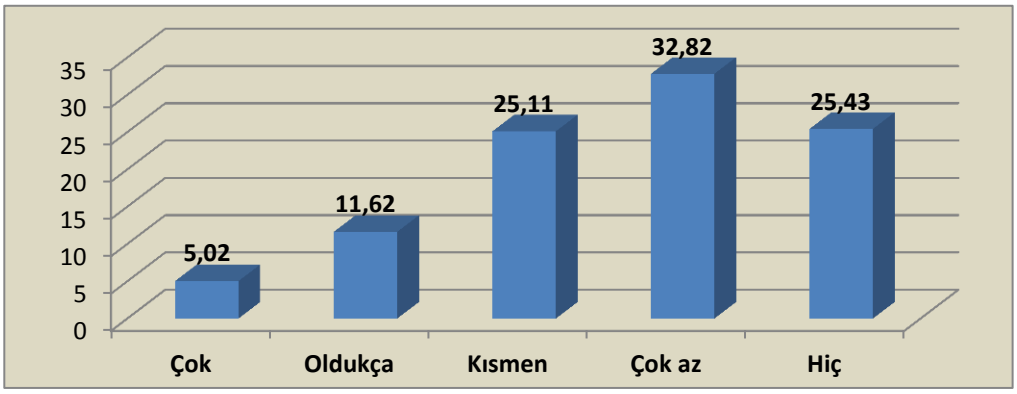

Kaynak: Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumu Mezunlarının İzlenmesi (2011 Yılı Raporu)

Mezunların ortaöğretim kurumlarında elde ettikleri mesleki bilgilerin yapmakta oldukları iş için yeterli olup olmadığı değerlendirildiğinde mezunların yarıdan fazlası %58'lik kısmı kazandıkları mesleki bilgileri yapmakta oldukları iş için yeterli bulmadığını belirtmiştir. Bu durum, okulda öğretilen mesleki bilgilerin iş piyasasının gereksinimlerini karşılamada yetersiz kaldığını göstermektedir.

[57] İŞKUR, "2013-2017 Stratejik Planı", www.iskur.gov.tr, (18.04.2014).

Grafik 5: Mezunların Mezun Oldukları Bölüm/Program Dışında Çalışma Nedenleri

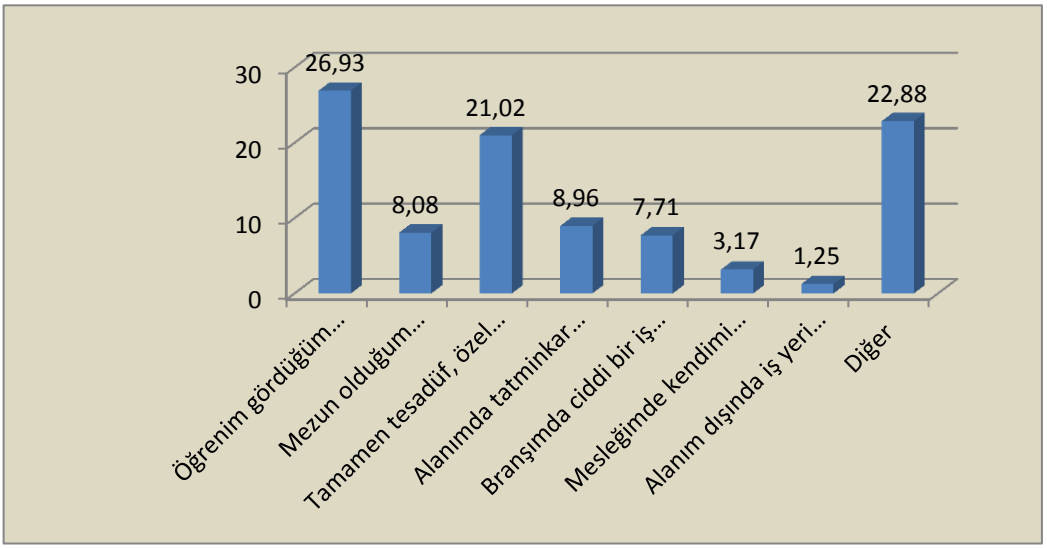

Kaynak: Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumu Mezunlarının İzlenmesi (2011 Yılı Raporu)

Grafiğe göre mezunların %26.93'ünü öğrenim gördüğü alanda iş bulamayanlar, %21.02'sini alanı dışındaki bir işe tamamen tesadüfen girmiş olanlar, %8.9'unu alanında tatminkar bir ücret alamadığı için başka bir alanda çalışmak zorunda kalanlar, %8.08'ini mezun olduğu bölümü/alanı/dalı sevmediğinden, %7.71'i branşında ciddi bir iş araştırması yapmadığından, %3.17'si mesleğinde kendini yeterli bulmadığından, %1.25'i alanı dışında işyeri açmasından dolayı, %22.88'ini diğer nedenler oluşturmuştur. Bu sonuçlara göre alandışındaki bu kişilerin eğitim aldıkları alanda çalışmalarını sağlayıcı tedbirler alınmalıdır.

2.5 MESLEKİ EĞİTİM ALANLARI VE MODÜLER SİSTEM

2.5.1 Mesleki Eğitim Alanlarının Sınıflandırılması

Mesleki ve Teknik Eğitimde 62 alan ve 226 dalda eğitim verilmektedir.

Bu alanlar acil sağlık hizmetleri, adalet, aile ve tüketici hizmetleri, anestezi ve reanimasyon, bahçecilik, büro yönetimi, çevre sağlığı, gemi yapımı, hasta ve yaşlı hizmetleri, hayvan sağlığı, hayvan yetiştiriciliği, hemşirelik, inşaat teknolojisi, kimya teknolojisi, makine teknolojisi, metal teknolojisi, metalürji teknolojisi, muhasebe ve finansman, pazarlama ve perakende, plastik teknolojisi, tekstil teknolojisi, tasarım

teknolojileri vb.dir.[58]

2.5.2 Modüler Eğitim Sistemi

Modüler sistem Türkiye'deki mesleki ve teknik eğitim sisteminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasında önemli bir araç olup, modüler program yaklaşımı sayesinde işgücü piyasasının beklentilerini karşılayacak eğitim içeriğinin sağlanması olanaklı hale gelecektir.

Modüler program yaklaşımı, öğretim programlarının içeriğinin konu ve ünite şeklinde değil birbirinden bağımsız öğretilebilir içeriğe sahip modüllerden oluştuğu her modülün bireye iş hayatında kullanabileceği bir yeterliliği kazandırdığı öğrencinin kendi başarı veya başarısızlığını da görmesine imkân tanıyan sistemdir.

Modül: Bir meslek alanının öğretim programında kendi içinde bir bütün olan, tek başına öğretilebilir içeriğe sahip kendi alanındaki diğer programlarla bütünleşerek daha geniş mesleki işlevler grubu oluşturma özelliği gösteren program birimidir. Her modül bireye bir yeterlilik kazandırmaktadır.

Modüler Program: Bir meslek alanında modüller halinde düzenlenmiş programdır.

Modüler Sistem: Modüler programlar doğrultusunda yapılacak eğitim ve öğretim uygulamalarının düzenlendiği sistemdir.[59] Modüler sistem 2004-2006 yılları arasında pilot olarak uygulanmış, 2006-2007 öğretim yılından itibaren Türkiye genelindeki mesleki ve teknik eğitim kurumlarında uygulamaya konulmuştur. Modüler öğretim, modüllerin belirli bir sıra takip ettiği, her modül ile bir yeterliğe yönelik bilgi ve becerilerin kazandırıldığı, toplumun geniş kesimlerine mesleki eğitim fırsatını sunan, öğrencilere farklı programlar arasında geçiş imkanı tanıyan, öğrencinin ilgi ve isteklerini dikkate alan öğrenci merkezli, öğrencinin okul dışındaki sahip olduğu

---

[58] MEB, Mesleki ve Teknik Eğitim Alanları, http://www.megep.meb.gov.tr/dokumanlar/Diger/Alan_Tan%C4%B1t%C4%B1m.pdf, (20.03.2013).

[59] MEB Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi; "Modüler Program Uygulamalarının Değerlendirilmesi", http://yegitek.meb.gov.tr/tamamlanan/Moduler_Program_degerlendirme.pdf, (19.03.2013).

bilgileri okul ortamına taşımasına imkân sağlayan bir öğrenme öğretme yaklaşımıdır.[60]

"Modüler sistemde modüller, ulusal ve uluslararası düzeyde işgücünden beklenen temel yeterlilikler, işveren görüşleri ve mesleki yeterlilikler dikkate alınarak belirlenmiştir. Bu sayede mezun öğrencilerin kendi meslek alanlarında istihdam edilmelerinin kolaylaştırılması amaçlanmıştır."[61]

Mesleki ve teknik eğitim programlarının modüler sisteme göre hazırlanmasında işgücü piyasası ve istihdam açısından da önemli yararlar bulunmaktadır. Modüler uygulamayla birlikte iş hayatının ihtiyaç duyduğu özellikli meslek alanlarında ve meslek dallarında nitelikli işgücünün yetiştirilmesi sağlanacaktır.

2.6 YÜKSEKÖĞRETİM DÜZEYİNDEKİ MESLEKİ VE TEKNİK ÖĞRETİM KURUMLARI MYO'LAR VE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM FAKÜLTELERİ

Türkiye'de yükseköğretim düzeyinde mesleki eğitim veren iki ana yapı mevcuttur. Birincisi meslek yüksekokulları (MYO'lar) ikincisi ise eski adıyla mesleki ve teknik eğitim fakülteleri yeni adıyla teknoloji fakülteleridir. Meslek Yüksekokulları endüstri, hizmet ve tarım sektörlerinin ihtiyaç duyduğu ara kademe personel gereksinimini karşılamakta iken Teknoloji Fakülteleri ise mesleki ve teknik ortaöğretimin ihtiyacı olan öğretmenlerin yetiştirilmesini sağlamaktadır.

2.6.1 Meslek Yüksekokulları

Belirli mesleklere yönelik nitelikli insangücünün yetiştirilmesi amacıyla yılda iki veya üç dönem olmak üzere iki yıllık eğitim-öğretimin sürdürdürüldüğü ön lisans derecesinde eğitimin verildiği yükseköğretim kurumlarıdır. Ülkemizde ilk meslek yüksekokulu 1974-1975 öğretim yılında MEB bünyesinde açılmıştır ve 1981 yılında üniversitelere bağlanarak YÖK bünyesine dahil edilmiştir. Meslek yüksekokulları

[60] MEB, "Modüler Eğitim Sunumu" , http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/, (19.03.2013).
[61] Adıgüzel, Oktay; Berk, Şaban, " Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Yeni Arayışlar: Yeterliliğe Dayalı Modüler Sistemin Değerlendirilmesi.", http://efdergi.yyu.edu.tr/makaleler/cilt_VI/haziran/c_adiguzel.pdf, (18.06.2013).

devlet üniversiteleri bünyesinde açılabildiği gibi vakıf üniversiteleri bünyesinde de açılabilmektedir. MYO'larda verilen eğitim Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi kapsamında 5. seviyeye karşılık gelmektedir. Meslek Yüksekokulları, sağlık, sosyal bilimler, teknik bilimler alanlarında olmak üzere farklı alanlarda açılabilmektedir. MYO'larda yaklaşık 200 farklı programda eğitimler verilmektedir.[62]

2.6.2 MYO'ların İş hayatı, İşgücü Piyasası ve İstihdam İle Bağlantısı

Meslek yüksekokullarının iş hayatıyla entegrasyonun arttırılması amacıyla yapılacaklar veya yapılanlar sıralandığı gibidir; meslek yüksekokullarındaki bölüm ve programlar Uluslararası Eğitim Standart Sınıflandırması (ISCED-97) ve Uluslararası Meslek Sınıflandırması (ISCO-88)'e göre yeniden adlandırılmıştır. İşgücü piyasası ve meslek kategorileri göz önüne alınarak mesleki ortaöğretimdeki alan ve dallar ile uyum sağlanmıştır. Aynı müfredata sahip programlar, tek isim altında toplanmıştır Meslek yüksekokullarının işgücü piyasası ile ilişkilerini güçlendirmek ve sürdürülebilir kılmak amacıyla her üniversite bünyesinde MYO'lara yönelik bir "Danışma Kurulu" ve her bir program türü için programın ilgili olduğu sektör komitesi ile ilişkilerini arttırmak amacıyla bir "Danışma Komitesi" oluşturulmasına karar verilmiştir. Bu değişiklikler ile meslek yüksekokulu program müfredatlarının ilgili sektör taleplerine göre düzenlenmesi ve sürekli güncellenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca "Trimester" uygulaması getirilerek bir eğitim öğretim yılında 2 yarıyıl yerine 3 yarıyıl uygulanmak suretiyle, toplam 3 yarıyıl iş yeri eğitimi 3 yarıyıl okul eğitimi olarak düzenlenmesi öngörülmektedir.

Meslek yüksekokullarının niteliğinin geliştirilmesine yönelik uygulanmış bir diğer proje ise İnsan Kaynaklarının Mesleki Eğitim Yoluyla Geliştirilmesi (İKMEP) Projesidir. 2008-2010 yılları arasında uygulanmıştır. Projeyle meslek yüksekokulu programları yenilenmiş, mesleki teknik ortaöğretim programları ile bütünlükleri sağlanmıştır. İKMEP projesi kapsamında 4. Seviye 21 meslek, 5.seviye 19 mesleğe ait taslak meslek standartları hazırlanmıştır.[63]

---

[62] Atasoy, Veysel, "Mesleki Eğitim, Meslek Yüksekokulları, İKMEP ve Harita Kadastro", http://www.hkmo.org.tr/resimler/ekler/a3c26d9be3c55a6_ek.pdf, (18.05.2013).

[63] MÜSİAD, Mesleki Eğitim Çalıştayı, 18-19 Şubat 2011 http://www.musiad.org.tr/img/arastirmalaryayin/pdf/M%C3%9CS%C4%B0AD%20Calistay.pdf, s.47. (18.05.2013).

2.6.3 Meslek Yüksekokullarındaki 2005-2012 Yılları Arasındaki Öğrenci ve Mezun Sayıları

Tablo 4: 2005-2012 Yılları Arasındaki Meslek Yüksekokulları Toplam Öğrenci ve Toplam Mezun Sayıları

Yıllar	Toplam Öğrenci	Toplam Mezun
2005	384.456	79.871
2006	441.074	81.866
2007	482.208	98.766
2008	502.622	116.384
2009	548.695	124.301
2010	593.955	133.012
2011	595.052	165.451
2012	662.994	161.245

Kaynak: ÖSYM, 2005-2012 Yılları Arası Yükseköğretim İstatistikleri , http://www.osym.gov.tr/

Tablo 2005 il 2012 yılları arasındaki meslek yüksekokullarındaki toplam öğrenci ve toplam mezun sayılarını göstermektedir. Meslek yüksekokullarına 2005-2012 yılları arasında devam eden öğrenci sayısı ve toplam mezun sayısının 7 yıllık dönemde yaklaşık iki kat artış gösterdiği görülmektedir. Bu tablo Türkiye'deki yükseköğretim sistemin önemli bir parçasını oluşturan meslek yüksekokullarının öğrenci ölçütü açısından büyüklüğünü göstermektedir.

2.6.4 Meslek Yüksekokullarında En Fazla Öğrenciye Sahip Programlar (2012-2013 Yılları)

2012-2013 eğitim ve öğretim yılı itibariyle Üniversitelere bağlı MYO'larda yaklaşık 20'den fazla ana alanda eğitim öğretim yapılmakta olup bunlar; Dil ve Edebiyat, Matematik ve Fen Bilimleri, Sağlık Bilimleri, Sosyal Bilimler, Uygulamalı Sosyal Bilimler, Kitle ve İletişim Araçları, Eğitim, Aşçılık, Yardımcı Hizmetler, Sivil Savunma, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Antrenörlük ve Jokeylik, Kuaförlük, Sualtı, Sosyal Güvenlik, Posta Hizmetleri, Teknik Bilimler, Ziraat ve Ormancılık, Sanat ve diğer alanlardadır.

Tablo 5: 2012-2013 Eğitim-Öğretim Yılında Meslek Yüksekokullarındaki Alanlara Göre Öğrenci Sayıları

2012-2013 Eğitim Öğretim Yılı Alanlar	2012-2013 Eğitim Öğretim Yılı Öğrenci Sayıları
Uygulamalı Sosyal Bilimler	348.919
Teknik Bilimler	313.849
Sağlık Bilimleri	52.957
Kitle İletişimi ve Araçları	20.342
Ziraat ve Ormancılık	24.869
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	15.285
Sanat	10.791
Toplam	787.012

Kaynak: ÖSYM, 2012-2013 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri, Özet Tablolar, http://www.osym.gov.tr/belge/1-19213/2012-2013-ogretim-yili-yuksekogretim-istatistikleri.html.

Tablo incelendiğinde 2012-2013 yılında en fazla öğrenciye sahip alan 348.919 öğrenci ile uygulamalı sosyal bilimler, ikinci sırada 313.849 öğrenci ile teknik bilimler, üçüncü sırada 52.957 öğrenci ile sağlık bilimleri yer almaktadır. Endüstriyel kalkınma ve gelişmişlik ile refahın arttırılması yönleriyle değerlendirildiğinde Teknik Bilimlerin ikinci sırada yer alması bu alanda daha çok gelişime ve program açılmasına ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Teknik eğitim alanında yer alan alt dallar sırasıyla; çevre, havacılık, uçak, jeoloji, maden, jeodezi ve fotogrametri, petrol, metalurji, makine, deniz bilimleri, gemi inşaatı, elektrik-elektronik, bilgisayar, inşaat, endüstri, tekstil, gıda, kimya vb.'dir. Ülkemizdeki mesleki eğitim ağırlıklı olarak meslek liselerinde teknik eğitimin ise MYO'larda gerçekleştirilmesi kaynakların etkin kullanımı ve eğitim kalitesinin yükseltilmesi açılarından daha rasyonel olacaktır.

2.6.5 Meslek Yüksekokullarının Kapasitesinin Geliştirilmesi ve İşgücü Piyasasıyla Bağlantısının Arttırılmasına Yönelik Çözüm Önerileri

Bu öneriler Sıdal ve Balcı tarafından hazırlanan "Türkiye'deki Meslek Yüksekokulları Hakkında Bir Değerlendirme" adlı makalede şöyle sıralanmıştır;[64]

- Meslek Yüksekokullarının açılması ve gelişimi bir plana bağlanmalı, meslek yüksekokulları açılırken yerleşim yerinin nüfusu, sanayisinin yapısı, işyeri büyüklükleri, endüstrinin büyüme tahminleri, öğrenci

[64] Sıdal, C; Balcı, S; "Türkiye'deki Meslek Yüksekokulları Hakkında Bir Değerlendirme", A.Ü. Çankırı Meslek Yüksekokulu Dergisi, Ocak 1995, s.67,74.

kaynağı, kalkınma planları, fiziksel şart ve koşullar da göz önünde bulundurulmalıdır.

- Türkiye'deki Meslek yüksekokulu–Endüstri ilişkileri okul ve iş dünyası temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak bir üst kurul veya komisyon tarafından geliştirilmeli, endüstrinin ihtiyaç duyduğu ara eleman tipinin belirlenmesi ve müfredat programlarının geliştirilmesi bu birimce yürütülmelidir.
- Gelişmiş ülkeler örnek alınarak meslek yüksekokullarının diplomanın yanında sertifika da vermesi sağlanmalı ve verilen sertifikaların işgücü piyasasında tanınırlığı olmalıdır.
- Endüstrinin ihtiyacı olan bilgi ve beceriye sahip tekniker veya meslek ara elemanının yetiştirilebilmesi için Meslek Yüksekokulu-Endüstri ilişkisi mutlaka geliştirilmeli, endüstrinin ihtiyacı olan alanlarda gerekli donanıma sahip eleman yetiştirilebilmesi için modern atölye ve laboratuvarlara, araştırmaya dayalı müfredat programlarına, endüstriden öğretim elemanlarının eğitici olarak MYO'larda görev almalarına ihtiyaç vardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN İSTİHDAM İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

3.1 TÜRKİYE'DE 2007-2012 YILLARI ARASINDAKİ İSTİHDAMIN İNCELENMESİ

Türkiye'de işgücünün ve işgücü piyasasının yapısı genel olarak incelendiğinde, işgücü piyasasında yasal ve mevzuatsal kaynaklı nedenlerle ve işgücü piyasasının yapısal özellikleri dolayısıyla katılıkların olduğu, işgücünün önemli kısmını çalışma arzu ve isteğinde olup çalışmaya hazır genç nüfusun oluşturduğu, kadın işgücüne ve toplamda genel işgücüne katılımın AB-28 ve gelişmiş ülkeler ortalamasının altında kaldığı ve her yıl işgücüne önemli sayıda gencin katıldığı fakat arz da gerçekleşen artışı karşılayacak nicelik ve nitelikte işlerin yaratılamadığı görülmektedir. Arz ve talep uyumsuzluğu kaynaklı işsizliğin yüksek düzeyde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 6: Türkiye İstatistik Kurumu Temel İşgücü Göstergeleri 2012-2013 Yılları

	2012	2013
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus(000)	54.724	55.608
İşgücü(000)	27.339	28.271
İstihdam(000)	24.821	25.524
İşsiz(000)	2.518	2.747
İşgücüne katılma Oranı(%)	50.0	50.8
İstihdam Oranı(%)	45.4	45.9
İşsizlik Oranı(%)	9.2	9.7
Tarım dışı işsizlik oranı(%)	11.5	12.0
Genç nüfusta işsizlik oranı(%)*	17.5	18.7
İşgücüne dahil olmayanlar(000)	27.385	27.337

*15-24 yaş grubundaki nüfus
Kaynak: TÜİK Hane halkı İşgücü Araştırması, 2012-2013 Yılları Karşılaştırması

Tabloda 2012 ve 2013 yılları hane halkı işgücü araştırmasına göre temel işgücü göstergeleri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde 2013 yılında 15 ve yukarı yaştaki nüfusun bir önceki yıla göre 884 bin kişi artarak 55 milyon 608 bin kişiye ulaştığı, İşgücündeki artış miktarının ise 2013 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık 932 bin kişi artarak 28 milyon 271 bin kişi olarak gerçekleştiği, İstihdam edilen kişi sayısının 703 bin kişi arttığı yani istihdamın işgücü artışının altında kaldığı, İşsiz sayısının da yaklaşık 229 bin kişi yani 0.5 puan artmasına karşın istihdam ve işgücüne katılım oranlarında da artış görülmektedir. İstihdam oranı 2013 yılında bir önceki yıla göre 0.5 puan, işgücüne katılma oranı ise bir önceki yıla göre 0.8 puan artış kaydetmiştir. Genç işsiz olarak

değerlendirilen 15-24 yaş grubundaki işsizlik de 2013'te bir önceki yıla göre 1.2 puan artmıştır. İşsizlik oranlarındaki genel artışa rağmen 2013 yılı çalışma arzu ve isteğinde olan kişi sayısının artması yani işgücüne katılımın artması ile istihdam oranının artması açılarından olumludur.

Tablo 7: Türkiye'de İstihdamın Sektörel Dağılımı

Yıllar	Toplam İstihdam	Tarım Agriculture	Sanayi Industry	İnşaat Constraction	Hizmetler Services
2007	20.738	4.867	4.314	1.231	10.326
2008	21.194	5.016	4.440	1.242	10.495
2009	21.277	5.240	4.079	1.306	10.650
2010	22.594	5.683	4.496	1.431	10.986
2011	24.110	6.143	4.704	1.676	11.586
2012	24.821	6.097	4.751	1.709	12.266
2013	25.524	6.015	4.956	1.782	12.771

Kaynak: TÜİK (www.tuik.gov.tr) (20.04.2014) Temel İstatistikler, İstihdam Edilenlerin Yıllara Göre İktisadi Faaliyet Kolları, http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist

Tablo incelendiğinde 2007-2013 yılları arasında toplam istihdamın 4 milyon 456 bin kişi arttığı, bu artışın ağırlıklı olarak tarım ve hizmetler sektöründen kaynaklandığı görülmektedir.

Tablo 8: Türkiye'de İstihdamın Sektörel Dağılımı (%)

Yıllar	Toplam İstihdam	Tarım Agriculture	Sanayi Industry	İnşaat Constractıon	Hizmetler Services
2007	100	23,5	20,8	5,9	49,8
2008	100	23,7	20,9	5,9	49,5
2009	100	24,6	19,2	6,1	50,1
2010	100	25,2	19,9	6,3	48,6
2011	100	25,5	19,5	7,0	48,1
2012	100	24,6	19,1	6,9	49,4
2013	100	23,6	19,4	7,0	50,0

Kaynak: TÜİK (www.tuik.gov.tr) (20.04.2014) Temel İstatistikler, İstihdam Edilenlerin Yıllara Göre İktisadi Faaliyet Kolları http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist

Tablo incelendiğinde 2007-2013 yılları arasında hizmetler sektörünün yaklaşık % 50'lik oranla toplam istihdamın yarısını oluşturduğu, 2. sırada yaklaşık ortalama %25'lik oranla tarım sektörünün bulunduğu ve 3. sırada ortalama %20'lik oranla sanayi sektörünün olduğu görülmektedir.

İşgücünün ekonomik ve sosyal anlamda etkinliği niteliksel ve niceliksel yönüyle de bağlantılıdır. İşgücünün niteliği ancak iyi bir eğitimle geliştirilebilir ve iş arzında

eğitimli işgücünün niceliği etkin olmaktadır.[65]

Tablo 9: Eğitim Düzeyine Göre İşgücüne Katılma Oranları 2007-2012 Yılları Arası (%)

Yıllar	Okur-Yazar Olmayanlar	Lise Altı Eğitimliler	Lise	Mesleki Veya Teknik Lise	Yükseköğretim
2007	18,1	44,6	48,8	64,5	77,3
2008	18,1	44,9	49,9	65	77,6
2009	18,8	45,8	52	65,4	78
2010	19,8	46,8	51,4	65,8	78,8
2011	20,5	47,8	52,1	56,5	79,3
2012	19,7	47,8	51,9	64,6	79,1

Kaynak: TÜİK (www.tuik.gov.tr) (17.07.2013)

Tablo işgücüne katılma oranlarının eğitim seviyelerine göre 2007 ile 2012 yılları arasındaki dağılımını göstermektedir. Yıllar itibariyle değerlendirildiğinde işgücüne katılma oranının eğitim seviyelerine göre benzerlikler gösterdiği görülmektedir. Mesleki veya teknik lise mezuniyete sahip olanların oranının, yükseköğretim mezuniyetine sahip olanlardan sonra 2. sırada yer aldığı görülmektedir. 3. ve 4. sırada ise lise ve lise altı eğitimliler yer almaktadır. Eğitim düzeyi arttıkça işgücüne katılım da artmakta olup mesleki ve teknik lise mezunlarında işgücüne katılma oranı 2007-2012 yılları arasında yaklaşık %65'dir. Bu durum meslek lisesi mezunlarının işgücüne katılımının yüksek olduğunu göstermektedir

Tablo 10: Eğitim Düzeyine Göre İstihdam Oranları (%)

Yıllar	Okur-Yazar Olmayanlar	Lise Altı Eğitimliler	Lise	Mesleki veya Teknik Lise	Yükseköğretim
2007	5,2	9,8	13,9	12	9,7
2008	6,3	10,7	14,1	11,7	10,3
2009	8	13,9	18	15,6	12,1
2010	6	14,6	13,9	13,2	11
2011	4,6	9,3	12,6	11	10,4
2012	3,9	8,7	11,8	10,1	10,1

Kaynak: TÜİK (www.tuik.gov.tr) (17.07.2013)

Tablo incelendiğinde farklı mezuniyet alanlarının istihdam oranına etkisinin aynı olmadığı değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Ayrıca yıllara göre de istihdam oranı farklılaşmaktadır. 2012 itibariyle değerlendirildiğinde en yüksek istihdam oranının %11,8 ile lise mezunlarında, 2.sırada mesleki veya teknik lise ile yükseköğretim mezunlarının geldiği görülmektedir. Nitelikli işgücünün istihdam edilmesi temel amaç olarak düşünüldüğünde mesleki ve teknik lise ile yükseköğretim mezunu istihdamını arttıracak politika ve uygulamaların geliştirilmesi gerekmektedir.

[65] Karabulut, Alpaslan; "Türkiye'deki İşsizliği Önlemede Aktif İstihdam Politikalarının Rolü ve Etkinliği", Ankara, 2007, s.26.

Eğitim düzeyine göre istihdam oranları tablosu da değerlendirildiğinde Türkiye'de istihdam ve eğitim arasında etkin bir ilişki bulunmamaktadır. Bu durum işgücü arz ve talep dengesizliğine ve dolayısıyla işsizliğe yol açmaktadır. En yüksek işsizlik oranları da mesleki ve teknik eğitim mezunları arasında görülmektedir. İşverenler talep ettikleri işgücü niteliklerini işgücü piyasasına tam olarak yansıtamamaktadırlar.[66] Bu sorun işverenlerin mesleki ve teknik eğitim alanıyla ilgili eğitim politika ve uygulamalarında daha fazla söz sahibi olması ve temsili ile Mesleki Yeterlilik Kurumunun yetkilerinin arttırılması ve işgücü piyasasıyla daha fazla ilişkilendirilmesiyle çözülebilecektir.

3.2 MESLEKİ EĞİTİM, İSTİHDAM VE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ

Eğitim ve ekonomik büyüme arasındaki pozitif bir ilişkinin olduğu birçok araştırmada kanıtlanmıştır. Eğitimin özellikle beşeri sermaye faktörünü iyileştirerek büyümeyi olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. İçsel büyüme teorileri, eğitim ekonomik büyüme ilişkisini inceleyen çalışmalar ortaya koymuşlardır. Bu çalışmalarda eğitim yatırımlarının iki farklı yoldan ekonomik büyümeye katkısını ortaya koymuştur. Birincisi beşeri sermayenin üretim faktörü olarak üretime katılıp ekonomik büyümeye yol açmasıdır, bu etkiye "düzey etkisi" denmektedir. İkincisi, eğitimin teknolojik gelişmelere uyumu artırarak beşeri sermayenin verimliliğini artırarak ekonomik büyümeye katkı sağlamasıdır, bu dolaylı etkiye de "oran etkisi" denmektedir.[67] Bir ülkenin üretken kapasitesindeki artış, ülkenin eğitim sisteminin çeşitli düzeylerdeki gelişimi, yani okullaşma oranları ile değil, mezunların işgücü piyasasında yer almaları ve istihdam edilmeleri ile ilişkilendirilmektedir.[68]

Günümüzde işletmelerin istihdam ettiği işgücünün küresel ve rekabetçi piyasanın ihtiyaçlarına göre yeniden gözden geçirilmesine ve yetiştirilen işgücünün iş piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelik ve beceride olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir.

---

[66] DPT; "Dokuzuncu Kalkınma Planı ,2007-2013, İşgücü Piyasası Özel İhtisas Komisyonu Raporu", s.49.
[67] Telatar, O, Murat; Terzi, H; "Nüfus ve Eğitimin Ekonomik Büyümeye Etkisi: Türkiye Üzerine Bir İnceleme", http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/IIBD/article/viewFile/6511/6089, (18.07.2013).
[68] Aksoy,Beyhan; "Mesleki Eğitim ve Yetiştirmede Modeller ve Planlama" http://80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/model.htm, (25.04.2014).

Dünya ekonomisi ile bütünleşme çabası içinde olan Türkiye'nin gelişmiş ülkeler arasında hak ettiği yeri alması için gelişen teknolojiyi takip etmesi, bunu mal ve hizmet üretimine yansıtması teknolojiyi üreten ve satan bir ülke konumuna yükselmesi gerekmektedir. Bunun için nitelikli işgücüne sahip olması şarttır.

Ülkeler eğitim sistemlerini oluştururken artık daha evrensel düşünmek, küreselleşen dünya pazarlarında rekabet edebilecek "nitelikli insanı" yetiştirmek zorundadırlar. İstihdam ile eğitim arasında işlevsel bir ilişkinin kurulmasında halen ciddi engeller bulunmaktadır. İhtiyaca göre öğrenci yetiştirmek yerine mevcut kapasiteleri kullanma politikası sonucu mezun olanların büyük bölümü eğitim gördükleri alanda iş bulamamaktadırlar.[69] İşgücü arz ve talep uyumsuzluğundan kaynaklı bu durumun sonucu istihdam azalışı, işsizlik artışı ve ekonomik büyümenin yavaşlamasına neden olmaktadır.

3.3 İŞKUR'A KAYITLI İŞSİZLERİN 2011-2013 YILLARI ARASI PROFİLİ

Bu kısımda Türkiye İş Kurumu'na kayıtlı işsizlerin en fazla işsizin olduğu ilk 15 meslekte olmak üzere 2011-2013 yılları arası dağılımı ile kayıtlı işsizlerin öğrenim düzeylerine göre 2011-2013 yılları arası dağılımı ve 2011-2013 yılları arasındaki yaş gruplarına göre dağılımlarına ait veriler kullanılmıştır. Bu verilerin incelenmesi yoluyla kayıtlı işsiz gruplarının nitelik ve durumlarına göre aktif veya pasif istihdam politikaları geliştirilebilecektir.

3.3.1 İŞKUR'a Kayıtlı İşsizlerin Mesleklere Göre Dağılımı (2011-2013)

Bu kısımda Türkiye İş Kurumu'na kayıtlı işsizlerin 2011 ve 2013 yılları arasındaki ilk 15 meslekte sıralamasına yer verilmiştir. 2011 ve 2012 yıllarına ait veriler yıllık gerçekleşmeleri göstermekte olup, 2013 yılı verileri ocak-kasım dönemine aittir. Bu kısımda yer alan tablolar yoluyla İŞKUR'a kayıtlı işsiz kitlesinin genel bir değerlendirmesi gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

[69] Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı; "Ortaöğretim: Genel Eğitim, Meslek Eğitimi, Teknik Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Raporu", Ankara 2001, s.58.

Tablo 11: Kayıtlı İşsizler 2011 İlk 15 Meslek

MESLEKLER	2011
BÜRO MEMURU (GENEL)	152.157
BİLGİSAYAR İŞLETMENİ	34.282
ÖN MUHASEBECİ	33.721
DİĞER BÜRO MEMURLARI	30.257
SATIŞ ELEMANI	19.319
MUHASEBECİ	19.135
ÇAYCI	14.893
ELEKTRİK TEKNİSYENİ (GENEL)	13.536
BİLGİSAYAR OPERATÖRÜ	13.242
ÇOCUK GELİŞİM ELEMANI	12.461
SEKRETER (GENEL)	11.524
GARSON (SERVİS ELEMANI)	11.494
TEMİZLİK GÖREVLİSİ	10.483
ŞOFÖR (YÜK TAŞIMA)	10.210
AŞÇI	9.614
TOPLAM	396.328

Kaynak: İSKUR Kayıtlı İşsiz İstatistikleri

Tablo 12 Kayıtlı İşsizler 2012 İlk 15 Meslek

MESLEKLER	2012
BÜRO MEMURU (GENEL)	142.007
SATIŞ ELEMANI (TANITIM)	47.614
SEKRETER	46.050
ÖN MUHASEBECİ	38.206
ŞOFÖR-YÜK TAŞIMA	35.912
MUHASEBECİ	32.002
BİLGİSAYAR İŞLETMENİ	26.951
GARSON (SERVİS ELEMANI)	25.819
AŞÇI	24.021
ŞOFÖR (YOLCU TAŞIMA)	22.344
PAZARLAMACI (SATIŞ TEMSİLCİSİ)	19.608
KASİYER	16.640
MAKİNECİ (DİKİŞ)	15.574
AŞÇI YARDIMCISI	14.503
GÜVENLİK GÖREVLİSİ (SİLAHLI)	14.069
TOPLAM	521.320

Kaynak: İŞKUR Kayıtlı İşsiz İstatistikleri

Tablo 13: Kayıtlı İşsizler 2013 İlk 15 Meslek

MESLEKLER	2013 Yılı*
BÜRO MEMURU (GENEL)	128.086
SATIŞ ELEMANI (TANITIM)	59.418
SEKRETER	54.950
ÖN MUHASEBECİ	45.179
ŞOFÖR-YÜK TAŞIMA	43.960
MUHASEBECİ	33.838
GARSON (SERVİS ELEMANI)	29.924
AŞÇI	26.996
ŞOFÖR (YOLCU TAŞIMA)	26.586
BİLGİSAYAR İŞLETMENİ	23.727
PAZARLAMACI	21.116
KASİYER	20.659
AŞÇI YARDIMCISI	20.599
MAKİNECİ(DİKİŞ)	18.385
ÇOCUK BAKIMI	16.072
TOPLAM	569.495

* 2013 Yıl Sonu İtibariyle
Kaynak: İŞKUR Kayıtlı İşsiz İstatistikleri

Kayıtlı işsizlerin mesleklere göre dağılımı yıllar itibariyle incelendiğinde endüstriyel alanda 2011 yılında iki mesleğin Elektrik Teknisyeni (Genel) ve Bilgisayar Operatörü meslekleri, 2012 ve 2013 yıllarında ise aynı mesleğin Makineci (Dikiş) sanayi alanına ilişkin olduğu görülmektedir. Diğer meslek gruplarının hizmetler sektörü alanına dahil olduğu görülmektedir. Bu da göstermektedir ki endüstriyel alanda eğitim alan kişiler işgücü piyasasına dahil olup herhangi bir yerde çalışıyorlar. Ancak görüldüğü üzere kuruma kayıtlı işsizlerin, özellikle hizmetler sektörü gibi alanlarda, bir hayli fazla olduğu ve işe girmelerinde sıkıntılar yaşadıkları görülmektedir. Bu durum mesleki eğitim faaliyetlerinin yapılan işgücü piyasası analizleri de dikkate alınarak sanayi sektörüne yönelik olarak yoğunlaştırılması gerektiğini göstermektedir. Endüstriyel açıdan gelişme ve ilerleme, kalkınma hızını ve ekonomik büyümesini arttırma ile yüksek katma değerli ürün ihracatını arttırma, Dünya'nın ilk 10 gelişmiş ekonomisi arasında yer alma hedefleri bulunan Türkiye'nin özellikle sanayi alanındaki mesleklerde yetişmiş insan gücünü arttırması gerekmektedir.

3.3.2 İŞKUR'a Kayıtlı İşsizlerin Öğrenim Düzeylerine Göre Dağılımı (2011-2013)

Tablo 14: Kayıtlı İşsizlerin Öğrenim Düzeyine Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu	2011 Yılı	2012 Yılı	2013 Yılı*
Okuryazar Olmayan	108.925	44.975	48.831
Okuryazar	44.431	59.440	71.095
İlköğretim	840.639	1.109.535	1.219.666
Ortaöğretim	572.119	711.844	756.931
Yükseköğretim	278.851	446.468	514.446
TOPLAM	1.844.965	2.372.262	2.610.969

* 2013 Yıl Sonu İtibariyle
Kaynak: İŞKUR Kayıtlı İşsiz İstatistikleri

Kayıtlı işsizlerin öğrenim düzeylerine göre yıllar itibariyle dağılımı incelendiğinde, işsizlerin büyük kısmının ilköğretim seviyesinde eğitimli olduğu ikinci sırada ortaöğretim seviyesinin, üçüncü sırada yükseköğretim seviyesinin yer aldığı görülmektedir. Kayıtlı işsizlerin büyük çoğunluğunun ilköğretim düzeyinde eğitimli olmaları yani herhangi bir vasfa sahip olmadıklarının önemli bir göstergesidir. Veya bir vasıf sahibi olsalar dahi bu durumlarını kanıtlayıcı herhangi bir mesleki diploma veya sertifikalarının mevcut olmadığını göstermektedir. Aynı durum ortaöğretim veya yükseköğretim seviyesindeki işsiz kitlesi için de geçerlidir. Bu tablo Türkiye İş Kurumunca yürütülmekte olan meslek edindirme kurslarının önemini ortaya koymaktadır.

3.3.3 İŞKUR'a Kayıtlı İşsizlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Tablo 15: Kayıtlı İşsizlerin Yaş Grupları Dağılımı

Yaş Dağılımı	2011 Yılı	2012 Yılı	2013 Yılı*
15-24	534.505	556.576	657.940
25-34	746.963	953.410	1.016.326
35-44	390.219	567.765	621.875
45-54	144.217	242.487	262.344
55+	29.061	52.024	52.484
TOPLAM	1.844.965	2.372.262	2.610.969

* 2013 Yıl Sonu İtibariyle
Kaynak: İSKUR Kayıtlı İşsiz İstatistikleri

Kayıtlı işsizlerin yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde en fazla kayıtlı işsizin 15-24 ve 25-34 yaş aralıklarında olduğu görülmektedir Bu durumdan kuruma kayıtlı işsizlerin yaklaşık 1.5 milyonunun yani yüzde 60'ının, kurum tarafından uygulanmakta olan aktif işgücü politika programlarının hedef kitlesini oluşturduğu sonucuna varılabilir. Bu yaş aralığındaki iş piyasasında geçerli bir mesleği olmayan işsiz kitlesi mesleki eğitim, işbaşı eğitimi ve girişimcilik programlarına yönlendirme

açısından bir potansiyeldir. 35 yaş ve üzeri kalan kısım ise durumlarına uygun mesleki eğitim veya toplum yararına programlar kapsamında değerlendirilebilinir.

3.4 FAYDA MALİYET ANALİZİ BAĞLAMINDA MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM

3.4.1 Mesleki ve Teknik Eğitimin Maliyeti ve Finansmanı

Mesleki ve teknik eğitimin etkinliğinin önemli bir ölçütü de maliyetinin nasıl karşılandığı veya finansman kaynağının nereden sağlandığı ile yakından ilgilidir. Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimin finansmanı ağırlıklı olarak devlet katkısıyla gerçekleştirilmektedir.

Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimin finansman kaynakları, sosyal ortaklarca yapılan harcamalar, öğrenci ailelerince yapılan harcamalar, okul aile birliğince yapılan harcamalar ve MEB tarafından yapılan harcamalar olmak üzere çeşitlenmektedir.[70] Mesleki eğitime ayrılan kaynak genel ortaöğretime ayrılan kaynağın üzerindedir ve ortaöğretime ayrılan kaynakların ortalama %53'ü mesleki eğitim tarafından kullanılmaktadır. Mesleki eğitim harcamalarının %70 'i MEB kaynaklarından sağlanmaktadır. Mesleki eğitim harcamalarının yaklaşık %95'i kamu eğitim kurumlarına, %5'i özel eğitim kurumlarında harcanmaktadır. Mesleki eğitim verilen okullar içinde en fazla kaynak ayrılan okul türü öğrenci sayısının çokluğuna bağlı olarak erkek teknik okulları yer almaktadır. Toplam harcamaların %45'den fazlası bu okullara ayrılmaktadır. Öğrenci başına yapılan harcamalar incelendiğinde mesleki ve teknik eğitime yapılan harcamaların genel ortaöğretime yapılan harcamalardan 1.8 kat fazla olduğu görülmektedir. Öğrenci birim maliyetleri, genel müdürlüklere göre farklılık göstermektedir. 2007 yılına göre şöyledir; Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğünde 4.209TL, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğünde 2.621 TL, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğünde 1.923 TL, Din Öğretimi Genel Müdürlüğünde 1.250 TL, Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğünde 1.169 TL'dir.[71]

---

[70] MTEGM, a.g.e, s.148.

[71] Yılmaz, Hakan; "Beceriler, Yeterlilikler ve Meslek Eğitimi: Finansman Yapısı ve Politika Önerileri", http://yonetim.turkonfed.org/Userfiles/Documents/PDF/Raporlar/FINANSMAN_YAPISI_ve_POLITIKA_ONERILERI.pdf, (11.12.2013).

3.5 TÜRKİYE'DE İSTİHDAM VE MESLEKİ EĞİTİM İLİŞKİSİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ ÇALIŞMALARI

Bu kısımda istihdam ve mesleki eğitim bağının güçlendirilmesine yönelik Milli Eğitim Bakanlığınca örgün düzeyde, tamamlanmış ve halen sürdürülen projeler bulunmakta olup bu projelere aşağıda kısaca değinilmiştir.

3.5.1 İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi Eylem Planı

"Mesleki ve teknik eğitimin iş piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda verilmesi, eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi, aktif işgücü piyasası politikalarının etkin olarak uygulanması ve mesleksizlik sorununun giderilerek işgücünün istihdam edilebilirliğinin arttırılması amacıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı koordinatörlüğünde İMEİGEP eylem planı hazırlanmış ve 15 Temmuz 2010 tarihli, 27642 sayılı resmi gazetede yayımlanan Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe girmiştir."[72]

Bu plan kapsamında çeşitli bakanlıkların ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinden oluşan bir izleme ve değerlendirme kurulu oluşturulmuştur.

Eylem planındaki istihdam boyutu açısından alınan kararlar incelendiğinde mesleki eğitim ile iş dünyası arasındaki bağı güçlendirecek nitelikte kararların olduğu, YÖK bünyesinde ulusal bir koordinasyon merkezinin oluşturulmasının gerekli olduğu belirtilerek mesleki ve teknik eğitimi yükseköğretim seviyesinde koordine edecek merkezin gerekliliği vurgulanmıştır. Özellikle MYO'larının yapısını revize edecek nitelikte kararlar alınmıştır.

- Mesleki ve teknik eğitimin planlanması amacıyla YÖK bünyesinde "Mesleki ve Teknik Eğitim Koordinasyon Merkezinin Kurulması"
- Bölüm ve programların ISCED-97 ve ISCO-88 gibi uluslararası eğitim alınan meslek sınıflandırmalarına göre yeniden adlandırılarak düzenlenmesi,
- MYO öğrencilerinin iş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamına alınmaları işyeri eğitim esnasında asgari ücretin 3'te 1'i oranında ücret ödenmesi, sigortanın kamu kaynaklarından ücretin ise işyeri eğitiminin

[72] İMEİGEP İzleme ve Değerlendirme Toplantısı, http://www.myk.gov.tr/index.php/tr, (15.12.2013).

yapıldığı kuruluş tarafından karşılanması,

- MYO'ların işgücü piyasası ile ilişkilerini güçlendirmek ve sürdürülebilir kılmak amacıyla her üniversite bünyesinde bir danışma kurulu ile MYO programlarının ilgili oldukları sektör ile ilişkilerini arttırmak amacıyla her MYO bünyesinde her program için bir danışma komitesi oluşturulması,
- MYO programlarının müfredatının sektör talepleri göz önüne alınarak düzenlenmesi ve değişen taleplere göre sürekli olarak güncellenmesi,
- Ulusal meslek standartlarına göre eğitim programlarının güncellenmesi ve uyumlu hale getirilmesi.
- MTE Uzmanlar Komitesinin oluşturulması.

Bu kararların uygulamaya geçmesiyle MYO'ların daha etkin okullar haline gelmesi öngörülmektedir.

3.5.2 Tamamlanmış Projelerden Bazıları

3.5.2.1 METGE (Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi)

1986'da kabul edilen 3308 sayılı "Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu" sonrası, Nisan 1993'te uygulanmaya başlanmıştır. Proje amacı modüler esasa göre geliştirilen eğitim programlarına işletmelerin eğitim gereksinimleri yansıtılarak, okullarda kazandırılan becerilerle, işletmelerin bekledikleri beceriler arasında uyum sağlamak olarak belirlenmiştir.[73]

3.5.2.2 MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi)

2002-2007 yıllarını arasında 58 milyon 190 bin avro bütçe ve AB fonları kaynaklı olarak özel sektörün talepleri ve katılımı doğrultusunda Türkiye'deki mesleki eğitim ve öğretim etkinliklerinin kalitesinin arttırılması ve kabul edilmiş meslek standartlarına dayalı ve her seviyeden katılım ve ilerlemeye uygun bir Ulusal Mesleki Eğitim Sistemi oluşturulmasını desteklemek amacıyla gerçekleştirilmiş projedir.

[73] http://efdergi.yyu.edu.tr/makaleler/cilt_VI/haziran/c_adiguzel.pdf.

3.5.2.3 Entrevet- Mesleki ve Teknik Eğitim ve Öğretimde Girişimci İklimi Geliştirme Projesi

2008-2010 yılları arasında 280 bin 700 avro bütçe AB kaynağı ile Almanya Halle Mesleki Eğitim Akademisi yürütücülüğünde Kız Teknik Öğretime Bağlı 5 pilot kurumda deneysel öğrenme metotlarını kullanarak "Girişimciliği" yaparak yaşayarak öğrenilmesi amacıyla okullarda 5 mini şirketin kurulmasını ve deneysel öğrenme metotlarına ilişkin modülleri hazırlamak amacıyla gerçekleştirilmiş projedir.

3.5.2.4 Özellikle Kız Çocuklarının Okullaşmasının Arttırılması Projesi II (IPA)

2011-2012 yılları arasında 9.635.294 avro bütçe AB kaynağı ile MEB yürütücülüğünde başta mesleki ve teknik eğitim olmak üzere ortaöğretimin kalite ve kapasitesinin arttırılması özellikle kız çocukları ve kadınların mesleki becerisi ve işgücü yeterliliklerinin arttırılarak okullaşma oranlarının yükseltilmesi, mesleki ve teknik eğitim programlarının geliştirilmesi, terk ve devamsızlıkları izleme konusunda daha etkili bir sistem oluşturulması amaçlarıyla gerçekleştirilmiş projedir.

3.5.2.5 Orta Öğretim Projesi

2006-2011 yılları arasında 80 milyon avro bütçe Dünya Bankası kaynağı ile MEB yürütücülüğünde değişen ve gelişen küresel yaklaşımlara uygun şekilde ortaöğretimde ortak bir müfredat, program ve esnek bir modüler yapı üzerine kurulmuş öğrencilere ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir rehberlik ve danışmanlık hizmetinin sunumunun sağlanması amacıyla gerçekleştirilmiş projedir.

3.5.2.6 Skills@Work Projesi

2007-2010 yılları arasında 20.000 TL bütçe ile Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü British Council ortak finansmanı ve yürütücülüğünde ülkelerin ihtiyaçlarına uygun yerel aktivitelerin yapılmasının sağlanarak yemek hazırlama sektöründe ihtiyaç duyulan insan kaynağının yetiştirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiş projedir.

3.5.2.7 Bilişim Teknolojileri Projesi

2004-2010 yılları arasında 15.221.000 dolar MEB bütçesi ve yürütücülüğünde ülkenin bilişim alanındaki işgücü açığına yönelik mesleki eğitimlerin verilmesi ve uluslararası alanda çalışabilecek nitelikte ve yeterlilikte işgücünün yetiştirilmesi amaçlarıyla gerçekleştirilmiş projedir.[74]

3.5.3 Sürdürülen Projelerden Bazıları[75]

3.5.3.1 Mesleki Becerilerin Geliştirilmesi Projesi (MESGEP)

2012-2014 yılları arasında 3.500.000 TL bütçeli ve yatırım programı kaynaklı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünün yürütücüsü olduğu mesleği olmayan genç işsizlere, dezavantajlı gruplara ve mesleğini değiştirmek isteyenlere ilgi ve yetenekleri göz önüne alınarak meslek edindirmek ve becerilerinin geliştirilmesi amaçlı projedir.

3.5.3.2 Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Kalitesinin Geliştirilmesi Projesi (METEK)

24 ay süreyle 20 milyon avro AB hibe bütçesi ile MEB tarafından mesleki ve teknik eğitimde kalite kültürünün teşviki, istihdam edilebilirliğin güçlendirilmesi, eğitim ile iş piyasasının uyumunun sağlanması, hayat boyu öğrenmenin kolaylaştırılması, Avrupa Kalite Güvence Referans Çerçevesiyle uyumlu adil, şeffaf, güvenilir, erişilebilir bir mesleki ve teknik eğitim sistemine ulaşılmasını amaçlayan projedir.

3.6 MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN İŞGÜCÜ ARZI VE TALEBİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Mesleki ve teknik eğitimin işgücü arzı ve talebi açısından planlanması bir ülke ekonomisinin sahip olduğu insan kaynağının etkin değerlendirilmesi, ülke kaynaklarının israf edilmemesi ve doğru istihdam politikalarının geliştirilebilmesi açılarından önem taşımaktadır. Öncelikle işgücü talebinin doğru tahmin edilip belirlenmesiyle ülke

[74] MEB, http://mtegm.meb.gov.tr/www/projeler, (07.03.2013).
[75] http://mtegm.meb.gov.tr/www/projeler.

ekonomisi için gerekli işgücünün yetiştirilmesi sağlanarak ülkenin büyüme ve ilerlemesine katkı sağlanabilecektir.

3.6.1 2007-2012 Yılları Arasında İŞKUR Kayıtlarına Göre İşgücü Arz ve Talebine Göre Kişi Sayıları

Bu kısımda yer verilen tablolarda 2007-2012 yılları arasında Türkiye İş Kurumunca özel ve kamu işyerleri dahil olmak üzere alınan açık işler yani bir anlamda işgücü piyasasındaki işgücü talebini yansıtan ilk 10 meslek ile kurum tarafından kuruma kayıtlı işsizlerden karşılanan işler ilk 10 mesleğe göre işgücü arzı yer almaktadır. Tablolara ayrıca vasıfsız beden işçisi mesleği de Türkiye'deki herhangi bir mesleği olmayan niteliksiz işgücünün miktarını gösterme bakımından eklenmiştir.

Bu tablolarda yer alan değerlendirmeler Türkiye geneline ait olup, işgücü arzı ve talebinin doğru tespit edilerek işsizliğin en aza indirilebilmesi için Türkiye'nin her bölgesi ve ilindeki işgücü ihtiyacının tespit edilmesi, temininde güçlük çekilen mesleklerin neler olduğunun belirlenmesi ve buna bağlı olarak ihtiyaç olan sektör veya mesleklerde işgücünün yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda Türkiye'de 10 yıllık veya 15 yıllık dönemde aktif nüfus projeksiyonlarının yapılması, büyüyecek sektörlerin ve iş alanlarının analizi ve gelecekte işgücü piyasasında ihtiyaç duyulacak mesleklerin neler olacağının tespit edilmesi gerekmektedir.

Tablo 16 2007 Yılı İşgücü Talebi İlk 10 Meslek (Alınan Açık İş)

Alınan Açık İş (İşgücü Talebi)	Kişi Sayısı
Diğer İmalat ve İlgili İşçiler (Elle)	3.426
Dikiş Makinesi operatörü (Kumaş)	2.242
Oksijen ve Elektrik Kaynakçısı (Genel)	1.225
Elektrikçi (Genel)	1.243
Elektrik Teknisyeni(Genel)	1.398
Bilgisayar işletmeni	1.487
Mobilya İmalatçısı	1.163
Gaz altı Kaynakçısı	1.000
Torna Tezgâhı Operatörü	896
Makine Teknisyeni(Genel)	450
Beden İşçisi	114.496
TOPLAM	129.026

Kaynak: İŞKUR

Tablo 17: 2007 Yılı İşgücü Arzı İlk 10 Meslek (İşe Yerleştirme)

Karşılanan Açık İş (İşe Yerleştirme) (İşgücü Arzı)	Kişi Sayısı
Diğer İmalat ve İlgili İşçiler (Elle)	1.983
Dikiş Makinesi operatörü (Kumaş)	1.526
Oksijen ve Elektrik Kaynakçısı (Genel)	852
Elektrikçi (Genel)	846
Elektrik Teknisyeni(Genel)	886
Bilgisayar işletmeni	1.374
Mobilya İmalatçısı	947
Gazaltı Kaynakçısı	567
Torna Tezgâhı Operatörü	450
Makine Teknisyeni(Genel)	322
Beden İşçisi	412.263
TOPLAM	422.016

Kaynak: İŞKUR

2007 yılına ait tablolar incelendiğinde işgücü talebi bağlamında endüstri, imalat ve bilişim alanlarındaki mesleklerin öne çıktığı görülmektedir. En fazla işgücü talebinin diğer imalat ve ilgili işçiler mesleğinde 3.426 kişi, yine en fazla işgücü arzının ise 1.983 kişi ile yine diğer imalat ve ilgili işçiler mesleğinde olduğu görülmektedir. Mesleklerin tümü değerlendirildiğinde tüm mesleklerde işgücü arzının işgücü talebinin altında kaldığı yani kuruma kayıtlı nitelikli işgücünün işveren talebini karşılamada eksik olduğu görülmektedir. Bu nedenle özellikle endüstriyel mesleklerde işgücü yetiştirme eğitimlerinin arttırılması gerekmektedir.

Tablo 18: 2008 Yılı İşgücü Talebi İlk 10 Meslek (Alınan Açık İş)

Alınan Açık İş (İşgücü Talebi)	Kişi Sayısı
Diğer İmalat ve İlgili İşçiler (Elle)	3.440
Elektrik Teknisyeni(Genel)	1.258
Elektrikçi (Genel)	1.151
Dikiş Makinesi Operatörü(Kumaş)	1.095
Gazaltı Kaynakçısı	1.025
Mobilya İmalatçısı	827
Torna Tezgâhı Operatörü	667
El ve Makine Dikişçisi	710
Bilgisayar İşletmeni	448
Bilgisayar Operatörü	256
Beden İşçisi	104.486
TOPLAM	115.363

Kaynak: İŞKUR

Tablo 19: 2008 Yılı İşgücü Arzı İlk 10 Meslek (İşe Yerleştirme)

Karşılanan Açık İş (İşe Yerleştirme) (İşgücü Arzı)	Kişi Sayısı
Diğer İmalat ve İlgili İşçiler (Elle)	2.672
Elektrik Teknisyeni(Genel)	639
Elektrikçi (Genel)	700
Dikiş Makinesi Operatörü(Kumaş)	792
Gazaltı Kaynakçısı	694
Mobilya İmalatçısı	619
Torna Tezgâhı Operatörü	395
El ve Makine Dikişçisi	612
Bilgisayar İşletmeni	300
Bilgisayar Operatörü	112
Beden İşçisi	408.010
TOPLAM	415.545

Kaynak: İŞKUR

2008 yılı tabloları incelendiğinde sanayi ve bilişim sektörlerindeki mesleklerin öne çıktığı görülmektedir. En fazla işgücü talebi olan meslek diğer imalat ve ilgili işçiler 3.440 kişi, en fazla işgücü arzı olan meslek ise 2.672 kişi ile diğer imalat ve ilgili işçiler mesleğindedir. Tüm mesleklerde arz ve talep açılarından değerlendirildiğinde tüm mesleklerde işgücü arzının işgücü talebini aştığı, kuruma kayıtlı nitelikli işgücünün işveren talebini karşılamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu kapsamda en çok işgücü talebi olan meslekler başta olmak üzere işgücü yetiştirme eğitimlerinin sayısı arttırılmalıdır.

Tablo 20: 2009 Yılı İşgücü Talebi İlk 10 Meslek (Alınan Açık İş)

Alınan Açık İş (İşgücü Talebi)	Kişi Sayısı
Dikiş Makinesi Operatörü(Kumaş)	1.768
Konfeksiyon işçisi	1.328
Diğer İmalat ve İlgili İşçiler	807
Gazaltı Kaynakçısı	779
Kaynakçı (Oksijen ve Elektrik)	655
Mobilya İmalatçısı	556
CNC Tezgâh Operatörü	408
Torna Tezgâhı Operatörü (Tornacı)	400
Makine Mühendisi (Genel)	315
Tesviyeci	303
Beden İşçisi	88.170
TOPLAM	95.489

Kaynak: İŞKUR

Tablo 21: 2009 Yılı İşgücü Arzı İlk 10 Meslek (İşe Yerleştirme)

Karşılanan Açık İş (İşe Yerleştirme) (İşgücü Arzı)	Kişi Sayısı
Dikiş Makinesi Operatörü (Kumaş)	1.680
Konfeksiyon işçisi	1.363
Diğer İmalat ve İlgili İşçiler	697
Gazaltı Kaynakçısı	588
Kaynakçı (Oksijen ve Elektrik)	415
Mobilya İmalatçısı	420
CNC tezgâh Operatörü	247
Torna Tezgâhı Operatörü (Tornacı)	224
Makine Mühendisi (Genel)	144
Tesviyeci	141
Beden İşçisi	379.214
TOPLAM	385.133

Kaynak: İŞKUR

2009 yılı tabloları incelendiğinde endüstri sektöründeki mesleklerin öne çıktığı görülmektedir. İşgücü arzı açısından değerlendirildiğinde, dikiş makinesi operatörü ve konfeksiyon işçisi mesleğinin ilk iki sırada yer aldığı, her iki tablo itibariyle incelendiğinde imalat sanayi mesleklerinde işgücü arz ve talebinin birbirine yaklaştığı diğer mesleklerde işgücü arzının işveren talebini karşılamada yetersiz kaldığı görülmektedir.

Tablo 22: 2010 Yılı İşgücü Talebi İlk 10 Meslek (Alınan Açık İş)

Alınan Açık İş (İşgücü Talebi)	Kişi Sayısı
Bilgisayar İşletmeni	14.628
Elektrik Teknisyeni (Genel)	5.041
Dikiş Makinesi Operatörü (Kumaş)	3.417
Diğer İmalat ve İlgili İşçiler (Elle)	3.159
Mobilya İmalatçısı	2.857
Elektrik Ark Kaynakçısı(Makine ile)	2.580
Diğer İmalat ve İlgili İşçiler (Makine ile)	2.777
Gazaltı Kaynakçısı	1.937
Kaynakçı (Oksijen ve Elektrik)	1.622
Makine Montajcısı (Genel)	610
Beden İşçisi	182.150
TOPLAM	220.778

Kaynak: İŞKUR

Tablo 23: 2010 Yılı İşgücü Arzı İlk 10 Meslek (İşe Yerleştirme)

Karşılanan Açık İş (İşe Yerleştirme) (İşgücü Arzı)	Kişi Sayısı
Bilgisayar İşletmeni	2.715
Elektrik teknisyeni (Genel)	7.714
Dikiş Makinesi Operatörü(Kumaş)	6.328
Diğer İmalat ve İlgili İşçiler(Elle)	50.395
Mobilya İmalatçısı	4.327
Elektrik Ark Kaynakçısı(Makine ile)	3.995
Diğer İmalat ve İlgili İşçiler(Makine ile)	8.994
Gazaltı Kaynakçısı	17.968
Kaynakçı(Oksijen ve Elektrik)	5.757
Makine Montajcısı(Genel)	2.394
Beden İşçisi	573.887
TOPLAM	684.474

Kaynak: İŞKUR

2010 yılı tabloları incelendiğinde endüstri alanındaki mesleklerin işgücü talebi ve arzı yönünden fazla olduğu, Bilgisayar İşletmeni mesleği dışındaki diğer bütün mesleklerde işgücü arzının işgücü talebini aştığı görülmektedir. Özellikle endüstriyel alandaki mesleklerde ciddi bir işgücü arzı olduğu dikkati çekmektedir. İşgücü arzının işgücü talebini aşması 2010 yılı itibariyle işgücü talebi olan mesleklerde mesleki eğitim faaliyetlerinin arttırıldığını veya kuruma kayıtlı nitelikli işgücünün arttığını göstermekte olup işveren talebinin birçok meslekte karşılandığı göstermektedir.

Tablo 24: 2011 Yılı İşgücü Talebi İlk 10 Meslek (Alınan Açık İş)

Alınan Açık İş (İşgücü Talebi)	Kişi Sayısı
Bilgisayar İşletmeni	16.228
Makineci(Dikiş)	8.957
Elektrik Teknisyeni(Genel)	7.626
Diğer İmalat ve İlgili İşçiler(Elle)	5.898
Elektrikçi(Genel)	4.279
Konfeksiyon İşçisi	4.177
Turizm ve Otelcilik Elemanı	4.153
Elektrik Ark Kaynakçısı	2.295
Gazaltı Kaynakçısı	2.139
Ayakkabı İmalat İşçisi	1.132
Beden İşçisi	478.918
TOPLAM	535.802

Kaynak: İŞKUR

Tablo 25: 2011 Yılı İşgücü Arzı İlk 10 Meslek (İşe Yerleştirme)

Karşılanan Açık İş (İşe Yerleştirme) (İşgücü Arzı)	Kişi Sayısı
Bilgisayar İşletmeni	5.451
Makineci(Dikiş)	25.155
Elektrik Teknisyeni(Genel)	16.633
Diğer İmalat ve İlgili İşçiler(Elle)	5.898
Elektrikçi(Genel)	11.259
Konfeksiyon İşçisi	4.177
Turizm ve Otelcilik Elemanı	3.448
Elektrik Ark Kaynakçısı	6.326
Gazaltı Kaynakçısı	32.837
Ayakkabı İmalat İşçisi	833
Beden İşçisi	931.924
TOPLAM	1.043.941

Kaynak: İŞKUR

2011 yılı tabloları incelendiğinde Bilgisayar İşletmeni ve Ayakkabı İmalat İşçisi mesleklerinde işgücü arzının işgücü talebinin altında kaldığı, diğer mesleklerde işgücü arzının ciddi seviyelerde arttığı, bu artışın özellikle Gazaltı Kaynakçısı, Makineci (Dikiş), Elektrik Teknisyeni mesleklerinde işgücü arzı artışının fazla olduğu görülmektedir. Bu da 2011 yılında bu mesleklerde kuruma kayıtlı vasıflı işgücünün arttığı veya bu alanlarda kurum tarafından mesleki eğitim faaliyetlerinin arttığını göstermektedir. Beden işçisi mesleğinde yani vasıfsız meslekte de önemli bir işgücü arzı dikkat çekmektedir.

Tablo 26: 2012 Yılı İşgücü Talebi İlk 10 Meslek (Alınan Açık İş)

Alınan Açık İş (İşgücü Talebi)	Kişi Sayısı
Makineci(Dikiş)	18.058
Gazaltı Kaynakçısı	7.944
Konfeksiyon İşçisi	6.621
Dikiş Makinesi Operatörü(Kumaş)	5.211
Elektrik Teknisyeni	5.817
Elektrikçi Diğer	5.207
Kaynakçı Oksijen ve Elektrik	5.003
İplikçi (Ring, Vater, Vargel)	4.955
Diğer İmalat ve İlgili İşçiler (Elle)	3.928
Torna Tezgâhı Operatörü(Tornacı)	3.649
Beden İşçisi	506.818
TOPLAM	573.211

Kaynak: İŞKUR

Tablo 27: 2012 Yılı İşgücü Arzı İlk 10 Meslek (İşe Yerleştirme)

Karşılanan Açık İş (İşe Yerleştirme) (İşgücü Arzı)	Kişi Sayısı
Makineci(Dikiş)	45.408
Gazaltı Kaynakçısı	41.871
Konfeksiyon İşçisi	9.396
Dikiş Makinesi Operatörü(Kumaş)	11.011
Elektrik Teknisyeni	23.955
Elektrikçi Diğer	20.444
Kaynakçı Oksijen ve Elektrik	19.618
İplikçi (Ring, Vater, Vargel)	11.507
Diğer İmalat ve İlgili İşçiler (Elle)	42.037
Torna Tezgâhı Operatörü(Tornacı)	14.436
Beden İşçisi	1.589.199
TOPLAM	1.828.882

Kaynak: İŞKUR

2012 yılı tabloları incelendiğinde en fazla işgücü talebi olan mesleğin Makineci (Dikiş) mesleğinde olduğu 18.058 kişi buna karşılık en fazla işgücü arzı olan mesleğin de yine Makineci (Dikiş) mesleğinde 45.408 kişi fakat talebin 3 katı olduğu görülmektedir. Diğer meslekler itibariyle de incelendiğinde arz ve talep dengesizliğinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Tüm mesleklerde işgücü arzının işgücü talebinin üzerinde olduğu özellikle vasıfsız beden işçisi işgücü arzının işgücü talebinin yaklaşık 3 katı olduğu görülmekte ve vasıfsız işgücüne vasıf kazandırılmasına yönelik tedbirler alınması, politikalar geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Tablo 28: 2013 Yılı İşgücü Talebi İlk 10 Meslek (Alınan Açık İş)

Alınan Açık İş (İşgücü Talebi)	Kişi Sayısı*
Makineci(Tekstil)	22.912
Satış Elemanı	12.478
Garson	10.134
Kaynakçı	9.568
Güvenlik Görevlisi	8.953
Beden İşçisi (Genel)	8.544
Temizlik Görevlisi	6.174
Torna Tezgahı Operatörü (CNC Dahil)	5.960
Şoför	5.923
Mobilyacı	5.857
Beden İşçisi	8.544
TOPLAM	105.047

*Ocak-Temmuz 2013
Kaynak: TİPTA 2013-1

Tablo 29: 2013 Yılı İşgücü Arzı İlk 10 Meslek (İşe Yerleştirme)

Karşılanan Açık İş (İşe Yerleştirme) (İşgücü Arzı)	Kişi Sayısı*
Beden İşçisi(genel)	157.889
Beden İşçisi(temizlik)	24.687
Temizlik Görevlisi	22.261
Güvenlik Görevlisi	12.908
Satış Danışmanı	10.037
Garson (Servis Elemanı)	8.483
Büro Memuru (Genel)	7.723
Makineci(Dikiş)	7.188
Çağrı Merkezi Görevlisi	6.962
Reyon Görevlisi	5.681
Diğer Meslekler	185.278
TOPLAM	449.097

* Ocak-Temmuz 2013
Kaynak: İŞKUR

2013 yılı tabloları incelendiğinde işgücü talebi açısından birinci sırada 22.912 kişiyle makineci (tekstil) mesleğinin, ikinci sırada 12.478 kişiyle satış elemanı mesleğinin geldiği, üçüncü sırada 10.134 kişiyle garson ve 4.sırada 9.568 kişiyle kaynakçı mesleğinin geldiği görülmektedir. Her iki tablo itibariyle değerlendirildiğinde mesleklerin çoğunluğunun hizmetler sektöründe yer aldığı, sınırlı sayıdaki mesleğin endüstriyel alanla ilgili olduğu görülmektedir. Bu durum endüstriyel alanda hem arz hem de talep boyutlarıyla işgücünün eksikliğini göstermektedir.

2007-2013 yılları arasındaki tablolarda yer alan veriler incelendiğinde 2007-2009 yılları arasında mesleklere göre alınan açık iş, işgücü talebi olarak dikkate alınabilir. Kurum tarafından karşılanan açık işin üzerinde olduğu yani Kuruma işçi aramak için başvuru yapan işverenlerin aradıkları niteliklere sahip yeterli sayıdaki işgücünün kurum kayıtlıları arasında olmadığı görülmektedir. 2010 yılından itibaren ise bu durum tersine çevrilmeye başlamıştır. Belirli mesleklerde kuruma kayıtlı işgücü yani bir anlamda işgücü arzı, işgücü talebini aşmıştır. Bu durum da aslında çok sağlıklı değildir çünkü bazı mesleklerde bu fark 3 kata veya daha fazlaya çıkmakta buda işsiz kalma sonucuna neden olmaktadır. İşsizliği sıfıra indirmek teknik olarak mümkün olmadığından uygulanması gereken politika her bir meslek için talep edilen emekgücü değerlendirilerek işgücünün yetiştirilmesi ve talebin karşılanmasıdır. Her meslekte talep edilenden bir miktar fazla işgücünün yetiştirilmesi rasyoneldir ancak belirli sınır veya oranların geliştirilmesi gerekmektedir.

3.7 ORTAÖĞRETİM VE YÜKSEKÖĞRETİM SEVİYESİNDEKİ MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM İSTİHDAM İLİŞKİSİNDE YAŞANAN TEMEL SORUNLAR

Bu kısımda ortaöğretim ve yükseköğretim seviyesinde mesleki eğitim istihdam bağında yaşanan sorunlar ve sorunların nedenleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Yaşanan genel sorunlar Hıfzı Doğan'ın "Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeniden Yapılandırılması" adlı makalesinde şöyle belirtilmiştir;[76]

- Aşırı merkezi eğitim organizasyon yapısının değişimlere uyumu güçleştirmesi
- Yerel düzeyde katılımın yeterli olmaması
- Uygulanan mesleki ve teknik eğitim programlarının dar bir alanda uzmanlaşmaya yöneltmesi
- Öğretmen yetiştirilmesinden kaynaklanan sorunlar
- Mesleki yönlendirme ve rehberlik hizmetlerinin yetersizliği
- Mesleki ve teknik eğitimin finansmanı sorunu
- Öğrencilerin mesleki yeterliliklerinin etkin bir şekilde ölçülememesi
- Mesleki ve teknik ortaöğretimden lisans düzeyinde yükseköğretime geçişin alan dışında zorlaşmasının mesleki ve teknik eğitime olan ilgiyi azaltmış olması olarak değerlendirilmektedir.

Bu sorunların nedenleri aşağıda sırasıyla açıklanmıştır;

Eğitim organizasyon yapısının merkeziyetçiliği: Mesleki ve teknik eğitimle ilgili kararların Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütünce alınması yerel ihtiyaçların göz ardı edilmesine bu nedenle iş hayatının ihtiyaçlarıyla uyumlu programların geliştirilememesine neden olmaktadır. Merkezi yetkilerin yereldeki taşra örgütüne ve eğitimle ilgili taraf konumunda bulunanlar tarafından paylaşılması sorunun çözümüne katkı sunacaktır.

[76] Doğan, Hıfzı; " Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeniden Yapılandırılması" http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/484/5663.pdf, (14.11.2013).

Yerel düzeyde katılımın yeterli olmaması: İş hayatının, işverenlerin ihtiyaç duydukları işgücünden beklenti ve vasıfları ile okullarda kazandırılan beceriler arasında uyum sorunu bulunmaktadır. Bu uyumsuzluğun giderilmesi için iş hayatının program geliştirme, uygulama ve planlama çalışmalarına mesleki eğitim süreci içerisinde yer alan tüm paydaşların aktif katılımının sağlanması gerekmektedir.

Uygulanan eğitim programlarının sınırlı uzmanlaşmaya yöneltmesi: Beceri eğitimin aşırı uzmanlaşmaya dayalı olması, mezunların sahip oldukları sınırlı yetkinliklerle iş hayatına ve yeni teknolojilere uyumlarını zorlaştırmaktadır. Mesleki eğitimde aşamalı bir eğitim sistemine geçilmesi ilk yıllarda temel beceriler ileriki yıllarda uzmanlığa dayalı mesleki becerilerin öğretilmesi ile sorunun çözümüne katkı sağlanacak, programlar arası yatay geçişlere imkân tanınacaktır.

Eğiticilerin yetiştirilmesinden kaynaklanan sorunlar: Öğretmen yetiştirmenin gelişen ve değişen teknolojinin ihtiyaçları dikkate alınarak gerçekleştirilmemesinden kaynaklanmaktadır.

Mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin yetersizliği: Öğrencilerin ortaöğretim öncesi ilgi duydukları meslek alanlarının yeterli ölçüde tanıtımının yapılmaması, istihdam olanakları ve bilgilendirmeye ilişkin sağlıklı bir sistemin kurulamamış olması, rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin yetersiz kalması.[77] İŞKUR bünyesindeki İş ve Meslek Danışmanlarının öncelikle ortaöğretim sonrasında yüksek öğretim düzeyinde meslek danışmanlığı faaliyetleri çerçevesinde öğrencilere sunacakları hizmetler ile sorunun çözümüne önemli katkıları olacaktır.

Finansman sorunu: Mesleki ve teknik eğitim, diğer eğitim türlerine göre daha pahalı bir eğitim türüdür finansmanını sadece devletin üstlenmesi devlet bütçesine yük getirmektedir, mesleki ve teknik eğitimin üretim sisteminin bir parçası olduğu kabul edilerek işveren tarafının da finansmana dahil edilmesi eğitimin maliyetini aşağıya düşürecek ve verimliliğini artıracaktır.

Mesleki yeterliliklerin etkin biçimde ölçülememesi: Ölçme ve değerlendirme sisteminin ulusal standartlarının olmaması ve sağlıklı şekilde gerçekleştirilememesi

---

[77] Kayır, Ömer; Kılıç, Hamdi; "Mesleki ve Teknik Eğitim Fakülteleri Araştırması", http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/484/5663.pdf, (03.04.2013).

mezunlarının niteliklerinin doğru tespit edilememesine neden olmaktadır. Bu sorun Mesleki Yeterlilik Kurumunun Ulusal Yeterlilik ve Standartları geliştirmesiyle aşılacaktır.

Mesleki teknik eğitiminden alan dışı yükseköğretime geçişin sınırlı olması: Lisans düzeyinde mesleki ve teknik eğitim alanında kontenjanlar arttırılabilir. Meslek yüksekokullarının ilgili alanlarından, mühendislik programlarına geçişlerde MYO öğrencilerine öncelik sağlanabilir.

Diğer bazı sorunlar ise şöyledir;[78]

- Sanayi kuruluşlarının, Endüstri meslek liselerinin gelişen teknolojiye uygun olarak donatılmasında katkılarının yok denecek kadar az olması ve İşletmelerden uygulama amacıyla yeterince faydalanılamaması
- İşyerlerinin eleman ihtiyaçlarını; meslek lisesi, meslek yüksekokulu, ve çıraklık okulu gibi kurumlardan karşılama oranının düşüklüğü

İşletmelerin eleman ihtiyaçlarını geleneksel akraba, tanıdık vesaire gibi kanallardan karşılamasından kaynaklı bir sorundur. Kamu istihdam kurumlarının kapasitelerinin güçlendirilmesi ve işgücü piyasasındaki aracılık rolünün arttırılmasıyla sorunun çözümüne katkı sağlanabilecektir. Ayrıca meslek liselerinin, meslek yüksekokulları ve çıraklık okullarının da kapasitelerinin güçlendirilmesi, bu çeşit eğitim kurumlarında işverenlerin ihtiyaçlarını karşılayacak becerili ve nitelikli işgücünün yetiştirilmesi sonucunda bu eğitim kurumları mezunları iş piyasasında daha çok tercih edilebileceklerdir.

Meslek Yüksekokullarının başlıca sorunları TÜSİAD tarafından aşağıda sırasıyla belirtilmiştir;[79]

- MYO'lara gelen öğrencilerin temel bilgi ve beceri seviyesi ile başarı düzeyi düşüktür.
- MYO'ların yerleşim yeri, alt yapı ve kaynak sorunları vardır.

---

[78] http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/484/5663.pdf.
[79] TÜSİAD; "Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim Hakkında TÜSİAD Görüş Dokümanı", http://www.tusiad.org.tr/__rsc/shared/file/MTEgorus.pdf, (20.10.2013).

- MYO'lardaki öğretim elemanları sayısal ve pedogojik açıdan yetersizdir.
- Mesleki eğitim ile işgücü piyasası ve sektör arasındaki ilişki zayıftır.
- Fakülteler tarafından verilen dikey geçiş kontenjanları yetersizdir.
- Ortaöğretimde gerçekleştirilen reform niteliğindeki değişiklikler ile ortaya konan sistem MYO'lara taşınamamıştır.

Eğitim-İstihdam ilişkisi bağlamında meslek yüksekokullarının sorunları incelendiğinde, meslek yüksekokullarına meslek liselerinden sınavsız geçen öğrencilerin MYO'lara geçişte herhangi bir başarı ölçütü olmadığı için niteliksiz oldukları imajının olması, uygulanan mesleki eğitim programlarının işgücü piyasası ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalması, iş hayatı ile bağlantının zayıflığı dikkat çekmektedir.

3.8 BÖLÜM DEĞERLENDİRMESİ

Mesleki ve teknik eğitim alanında işgücü arz ve talebi değerlendirilirken öncelikle işgücü piyasası ihtiyaçlarının yani işveren talebi boyutunun dikkate alınması gerekmektedir. İşgücü piyasası ihtiyaçlarına öncelik verilmesi durumunda, özel ve kamu sektörü işverenlerinin ihtiyaç duyduğu işgücünün niteliği doğru tespit edilebilecek, buna bağlı olarak da işgücü talebi belirlenerek, hangi mesleklerde vasıflı işgücüne gereksinim olduğu planlanarak belirlenen mesleklerde eğitim verilmesi ve buna bağlı olarak eğitim alt yapısının (müfredat, program, eğitici niteliği) geliştirilmesi sağlanacaktır. İşgücü piyasasının analiz edilmesi çalışmaları Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğünce yürütülmekte olup bu çalışmalar, gelecek dönem mesleki eğitim planlaması ile eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi ve uyumluluğun arttırılmasında önemli bir referans noktası oluşturacaktır.

Örgün düzeydeki mesleki ve teknik eğitimin idare ve işleyişinin sadece MEB ve YÖK'ün sorumluluğunda olması, eğitim-istihdam bağı ve dolayısıyla işgücü arzı ve talebinin uyumunu güçleştirmektedir. Bu sürece mesleki eğitimle bağı olan tüm aktörlerin özellikle sivil toplum kuruluşları olan sanayi odaları, ticaret odaları, esnaf odaları, özel sektör kuruluş temsilcileri, üniversiteler, dernek ve vakıflar ile sendikalar vb. örgütlerin mesleki eğitimin planlanması ve uygulanması sürecine dahil edilmesi arz ve talep uyumunun güçlendirilmesi açısından büyük öneme sahiptir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SEÇİLMİŞ ÜLKELERDE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM SİSTEMLERİ

4.1 AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ (ABD) MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM SİSTEMİ

ABD'de modern mesleki ve teknik eğitim 18. yy'ın yılların sonlarında başlamış olup uzun sayılabilecek bir geçmişe sahiptir. Amerika Birleşik Devletlerinde diğer ülkelerden ayrı olarak mesleki eğitim ve staj yerine (Vocational Education and Training) (VET) kariyer ve teknik eğitimi (Career and Technical Education) (CTE) kavramı kullanılmakta ve mesleki eğitimin bir kariyer eğitimi olduğu vurgulanmaktadır. Diğer ülkelerde üst ortaöğretimde genel liselerde az sayıda mesleki eğitim programı yer almakta iken ABD sisteminde, öğrenciler genel lise diplomasının bir parçası olarak kariyer ve teknik eğitim programlarına ait derslerde de eğitim görebilmektedirler. Bu da ortaöğretim sonrası mesleki eğitime köprü olmakla birlikte iş yaşamıyla da bağlantı kurulmasını sağlamaktadır.[80] Mesleki eğitimin ortaöğretim düzeyindeki liselerde, hem mesleki hem teknik eğitimin ise ortaöğretim üstü meslek yüksekokullarında gerçekleştirildiği bir yapıdadır. Tarihsel olarak mesleki eğitimin amacı öğrencileri bakolorya (lisans) mezuniyet derecesinden daha düşük seviye gerektiren başlangıç düzeyindeki mesleklere hazırlamak olmuştur. Hâlihazırda yürürlükte olan mesleki eğitim yasa ve politikaları öğrencilerin üst ortaöğretime veya 2 ile 4 yıllık yükseköğretime geçişlerini desteklemektedir. Mesleki eğitimle ilgili federal seviyede yapılan düzenlemelerden eğitim sistemi açısından önemli olanları 1990 Perkins Protokolü, 1994 Okuldan İşe Protokolü (School to Work Act), 1998 Perkins Protokolüdür.[81]

1990 Perkins Protokolü ile eyaletlere mesleki eğitim programlarının değerlendirilmesinde kendi performans ölçütlerini geliştirmeleri ve akademik eğitim verilmesinin önündeki engeller kaldırılmıştır. 1994 Okuldan İşe Fırsatlar Protokolü (STWO Act) ile İş tabanlı öğrenme uygulaması geliştirilerek geleneksel mesleki eğitim

---

[80] Kuczera, M; Field, S; "A Skills Beyond School Review of the United States", OECD 2013, http://www.oecd.org/edu/skills-beyond-school/ASkillsbeyondSchoolReviewoftheUnitedStates.pdf, (25.05.2013).

[81] Levesque, Karen, vd; "Vocational Education In The United States: Toward The Year 2000", http://nces.ed.gov/pubs2000/2000029.pdf , (14.05.2013).

programlarına dahil edilmiştir. Bu protokol ile Çıraklık ve Staj uygulamaları ön plana çıkmıştır. Ayrıca akademik ve mesleki eğitimin bütünleştirilmesi ile birlikte ortaöğretim ve yükseköğretim arasındaki ilişki güçlendirilmiştir. 1998 Perkins Protokolü ile ortaöğretim ve ortaöğretim sonrası bütünleşmenin önemi tekrar vurgulanmış, düşük performans gösteren okul yönetimleri veya kuruluşlara parasal engellemeler getirilerek hesap verilebilirlik mekanizması güçlendirilmiştir.[82]

4.1.1 Ortaöğretim Seviyesindeki Kariyer ve Teknik Eğitimi (Senior High School)

Senior High School olarak adlandırılan 3-4 yıllık liselerde temel derslerle birlikte mesleki eğitim derslerinin de birlikte verildiği öğrencilerin bir temel alan (major) birde yan alan (minör) seçerek zorunlu ve seçmeli dersleri aldıkları, öğrencileri hem iş hayatına hem de yükseköğretime hazırlayan genellikle 11. ve 12. sınıflarda mesleki ve teknik derslerin ağırlıklı olarak verildiği ortaöğretim kurumlarıdır. Ortaöğretim seviyesinde mesleki ve teknik eğitimde 3 ana alan mevcuttur; Aile ve tüketici bilimleri eğitimi, genel işgücü piyasasına hazırlık (GLMP) ve özel işgücü piyasasına hazırlıktır. Özel işgücü piyasasına hazırlık alanı da (SLMP) kendi içinde 11 alt dala ayrılmaktadır.[83]

4.1.2 Ortaöğretim Seviyesindeki Kariyer ve Teknik Eğitimin Özellikleri

- 9. ve 10. sınıflarda ortak temel matematik, fen bilimleri, tarih, dil bilgisi gibi dersler verilmekte, 11. ve 12. sınıflarda temel seviyede meslek eğitimi verilmektedir.
- Teknik eğitim, ortaöğretim seviyesinde bir akademik temel gerektirdiğinden yüksekokul düzeyinde yapılmaktadır.
- Kamu liselerinin yanında mesleki ve teknik eğitim kuruluşları, özel ticaret okulları ve teknik okullar, işverenler ve meslek birliklerince de mesleki eğitim sağlanmaktadır.
- Teorik eğitimden çok uygulamalı eğitime ağırlık verilmiştir.
- Mesleki eğitim veren yaklaşık 11.000 okul bulunmakta, 800 bölgesel mesleki

[82] http://nces.ed.gov/pubs2000/2000029.pdf.
[83] http://nces.ed.gov/pubs2000/2000029.pdf.

eğitim okulunda yarı zamanlı eğitim ve staj birlikte gerçekleştirilmektedir.

- Mesleki eğitim alanları tarım, iş idaresi, bankacılık ve sigortacılık, sağlık ve bakım hizmetleri, güvenlik hizmetleri, teknoloji, ticaret, inşaat, çocuk bakım ve eğitimi, ulaşım vb. olmak üzeredir.
- Mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmetleri yaygın şekilde sürdürülmekte, mesleki yönlendirme ortaöğretimin birinci devresi sonunda (junior high school'un bitimi) öğrencilere mesleklerin tanıtımı ve bireysel görüşme bilgilendirme yöntemleri ile yapılmaktadır.
- Devlet okullarının çoğunda mesleki rehberlik hizmetlerini yerine getiren bir danışman istihdam edilmektedir.
- Eyaletler, okullara kayıt kriterleri, müfredat programları, öğretimde kullanılacak materyallerini kendileri belirlemekte ve federal yönetimce denetimler gerçekleştirilmektedir.[84]

Tablo 30: ABD'de Kariyer ve Teknik Eğitimde 2003-2004 Eğitim Yılında Üst Ortaöğretime Başlayanların 2009 Yılındaki İstihdam Durumu

2003-2004 EğitimÖğretim Yılında Üstortaöğretime Başlayanların 2009 Yılındaki İşgücü Durumları					
			Kariyer ve Teknik Eğitime Göre		
		İşgücü Durumu			
		İşgücünde		İşgücü Dışında	İlgili İşlerde İstihdam
		İstihdamda	İşsiz		
Tüm Seviyeler	Bin Kişi	%	%	%	%
Tamamlayanlar	889	86	11	3	74,5
Tamamlamayanlar	685	77,4	13,8	8,8	42,3
Sertifika (Certificate)					
Tamamlayanlar	207	77,7	16,6	5,8	68
Tamamlamayanlar	74	63,5	25,9	10,6	58,5
Ön Lisans (Assosciate's Degree)					
Tamamlayanlar	168	85,9	9,7	4,4	71,1
Tamamlamayanlar	392	78,1	12,5	9,4	39,8
Lisans (Bachelor's Degree)					
Tamamlayanlar	515	89,4	9,3	1,4	76,2
Tamamlamayanlar	171	82,3	10,2	7,5	44,7

Kaynak: http://nces.ed.gov/ 27.11.2013

Tablo incelendiğinde kariyer ve teknik eğitim alanında, kişi sayısı olarak en fazla, 686 bin kişi ile lisans seviyesinde mezun olduğu, 560 bin kişi ile ön lisans

[84] Milli Eğitim Bakanlığı; " Gelişmiş Ülkelerin Mesleki Eğitim Sistemleri ve Türkiye" Ankara 2007, s.40-41.

seviyesinde, 281 bin kişi ile sertifika düzeyinde mezun bulunmaktadır. Lisans ve Ön Lisans düzeyinde mezun olanların %80'nin üzerinde kalan kısmının istihdamda olduğu görülmektedir. Tüm seviyelerde tamamlayanların ilgili işlerde istihdam oranlarının %74,5 olması mezun olunan alanda istihdamın gerçekleştiğini ve eğitim-istihdam bağının güçlü olduğunu göstermektedir. Bu tablo ayrıca ABD sisteminde okuldan mezuniyet sonrası mezunların durumlarının izlendiğini göstermektedir.

Tablo 31: ABD'de 1990, 2000 ve 2005 Yıllarındaki Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları Mezunlarının Alanlarına Göre Yüzdelik Dağılımları

1990,2000 ve 2005 Yıllarında ABD'de Kamu Liselerinden Mezun Olanların Mezun Oldukları Mesleki ve Teknik Alanlarına Göre Yüzdeleri			
Kariyer ve Teknik Eğitim Programları	1990	2000	2005
Herhangi Bir Programa Devam Edenler	98	96,6	96,6
Herhangi Bir Mesleki Eğitim Kursu Almış Olanlar	90,6	90,9	92
Mesleki Eğitimden Mezun Olanların Toplam Mezun Sayısına Oranı	22,8	21,8	20,8
Tarım	2,9	3,3	3
İş Hizmetleri	6,7	3,8	1,9
İletişim Teknolojisi	0,3	0,6	1,2
Bilgisayar Teknolojisi	0,3	1,6	2,7
Malzeme Üretimi	2,1	1,3	1,5
Diğer Nitelikli Üretim	0,9	0,4	0,2
Sağlık	0,6	1,9	2,1
Çocuk Bakımı ve Eğitimi	0,3	0,5	0,7
Güvenlik Hizmetleri	0	0,2	0,4

Kaynak: U.S. Department of Education, National Center for Education Statistics. (2008). Career and Technical Education in the United States: 1990-2005 (NCES 2008-035). http://nces.ed.gov/fastfacts/display.asp?id=43

Tablo incelendiğinde ortaöğretim yani lise seviyesindeki öğrencilerin ortalama % 90'nın üzerindeki kısmının herhangi bir kariyer ve teknik eğitime devam ettiği ancak mezuniyet oranlarının %20'ler seviyesinde düşük kaldığı görülmektedir. Bu durum ABD sistemindeki ortaöğretim seviyesinde, mesleki eğitimin ağırlığının düşük olduğunu kanıtlamaktadır. ABD sisteminde mesleki eğitim ağırlıklı olarak yüksek öğretim düzeyindeki 2 yıllık Communıty College'larda gerçekleştirilmektedir. Mezunların %80'ini genel lise mezunları oluşturmaktadır. 2005 yılında mezunların alanlara göre dağılımı incelendiğinde %3'nün tarım, %1.9'nun iş hizmetleri, %1.2'sinin iletişim teknolojisi, %2.7'sinin bilgisayar teknolojisi ve diğer alanlardan oluştuğu görülmektedir.

4.1.3 ABD Eyalet Örnekleri (Florida Eyaleti)

Lise eğitimine katılım ve 2 yıllık kolej ile iş bağlantısı; Lise öğrencileri lisede öğrenim görürken iş bağlantılı sertifikaları da elde edebilmektedirler. 2010-2011 eğitim

öğretim yılında Florida'daki lise öğrencilerinin %10'u endüstri bağlantılı sertifika almışlardır.

Üst ortaöğretim Düzeyinde Kariyer ve Teknik Eğitim; Üst ortaöğretim düzeyinde kariyer ve teknik eğitiminde özel sektör önemli bir paya sahiptir. 275.000 öğrenci özel sektör okullarında öğrenim görmektedir. 2000-2006 yılları arasında kayıtlı öğrencilerin %42'si 2 yıllık (Communıty College) kamu okullarından mezun olmuşlardır. 2010-2011 eğitim ve öğretim yıllarında üst ortaöğretim kariyer ve teknik eğitim mezunlarının yaklaşık %4'ü çıraklığa geçiş yapmıştır. Bu çırakların %70'i teknik eğitim merkezlerinde eğitim almışlardır.

Florida'da etkili bir işgücü piyasası bilgi sistemi bulunmakta işgücü piyasası ile ilgili veriler yılda 3 defa toplanmakta ve öğrencilere ait anaokulundan istihdama kadar olan tüm süreci kapsamaktadır. Kariyer ve teknik eğitim programları başlatılmadan önce yerel işveren ve şirketlerin işgücü talepleri değerlendirilmekte ve programlar sektördeki beceri ihtiyacı ile iş gücü piyasasının gereksinimleri doğrultusunda açılmaktadır. Kariyer ve Teknik Eğitim programları her 3 yılda bir endüstrinin taleplerini karşılayıp karşılamadığına yönelik gözden geçirilmektedir.

4.1.4 Yükseköğretim Seviyesindeki Kariyer ve Teknik Eğitim (Community Colleges)

Liseden (Senior High School) sonra devam edilen ve Kolej olarak adlandırılan, 2 yıllık veya 4 yıllık olabilen teknik eğitim başta olmak üzere meslek eğitimi ile genel eğitimin birlikte verildiği, öğrencilerin ilgi alanları ve iş piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda yetiştirildiği yükseköğretim düzeyinde eğitim sağlayan mesleki eğitim kurumlarıdır.

Yükseköğretim düzeyindeki kuruluşlar 6'ya ayrılmaktadır. Bu okullar; 4 yıllık devlet okulları, 2 yıllık devlet okulları (Community Colleges), 2 yıldan az süreli teknik eğitim okulları, 4 yıllık kar amacı olmayan özel okullar, 2 yıllık kar amacı olmayan özel okullar ile kar amaçlı özel okullar'dan oluşmaktadır. Yükseköğretim seviyesinde 7 alan ve 34 dalda eğitim verilmektedir. Bu alanlar tarım, iş ve ofis yönetimi, pazarlama ve

dağıtım, sağlık, ev ekonomisi, teknik eğitim, ticaret ve sanayidir.[85]

4.1.5 Yükseköğretim Seviyesindeki Kariyer ve Teknik Eğitiminin Özellikleri

- Ülkedeki federatif yapıdan dolayı mesleki eğitim eyaletlerin sorumluluğundadır.
- Eyaletlere göre farklılaşan mesleki eğitim sistemleri olmakla birlikte öğretim kurumları benzerdir.
- Local School District olarak adlandırılan Yerel Okul Bölge yönetimleri oluşturulmuştur. Bu yönetimler o bölgede geçerli olacak eğitimin mevzuatı, finansmanı ve denetiminden sorumludurlar.
- Mesleki eğitim sistemi çeşitli paydaşların katılımıyla oluşturulmuş yeterliliklere dayalı bir yapıya bağlıdır.
- Kamuyla birlikte özel sektör, meslek birlikleri, sivil toplum kuruluşları ve vakıflar tarafından da örgün mesleki ve teknik eğitim verilmektedir.
- Dikey geçişlere imkân tanıyan bir yapı mevcuttur. 2 yıllık kolejden (Community College) 4 yıllık teknik yüksekokula geçiş imkânı bulunmaktadır.
- Kredili sisteme dayanan bir eğitim yapısı mevcuttur. Kredili sistem aracılığıyla okullar ve programlar arası geçişe olanak tanınmaktadır.
- Uygulanan mesleki eğitim programları, genel akademik eğitimi de içerecek şekilde geniş kapsamlıdır.

4.1.6 İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Gerçekleştirilmesine Yönelik Uygulamalar

4.1.6.1 Okuldan İşe Modeli (School to Work)

Okulda verilen eğitim ile iş tabanlı öğrenmeyi birleştirmeyi amaçlamaktadır. 1994 yılında ABD Kongresince “Okuldan İşe Fırsatlar Yasası” olarak kabul edilmiştir. Program, öğrenciler için planlı bir işyeri stajı ve çalışma deneyimi sunmaktadır. Öğrencilere kapasitelerine göre istihdam öncesi ve istihdam becerilerini kazandırmaya

[85] http://nces.ed.gov/pubs2000/2000029.pdf.

yönelik eğitimler verilmesini ve okul tabanlı eğitimin iş tabanlı eğitim ile uyumlaştırılmasını içermektedir. Programda 3 temel özellik vardır; okul bazlı öğrenme, işyeri bazlı öğrenme ve bağlantı faaliyetleri olmak üzere.[86]

4.1.6.2 YouthBuild Programme (Gençlik Gelişim Programı)

2006 yılından itibaren ABD Çalışma Bakanlığı Eğitim ve İstihdam Hizmetleri İdaresince (U.S Department of Labor Employment and Training Administration) yürütülmektedir. Program 16-24 yaş aralığındaki eğitim düzeyi düşük dar gelir grubundaki gençlere iş yerinde ve okulda eğitim-öğretim fırsatlarının sağlanmasını içermektedir. Gençler bu programla hem kendi becerilerini geliştirmekte hem de dar gelirli ailelerine ve çevrelerine katkıda bulunmaktadırlar. Eğitim işyerinde uygulamalı ve okulda teorik olmak üzere iki aşamalıdır, eğitim sonunda lise diplomasına denk bir diploma ve aynı zamanda kolej ya da üst ortaöğretime de devam edebilme fırsatı elde edinilmektedir.

Bu program kapsamında gençlere iş koçluğu, eğitimsel danışmanlık, iş danışmanlığı ve bireysel danışmanlık destekleri sunulmaktadır. ABD'deki 43 eyalette yılda 6000'in üzerindeki genç programdan faydalanmaktadır.[87]

4.1.7 ABD Ülke Uygulamasının Değerlendirilmesi

ABD'deki yapı incelendiğinde ülkenin eyaletlere ayrılmış olmasından dolayı mesleki ve teknik eğitimde genel bir çerçeveye bağlı kalınmak şartıyla eyaletlere göre farklılaşan uygulamaların olduğu görülmektedir. Özellikle iş piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda eğitimin verilmesi ön plana çıkmakta bu amaçla genel ve özel işgücü piyasası hazırlık programları (GLMP ve SLMP) uygulanmaktadır. Ortaöğretim seviyesinde meslek liselerinde genel seviyede bir mesleki ve teknik eğitim verilmekte olup 11. ve 12. sınıflarda bu eğitim verilmektedir. Teknik eğitim ise yükseköğretim seviyesinde gerçekleştirilmektedir.

Kamu okullarının yanında özel mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının da

---

[86] Joyce, M; Neumark, D; "School-To-Work Programs: Information From Two Surveys", http://www.bls.gov/opub/mlr/2001/08/art5full.pdf, (11.12.2013).

[87] U.S., Department Of Labor, Employment and Training Administration, " Youth Services Competitive Grants", http://doleta.gov/Youth_services/Discretionary.cfm, (15.12.2013).

olduğu görülmekte sivil toplum kuruluşları, meslek birlikleri ve özel sektör tarafından da mesleki eğitim verilebilmektedir. Mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmetleri de etkin olarak uygulanmaktadır. Eğitim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma birimi bulunmakta ve birer rehber danışman istihdam edilmektedir. Yükseköğretim seviyesinde ise 2 yıllık Community College adı verilen meslek yüksekokulları bulunmaktadır. Bu eğitim kurumlarında teknik eğitim ağırlıklı olmak üzere iş piyasasının ihtiyaçlarına göre mesleki eğitim verilmektedir. Yükseköğretim seviyesinde 7 alan ve 34 dalda eğitim verilmektedir ve özel kuruluşlar burada da mevcuttur. Mesleki eğitim sisteminde sivil toplum kuruluşları, meslek birlikleri, vakıflar ve özel sektörün de dahil olduğu paydaşların katılımı ile oluşturulmuş ve yeterliliklere dayalı bir mesleki eğitim yapısı mevcuttur.

4.2 FRANSA MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM SİSTEMİ

Fransa'da mesleki eğitim ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde uygulanmakta ve ağırlıklı olarak ortaöğretimin ikinci devresindeki meslek liselerinde verilmektedir. Fransa'da 1959 yılında kabul edilen eğitim yasası ile zorunlu temel eğitim süresi 10 yıla çıkarılmış ve eğitime başlangıç yaşı 6 olarak belirlenmiştir. 5 yıl ilköğretim, 4 yıl ortaöğretimin I. kademesinden oluşmaktadır. Ortaöğretimin I. kademesinin sonunda II. kademenin başında öğrenciler ilgi alanlarına göre genel, teknik veya mesleki eğitim alanlarından birinde 1 yıl süreyle mecburi eğitim görmektedirler. 1 yılın sonunda 11. ve 12. sınıflarda ve sonrasında öğrenciler genel, teknik veya mesleki eğitimlerden hangisine devam edeceklerine karar vermektedirler. Ortaöğretimin I. kademesi sonunda öğrenciler çıraklık eğitimine de devam edebilmektedirler.[88]

4.2.1 Ortaöğretim II. Kademesindeki Mesleki ve Teknik Eğitim ve Özellikleri

10, 11 ve 12. sınıfları içine alan 3 yıl süreli bir mesleki eğitim verilmekte olup bu eğitim sonunda genel bakolorya (baccalaureat general), teknoloji bakoloryası (baccalaureat technologique) ve profesyonel bakolorya (baccalaureat professionnel) olmak üzere 3 çeşit olgunluk diploması verilmektedir. Bu programlara 15-18 yaş aralığındaki öğrenciler devam edebilmektedir. 11. yıl sonunda genel bakolorya

[88] Altın, Recep; Kaya, Özlem; "Gelişmiş Ülkelerin Eğitim ve Eğitim Yönetim Sistemleri", MEB Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı, Ankara, 2010, s.95,96,97.

programından teknoloji ve mesleki bakolorya programlarına geçiş mümkün olmaktadır. Mesleki eğitimde çeşitli sertifika programları da bulunmaktadır; CAP (Certificat d' aptitude professionelle) (Profesyonel Yetkinlik Sertifikası) ve Ortaöğretim mesleki yeterlilik seviyesi diplomasıdır Avrupa yeterlilikler çerçevesi seviyesinde 3. seviyeye karşılık gelmektedir, BEP (Mesleki Eğitim Sertifikası), Bac Pro (Baccalaureat Professionelle) (Ortaöğretim Mesleki Diploması)'dur. Avrupa Mesleki Yeterlilikler Çerçevesi Seviyesinde 4.seviyeye karşılık gelmektedir.[89] Bu sertifikalar öğrencilerin 12. sınıfın sonunda girdikleri sınav sonucu kazanılabilmektedir. CAP'da daha çok doğrudan istihdama geçişe odaklanmış ve mesleki eğitim ağırlıklı müfredat izlenmektedir. BEP'te genel mesleki eğitimin ağırlığı fazla olup eğitimin devamı yükseköğretime geçiş odaklıdır.[90]

- Mesleki eğitimde genel eğitimle birlikte öğrencileri ileri çalışmalar için hazırlamak amacıyla ileri seviyede mesleki ve teknik bilgide öğretilmektedir.
- Avrupa yeterlilikler çerçevesinde 5. ve 6. seviyelere karşılık gelen ulusal geçerliliği olan diplomalara yönlendirilmektedir.
- Okulda mesleki ve teknik eğitimin öğretilmesi öncelikli olmak üzere, 3 ile 10 hafta arasında değişen yıllık zorunlu iş yeri eğitimi de uygulanmaktadır.
- Yatay geçişlere imkan tanıyan bir yapı bulunmaktadır, genel ve teknik eğitimden mesleki eğitime, mesleki eğitimden teknik eğitime yatay geçişler mümkündür.
- Birden fazla program ve mesleki ve teknik eğitim alanında sertifika veren okullar bulunmaktadır. Bu okullara çeşitli yaş gruplarından öğrenciler, hayat boyu öğrenenler ve çıraklar devam edebilmektedirler. 2007 yılı itibariyle yaklaşık 372 civarı bu şekilde faaliyet gösteren ticaret lisesi bulunmaktadır.

4.2.2 Yükseköğretim Seviyesindeki Mesleki ve Teknik Eğitim ve Özellikleri

Yükseköğretim seviyesinde Bakalorya, Master ve Doktora'dan oluşan 3'lü bir döngü bulunmaktadır. Bu seviyede yeterlilikler okul tabanlı ve çıraklık tabanlı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Okul tabanlı ana yeterlilikler Doktora ve Master derecesi ile

[89] http://www.scotland.gov.uk/publications/2007/08/30154331/5, (08.05.2013).
[90] Speak, L; "Vocational Education And Tarining İn Scotland And France, A Comparative Study" , http://cache.media.education.gouv.fr/file/europe_et_international_2/49/8/Etude_comparative_France-Ecosse_formation_pro_-_VA_28498.pdf, (16.09.2013).

Licence Pro.'dur, çıraklık tabanlı yeterlilikler Mühendislik Diploması ile BTS, DUT'dur. Yükseköğretim seviyesindeki diploma çeşitleri; 1) Teknik Yüksekokul Diploması (DUT) 2) Yüksek Teknisyenlik Sertifikası (BTS) 3) Genel Üniversite Çalışmaları Diploması (DEUG)'dur.

Mesleki Yüksekokul Diploması (Licence Proffessionnelle); Üniversite düzeyinde bir diploma olup teori tabanlı eğitimi 12-16 hafta süreli pratik işyeri deneyimiyle birleştirmektedir. Çeşitli alanlarda 1438 diploma Fransız Üniversiteleri tarafından verilmektedir.

Diplomalar 3 yıllık Bakalorya üzeri çalışma sonrasında kazanılmaktadır ve 180 ECTS kredisi bakolorya üstü derece ile yüksekokul mesleki diplomasına karşılık gelmektedir. Master; 5 yıllık bakolorya üstü derecedir ve 300 ECTS kredisine karşılık gelmektedir.[91]

Tablo 32: Fransa'da Eğitim Seviyelerine Göre İşsizlik Oranları Tablosu 2004-2006 Yılları (%)

Yeterlilik Seviyesi	2004	2005	2006
Kalifiye Olmayan (Temel Eğitim)	12,9	13,5	14
Ortaokul Diploması CAP veya BEP	8,4	8,5	8,6
Bakalorya	8,5	8,5	8,6
Bakolorya+2 yıllık çalışma	5,7	5,9	5,6
Bakolorya Üstü Yeterlilikler	7	6,3	5,9

Kaynak: Cedefop, INSEE, İstihdam anketleri 2004 1. çeyrekten 2006 4. çeyreğe kadar

Tablo incelendiğinde kalifiye olmayan yani vasıfsız olarak nitelendirilebilecek grupta tüm yıllarda en yüksek işsizlik oranlarının olduğu görülmektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe işsizlik oranının da düştüğü, bakolorya üstü yeterlilik olan master derecesinde işsizlik oranının en düşük seviyelere gerilediği görülmektedir.

4.2.3 Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi

Devlet tarafından tanınan tek bir mesleki diploma vardır. Diplomanın tam zamanlı eğitim veya işbaşı eğitimiyle kazanılmış olup olmamasının önemi yoktur. Tüm ulusal mesleki yeterliliklerin içerik ve standartları, ilgili ekonomik sektörle ortak olarak hazırlanmaktadır.

[91] Cedefop; "Vocational education and Training İn France, Short Description", http://www.igfse.pt/upload/docs/gabdoc/2008/10-Out/5190_en.pdf, (15.12.2013).

Mesleki Danışma Komiteleri veya CPC's (Commissions Professionelles Consultatives) bulunmaktadır. Bu komiteler mesleki eğitimle ilgili tüm paydaşların olduğu danışma organlarıdır. (Devlet, İşveren Temsilcileri, İşçi Temsilcileri ve Diğer Paydaşlar) Bu komiteler 4. seviyedeki CAP ve BEP'ten 3. seviyedeki BTS'ye kadar mesleki yeterliliklerin işbirliği halinde güncellenmesi, gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi için çalışmaktadırlar. Ana iş sektörlerinde 14 adet CPCs bulunmaktadır. Bunlar aynı zamanda iş piyasasını da izlemektedirler. CPCs'ler ilk önce referans çerçevesini belirlemekte daha sonra yeterlilikler geliştirilmektedir. Bu yeterlilikler kazanılması gereken bilgi, beceri ve yetkinlikleri tanımlamaktadır.[92]

4.2.4 Ulusal Mesleki ve Eğitimsel Danışmanlık

Ulusal Eğitim Bakanlığına bağlı Mesleki Danışmanlık ve Rehberlik Merkezleri bulunmaktadır. Tüm ülkedeki liselerin 3'te 2'sini kapsayacak alanda yaygın şekilde bir merkez bulunmaktadır. Rehber danışmanlar ve psikologlar tarafından öğrencilere ortaöğretim düzeyindeki kolej ve liselerde kariyer danışmanlığı hizmeti sunulmaktadır.[93]

4.2.5 Mesleki ve Teknik Eğitimle İlgili Kurum ve Kuruluşlar

Fransa mesleki eğitim sisteminde, sorumlu iki ana devlet kurumu, Ulusal Eğitim Bakanlığı ile İstihdam, Sanayi ve Ekonomi Bakanlığı olmakla birlikte diğer bazı bakanlıklarda mesleki eğitimi ilgilendiren konularda sorumludurlar, örneğin tarım bakanlığı, tarımsal eğitim alanından veya spor bakanlığı kendi bakanlığının eğitim faaliyetlerinden sorumludur. Fransa eğitim sisteminde kurumlar, ulusal ve bölgesel seviyede yapılanmış olup, ulusal seviyedeki kurumlar şunlardır;[94]

- Ministére Education Nationale (Milli Eğitim Bakanlığı): Okullardaki mesleki staj ve çıraklığın takip edilerek eğitim politikalarının geliştirilmesinden sorumludur.
- The Ministry of Employment, Industry and Economy (Ekonomi Endüstri ve

[92] http://cache.media.education.gouv.fr/file/europe_et_international_2/49/8/Etude_comparative_France-Ecosse_formation_pro_-_VA_28498.pdf.
[93] http://cache.media.education.gouv.fr/file/europe_et_international_2/49/8/Etude_comparative_France-Ecosse_formation_pro_-_VA_28498.pdf.
[94] http://www.igfse.pt/upload/docs/gabdoc/2008/10-Out/5190_en.pdf.

İstihdam Bakanlığı): Gençler, yetişkin iş arayanlar ile özel sektördeki çalışanların mesleki eğitiminden sorumludur.

- DARES (direction de l'animation de la recherce, des études et des statistiques) (The Research, Surveys and Statistics Development Department): Araştırma, Anket, İstatistik Geliştirme Departmanı
- DEPP (direction de l'évaluation, de la prospective et dela performance) (The Ministry of Employment, Evaluation, Forecastry and Performance Department): İstihdam Bakanlığı, Performans Değerleme ve Tahminleme Departmanı
- CEREQ (Centre d'études et de recherces sur les qualifications) (The Centre For Qualifications Studies and Research): Yeterlilik Araştırma ve Çalışma Merkezi
- France Emploi: Fransa Kamu İstihdam Kurumu
- 2004 yılında Yaşamboyu Mesleki Eğitim Ulusal Konseyi kurulmuştur. (Conseil national de la formation profssionelle tout au long de la vie) 2008'de Ulusal istihdam Ajansı (ANPE) ve Endüstri, Ticaret Ulusal İstihdam Sendikası (UNEDİC) yeni bir yapı oluşturmak amacıyla birleşmişler ve France Emploi adındaki kamu istihdam kurumu kurulmuştur.

Bölgesel Seviyedeki Kurum ve Kuruluşlar; Fransa 1980'de 26 idari bölgeye ayrılmıştır. Her bölgede bir bölgesel konsey bulunmaktadır. Bölgesel İstihdam ve Mesleki Eğitim Koordinasyon Komiteleri bulunmaktadır. (Comite's Regionaux de I'emploi et de la formation Professionelle) Bu komiteler bölgesel hükümet temsilcileri, bölgesel sendikalar, işveren örgütlerinin temsilcileri, bölgesel tarım, ticaret ve sanayi birliklerinin temsilcilerinden oluşmaktadır. Komisyonların mesleki eğitimde farklı kuruluşlar arasındaki koordinasyonu sağlamak, politika analizi, araştırma, izleme ve değerlendirme fonksiyonları bulunmaktadır.

4.2.6 Fransa'da Eğitim İstihdam Bağının Güçlendirilmesine Yönelik Uygulamalar

4.2.6.1 Gelecek İşler Sözleşmeleri (Future Job Conracts)

26 Ekim 2012'de Fransız Parlementosunca kabul edilen yasayla, 2013 yılı için 100.000, 2014 yılı için 150.000 olmak üzere yeni iş yaratılmasının sağlanması

hedeflenmiştir. Yasanın amacı genç işsizliğinin azaltılması ve gençlerin işgücü piyasasına girerek deneyim kazanmalarına imkân tanınmasının sağlanmasıdır. Bu işler, işsizlikten en fazla etkilenmiş bölgelerdeki işverenler tarafından belirlenen sosyal ve turistik hizmetler gibi işler olarak seçilmiştir ve 16-25 yaş aralığındaki gençlerin programdan yararlandırılmasına öncelik tanınmıştır. Program uygulanan işyerlerinde ilk 3 yıl istihdam edilen gençlerin brüt maaşlarının yüzde 75'inin devlet tarafından karşılanması öngörülmüştür.[95]

4.2.6.2 Önceki Öğrenmelerin Tanınması (Validation des Acquits de l' Experience) (VAE)

Fransız sisteminde örgün mesleki eğitim ve çıraklığa alternatif işgücünün niteliğinin belgelendirilmesinde uygulanan üçüncü bir yoldur. Deneyime bağlı öğrenmenin tanınması olarak da ifade edilmektedir. 2002 yılından itibaren uygulanmaktadır ve en az 3 yıl çalışma deneyimine sahip fakat herhangi bir sertifika veya diplomaya sahip olmayan işçi veya çalışanların, önceki deneyimlerinin değerlendirilerek sertifika veya diplomalandırılmasını içermektedir.[96] 2008'de 22.000 çalışan önceki öğrenmelerin tanınması (VAE) yoluyla ulusal mesleki eğitim diploması veya teknik mesleki eğitim diploması almak için başvurmuş, 14.000'i mesleki eğitim diploması almaya hak kazanmıştır. %34'ü (BTS) ileri teknisyenlik diploması, %22'si CAP ve kalan %18'i profesyonel bakolorya almaya hak kazanmıştır.[97]

4.2.6.3 Ticaret Okulları (Lycées des Métiers)

Mesleki ve teknik eğitim-istihdam bağını güçlendirmek için Fransız eğitim sisteminde geliştirilmiş yeni bir okul türüdür. Bu okullarda ortaöğretim ve yüksek öğretim seviyesindeki ticaret sektörünü ilgilendiren tüm mesleki ve teknik eğitim programları ve müfredatı bulunmaktadır. Bu okullarda her eğitim seviyesinden ve

---

[95] Labiad, N.E; " French Labour Market Reform: Inıtıatives For Employment", http://www.adapt.it/englishbulletin/docs/Editorialbynl2013.pdf, (10.11.2013).

[96] Pourel, J.W; Coutrot, L;Graf,L.v.d; "Comparing The Relationship Between Vocational and Higher Education in Germany and France", http://bibliothek.wz-berlin.de/pdf/2009/i09-506.pdf, (14.11.2013).

[97] Ministére Education Nationale; "National Education And Vocational Education İn France", http://cache.media.eduscol.education.fr/file/dossiers/61/8/formation_professionnelle_VA_151618.pdf, (14.11.2013).

gruptan öğrenci, genç, çırak ve yetişkinler eğitim alabilmektedirler.[98]

4.2.7 Fransa Ülke Uygulamasının Değerlendirilmesi

Fransa eğitim sistemi incelendiğinde mesleki eğitimin ortaöğretimin II. kademesi olan meslek liselerinde ve yükseköğretimde üniversitelerde gerçekleştirildiği, okul öncesini de kapsayan 10 yıllık zorunlu eğitim sonrasında mesleki veya teknik eğitime devam edebilmenin mümkün olduğu görülmektedir. I. kademe 4 yıl süreli ortaokul eğitimi, II. kademe 3 yıl süreli lise eğitiminden oluşmaktadır. II. kademenin başında öğrenciler 1 yıl süreyle genel, teknik veya mesleki eğitim alanlarından birinde mecburi eğitim sonrasında 11. ve 12. sınıflarda hangi alana yöneleceklerini belirlemektedirler. Ayrıca ortaöğretimin I. kademesi sonunda öğrenciler çıraklık eğitimine de devam edebilmektedirler. Meslek liselerinde verilen 3 yıl süreli mesleki eğitim sonrasında Avrupa yeterlilikler çerçevesinde çeşitli seviyelerde karşılığı olan diploma veya sertifikalara hak kazanılmaktadır. Ayrıca okulda verilen teorik eğitime ilave olarak 3 ile 10 hafta arasında zorunlu işyeri eğitimi de bulunmaktadır. Genel eğitimden mesleki eğitime veya mesleki eğitimden genel eğitime geçişlerin olduğu esnek bir yapı olduğu anlaşılmaktadır. Bu esneklik sonucu öğrenci ortaokul eğitiminden sonra çıraklığa veya meslek lisesinden akademik yükseköğretime geçebilmektedir. Ayrıca mesleki eğitimle ilgili sertifika veya diploma kazanımı sadece örgün eğitim yoluyla değil çıraklık veya hayat boyu öğrenme ve önceki öğrenmenin tanınması uygulaması ile de gerçekleşebilmektedir. İş dünyasıyla bağlantılı ve geçerliliği olan birden çok sertifika ve diploma bulunmaktadır. Ticaret okulları uygulaması da eğitimle iş dünyası arasındaki bağların sağlamlaştırılmasına yönelik olduğu görülmektedir.

Fransa sisteminin bir diğer özelliği de mesleki eğitim konusunda karar alma ve denetim mekanizması olarak hem bölgesel hem de merkezi düzeyde komisyon veya komitelerin olduğudur. Genel olarak ülkemiz mesleki eğitim sistemiyle karşılaştırıldığında ülkemizde de Fransa'da olduğu gibi belli bir zorunlu eğitimden sonra mesleki eğitime devam edilebilindiği ve zorunlu eğitimden sonra çıraklık veya meslek lisesi ya da akademik kariyer yolu olarak genel liseye devam edebilme açılarından benzerliklerin olduğu görülmüştür. Farklı veya üstün tarafları ise diplomaların aynı zamanda AYÇ (Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi)'de karşılığı olan

[98] http://www.igfse.pt/upload/docs/gabdoc/2008/10-Out/5190_en.pdf

seviyelerde olması, aynı sertifika veya diplomaya götüren birden fazla seçeneğin olması ve ülkemizde de gündeme gelen önceki öğrenmelerin tanınması yoluyla diploma kazanımı olduğu görülmektedir. Ülkemizde de meslek lisesi diplomaları çeşitlendirilebilir veya belli alanlara ve mesleklere yönelik modüler eğitim sonunda elde edilecek sertifika ile istihdam gerçekleştirilebilir.

4.3 BİRLEŞİK KRALLIKTA MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM

4.3.1 Mesleki ve Teknik Eğitimin Özellikleri

Birleşik Krallık; İngiltere, Kuzey İrlanda, İskoçya, Galler'in birleşiminden oluşmaktadır, bir parlamenter demokrasi ve aynı zamanda anayasal monarşidir. Birleşik Krallıktaki eğitim ve öğretim sistemleri arasında benzerlik ve farklılıklar bulunmaktadır.

İngiltere'de mesleki ve teknik eğitim, ortaöğretimin II. kademesinde lise düzeyinde başlamakta ve yükseköğretimde de devam etmektedir. II. kademe ortaöğretimde 6 Düzey Kolejler (Sixth Form Colleges), Genel Ortaokullar, İleri Eğitim Kolejleri (Further Education Colleges) ve Üniversite Teknik Kolejleri bulunmaktadır. İleri eğitim kolejlerinde ağırlıklı olarak mesleki eğitim verilmektedir.

İngiltere'de okul 5-16 yaş aralığında zorunludur ve 4 aşamaya ayrılmaktadır. 4.aşamayı tamamlayan 14-16 yaş aralığındaki öğrenciler bu seviyede aldıkları dersler sonucu sınava girmekte ve Genel Ortaöğretim Sertifikası (GCSE) veya Mesleki Genel Ortaöğretim Sertifikası mesleki GCSE almaktadırlar.[99]

Kuzey İrlanda'da eğitim 4 ile 16 yaşları arasında zorunludur. Tüm kamu kaynaklı okullar ulusal müfredatı takip etmektedirler. Ulusal müfredat farklı zorunlu konuları içermektedir; İngilizce, Matematik, Bilim ve ICT gibi. Mesleki eğitim programlarında öğrenciler bir meslek dalında uzmanlaşmalarını sağlayacak eğitim almaktadırlar. Öğrenciler aldıkları eğitimin sonunda çeşitli mesleki unvan veren veya üniversiteye devam etmelerini sağlayan diplomalar alırlar. Mesleki eğitim kurslarına devam etmek isteyen öğrenciler başvurularını doğrudan bu kursları veren eğitim

[99] Altın, Kaya, a.g.e., s.142.

kurumlarına yaparlar[100].

16 yaş itibariyle tüm öğrenciler genel ortaöğretim sertifika sınavına girmektedirler. İngiltere, Galler, Kuzey İrlanda'da ve İskoçya'da zorunlu ortaöğretimin tamamlanmasından sonra öğrencilere okula devam etme, ileri eğitim kolejine gitme (Further Education College) ya da çıraklığa devam etme veya çıraklık dışında istihdama dahil olma seçenekleri sunulmaktadır.

4.3.2 İleri Eğitim Kolejleri (FE Colleges) ve Teknik Üniversite Kolejleri (University Technical Colleges)

4.3.2.1 İleri Eğitim Kolejleri (FE Colleges)

Birleşik Krallık Ulusal Mesleki Yeterlilikler Çerçevesinde 3. seviyeye karşılık gelen eğitimin verildiği ileri eğitim kolejlerinde 16 yaş ve üzeri öğrenciler tam zamanlı veya yarı zamanlı olarak çıraklık eğitimi ile birleştirilmiş biçimde eğitim almaktadırlar. Bu kolejler Birleşik Krallıkta oldukça yaygındır. İskoçya'da mesleki eğitim çoğunlukla ileri eğitim kolejlerinde verilmektedir. Bu kolejlerin sayıları İskoçya'da 42, İngiltere'de 219, Galler'de 14, Kuzey İrlanda'da ise 6'dır. İleri eğitim kolejlerine ilaveten 900 bağımsız eğitim sağlayıcı ve 2.500 eğitim kuruluşu bulunmaktadır.[101]

İleri eğitim kolejleri mezunları direk iş piyasasında istihdam edilmekle birlikte mesleki yükseköğretime de devam edebilmektedirler. Mesleki A-Level sertifikasına sahip öğrencilerin katılabildiği bu eğitimde öğrenciler 2 yıl süreyle tam veya yarı zamanlı bir iş yerinde mesleki eğitim alabilmekte ya da 1 yıl daha eğitimlerine devam ederek akademik lisans derecesi de alabilmektedirler.[102]

4.3.2.2 Teknik Üniversite Kolejleri (University Technical Colleges)

UTC'ler Üniversiteler destekli bağımsız kuruluşlardır. 14-19 yaş aralığındaki öğrenciler için özellikli teknik eğitim sunmaktadırlar. Bu okullar yaklaşık 500-800 arasında öğrenciye sahiptirler ve öğrenciler teknik alanların yanında İngilizce,

---

[100] Milli Eğitim Bakanlığı; "Gelişmiş Ülkelerin Mesleki Eğitim Sistemleri ve Türkiye", Ankara 2007, s.169-170.
[101] Cuddy, N; Leny, T, Cedefob; "Vocational Education And Training In The United Kingdom: Short Description", http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5159_en.pdf, (20.08.2013).
[102] Altın, Kaya; a.g.e., s.143.

Matematik, Fen ve Enformasyon Teknolojileri alanlarında da eğitim almaktadırlar. Ayrıca bir işletmenin nasıl kurulacağı ve finanse edileceği konularında da eğitim almaktadırlar.

İleri eğitim kolejleri ve üniversite teknik kolejlerinin yapıları incelendiğinde, İleri eğitim kolejlerinde çıraklık eğitimiyle destekli örgün düzeyde bir mesleki eğitimin verildiği, mezunlarının doğrudan iş piyasasında istihdam edilebildiği gibi mesleki A level sertifikası sahibi yaparak yükseköğretime geçişe veya 1-2 yıllık daha bir öğrenimle lisans diploması sahibi olmalarının da önünü açmaktadır. Üniversite teknik kolejleri ise teknik ağırlıklı eğitimin gerçekleştirildiği eğitim kurumları olup ileri eğitim kolejlerine rakip değil tamamlayıcı okullardır.

4.3.3 Yükseköğretim Seviyesindeki Mesleki ve Teknik Eğitim ve Özellikleri

Birleşik Krallıkta yükseköğretim seviyesindeki mesleki eğitim, öğrencilerin ortaöğretim sonunda A-C arası 3 iyi notla GCSE-A seviye yeterliliğini kazanmalarının ardından üniversitelere veya diğer yükseköğretim enstitülerine gidebilecekleri bir yapıdadır. Üniversiteler giriş şartlarını kendileri belirlemektedirler. Yükseköğretim kurumlarının çoğunda farklı oranlarda olmakla birlikte hem mesleki hem de genel kurslar bir arada verilmektedir. Yükseköğretim sektöründe 91 adet özel üniversite ve kamu üniversitesi bulunmaktadır. Birleşik Krallık eğitim politikasının anahtar bir özelliği de geniş katılımdır, eğitim politikası sosyal ve ekonomik öncelikler temellidir. Üniversitelere başvuranların liyakatini değerlendirici testler uygulanmaktadır.[103]

Yükseköğretim her zaman geniş bir mesleki alan çeşitliliği olan içeriğe sahip olmuştur. Yükseköğretim istatistik ajansı verilerine göre ilk derecelerin %50'si alt derece yeterliliklerin %70'i mesleki konulardadır. 2015 adet onaylanmış farklı mesleki yeterlilik bulunmaktadır.[104]

---

[103] http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5159_en.pdf.
[104] West, J; Steedman, H; "Finding Our Way: Vocational Education İn England", http://eprints.lse.ac.uk/13485/1/OP018.pdf, (10.09.2013).

4.3.4 Mesleki Eğitim İle İlgili Kurum ve Kuruluşlar

a) Department For Education and Skills (DFES)-Eğitim ve Beceriler Bakanlığı

Kuzey İrlanda'da faaliyet göstermektedir genç ve yetişkin eğitiminin idaresinden sorumlu kuruluştur.

b) The Department For Business Innovation and Skills (BIS)-İş Geliştirme ve Beceriler Bakanlığı

19 yaş üzerindeki yetişkin becerileri alanından ve yüksek eğitimden sorumlu kuruluştur. Mesleki eğitime ilişkin yıllık bütçeler, hedefler ve öncelikler tespit edilmekte ve finansman sağlanmaktadır.

c) Northern Ireland Department For Employment and Learning (Kuzey İrlanda Öğrenme ve İstihdam Bakanlığı)

Kuzey İrlanda'da öğrenme ve becerilerin desteklenmesi ile bireylerin çalışma yaşamına hazırlanması ve ekonominin desteklenmesinden sorumlu kuruluştur.

d) Çocuklar, Aileler ve Okullar Bakanlığı (DCSF)

14-19 yaş aralığındaki kişilerin eğitiminden ve mesleki ve teknik eğitim politikalarının geliştirilmesinden sorumlu kuruluştur.

e) Çalışma ve Emeklilik Departmanı

İstihdam politikası kapsamında mesleki ve teknik eğitim konularını araştıran ve çalışma hayatı ile emeklilik hizmetlerini yürüten kuruluştur.

f) The Skills Funding Agency- Becerilerin Finansmanı Ajansı

Sektörün finansman ihtiyacı başta olmak üzere verimli şekilde işleyebilmesi için iletişim ve koordinasyon fonksiyonlarını yerine getirmektedir. 19 kişiden oluşan bir danışma kurulu bulunmaktadır. Ajans genel sekreteri yerel hükümet temsilcileri, hizmet

sağlayıcı kuruluşlar, işverenler ve sendikalardan oluşmaktadır.[105]

g) UK Commission For Employment and Skills-Birleşik Krallık İstihdam ve Beceriler Komisyonu

Kamu finansmanlı bir kuruluş olup, Birleşik Krallıktaki 4 devlet'teki endüstrinin ihtiyaç duyduğu beceriler ve istihdam konularında ortaklık stratejilerini geliştirmek üzere kurulmuştur. Kurul üyeleri çeşitli sektörlerdeki büyük ve küçük işverenlerin CEO'larından, sendikalardan ve gönüllü organizasyonların temsilcilerinden oluşmaktadır.[106]

h) Centre of Vocational Excellence (Cove)-Mesleki Mükemmeliyet Merkezi

Cove programı ve ulusal beceriler akademisi, öğrenme ve beceriler konseyinin bir parçası olup işverenlerin ihtiyaç duyduğu becerilerin geliştirilmesi ve arttırılması ile uygulanan programlar yoluyla mesleki becerilerin belli sektörlerde karşılanmasına ve endüstrinin ihtiyaç duyduğu alanlarda yüksek kalitede becerilerin geliştirilmesini yürüten merkezdir.

i) Creative and Culturel Skills Councils- Yaratıcı ve Kültürel Beceriler Konseyleri

Reklamcılık, El Sanatları, Kültürel Miras, Tasarım, Müzik, Performans, Edebiyat ve Görsel Sanatlar alanlarındaki sektör beceri konseyleridir.

j) ESRC (Economic and Social Research Council)- Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Konseyi

Birleşik Krallığın ekonomik ve sosyal konulardaki araştırma ve finansman ajansıdır. Özel sektör ve kamu sektörlerinde yüksek düzeyde araştırmalar yapmak amacıyla kurulmuştur.

---

[105] UKCES; "OECD Review: Skills Beyond School Background Report For England", Briefing Paper February, http://www.ukces.org.uk/assets/ukces/docs/publications/briefing-paper-oecd-background-report-england.pdf, (12.09.2013).
[106] UKCES, http://www.ukces.org.uk/about-us, (22.09.2013).

k) Quality Assurance Agency (QAA)- Kalite Güvence Ajansı

1997'de kurulmuş bağımsız bir yapıdır. Yükseköğretimde kalite standartlarının korunması ve geliştirilmesi amacıyla oluşturulmuştur.

l) University Vocational Awards Councils (UVAC)- Üniversiteler Mesleki Derecelendirme Konseyi [107]

Konsey 1999'da kurulmuştur. Yükseköğretim sektöründeki mesleki çalışmaları desteklemek amacıyla oluşturulmuş kar amacı gütmeyen bir kuruluştur.

4.3.5 Birleşik Krallıkta, İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Arttırılmasına Yönelik Gerçekleştirilmiş Proje ve Uygulamalar[108]

4.3.5.1 Gençlik Uygulamalı Eğitimi (Young Traineeship) (YT)

18 yaşının altındaki gençlere ulusal mesleki yeterlilikler kazandıran ve 2 yıllık mesleki eğitim imkanı sunan programlardır. Proje kapsamında katılımcılara hem işte hem de iş dışında geniş tabanlı bir mesleki eğitim ve çalışma deneyimi imkanı sunulmaktadır. Proje kapsamındaki programlar, özel sektör işverenlerinin desteği ile gerçekleştirilmektedir. Eğitimler; tarım, ticaret ve sanayi sektörlerini kapsayan 25 meslek grubunda düzenlenmektedir ve öğrenciler ulusal mesleki yeterlilikler çerçevesinde 2. seviyeye karşılık gelen mesleki nitelikleri kazanmaktadırlar.

4.3.5.2 Entry to Employment (E2E)-İstihdama Geçiş

16-18 yaş aralığındaki gençler için 1. seviyeye karşılık gelen iş tabanlı öğrenme programıdır. Çıraklığa, istihdama veya 2.seviyeye karşılık gelen öğrenme programlarına devam etmeye hazır olmayan gençler için uygulanmaktadır. Programların ders içerikleri esnektir fakat öğrencilerin 3 ana alanı öğrenmeleri gerekmektedir. Bu alanlar; temel veya anahtar beceriler, mesleki beceriler ve gelişim (formal veya informal çevrede), kişisel ve sosyal gelişim'dir.

---

[107] The Higher Education Academy, "Key Agencies and Organizations", http://www.adm.heacademy.ac.uk/links/articlepage.2006-11-08.6480831394, (12.11.2013).
[108] http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5159_en.pdf.

4.3.5.3 Gençler İçin Yeni Anlaşma

Hükümet destekli bir projedir. Gençlerin istihdama geçişlerini ve istihdamda kalmalarını kolaylaştırmak amacıyla oluşturulmuştur. Programın amaçları; 18-24 yaş aralığındaki gençlerin beceriler, özgüven, motivasyon yönlerinden geliştirilerek iş bulmalarına yardımcı olunmasıdır. Katılımcılara yoğun şekilde iş arama ve uzman desteği sağlanmaktadır.

Program sonunda katılımcılar için, tam zamanlı eğitim ve öğretime devam etme veya gönüllü sektörde eğitim alarak istihdam edilme biçiminde çeşitli opsiyonlar bulunmaktadır.

4.3.6 Mesleki Yeterlilikler ve Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi

İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda'da ayrı mesleki yeterlilik çerçeveleri bulunmaktadır bunlar; Ulusal yeterlilikler çerçevesi (National Qualification Framework) (NQF), İngiltere ve Kuzey İrlanda kredi ve yeterlilikler çerçevesi (England and Northern Ireland Credit and Qualification Framework) (QCF), Galler kredi ve yeterlilikler çerçevesi (Credit and Qualification Framework of Wales) (CQFW), yükseköğretim yeterlilikleri çerçevesi (FHEQ), İskoçya kredi ve yeterlilikler çerçevesidir. (Credit and Qualification Framework of Scotland) (SCQF). Ulusal kredi ve yeterlilikler çerçevesi mesleki eğitim kapsamındaki kursları kapsamaktadır ve avrupa yeterlilikler çerçevesi ile uyumlu şekilde başlangıç seviyesinden 8. seviyeye kadar artmaktadır. Yükseköğretim yeterlilikleri çerçevesi de ayrıca düzenlenmiştir, bu çerçevede yükseköğretim sertifikası, yükseköğretim diploması, bakalorya derecesi, master derecesi ve doktora derecelerinin karşılıkları bulunmaktadır.[109]

4.3.7 Birleşik Krallık Ülke Uygulamasının Değerlendirilmesi

Birleşik Krallık eğitim sistemi değerlendirildiğinde Fransa'dan ayrı olarak 4 devletin bulunduğu ve her devletin kendi eğitim sistemlerini oluşturabilmekle birlikte ortaklıklarında olduğu anlaşılmaktadır. Fransa'da olduğu gibi mesleki ve teknik eğitim ortaöğretimin II. kademesinde başlamakta ve yükseköğretimde de sürdürülmektedir.

[109] Birleşik Krallık, https://www.gov.uk/what-different-qualification-levels-mean , (28.08.2013).

Mesleki eğitim alanında farklı ad ve eğitim müfredatında orta öğretim kurumları ile mesleki ve teknik eğitimi geliştirmeye yönelik destekleyici, düzenleyici ve denetleyici kurumlar bulunmaktadır. Eğitim sistemi 4 aşamalı zorunlu bir yapıda olup 4. aşama sonunda öğrenciler ya genel ortaöğretim sertifika sınavına ya da mesleki genel ortaöğretim sertifika sınavına girmektedirler. Bu sertifikalar ile doğrudan iş piyasasında istihdam edilebildikleri gibi yükseköğrenime de devam edebilmektedirler.

Birleşik Krallık mesleki eğitim sisteminin önemli birinci özelliği işyeri eğitimiyle bütünleştirilmiş çıraklık benzeri eğitimin teorik örgün eğitimle birlikte verildiği bir yapısının ve okullarının olmasıdır. Bu okullara örnek olarak FE Colleges ve UTC'ler sayılabilir. İkinci önemli özelliği mesleki eğitim konusunda geniş bir kurumsal yapılanma ağı ve mesleki eğitim kuruluşlarının bulunmasıdır. Bu durum eğitim sisteminin daha detaylı analizini ve uzmanlaşmayı sağlamıştır. Özellikle ulusal çapta hükümet, STK ve doğrudan işveren temsilcilerinin (CEO'ların) yer aldığı komisyonlar (UKCES) benzeri yapıların ülkemizde de gerçekleştirilmesinin eğitim-istihdam bağının güçlendirilmesine katkıları olacaktır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE İSTİHDAMI GÜÇLENDİRME BAĞLAMINDA MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM SİSTEMİ HAKKINDA ÖNERİLER

5.1 SORUNLARA YÖNELİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Bu kısımda mesleki eğitim istihdam bağlantısında yaşanan sorunların çözümüne yönelik öneriler sıralanmıştır. Bu önerilerden bir kısmı aşağıdaki gibidir.[110]

- Mesleki eğitim sisteminin, işgücü piyasası talepleri doğrultusunda mesleğe yöneltme ve mesleki eğitim verme esasında yeniden gözden geçirilmesi gereklidir.
- Emek arzı ve talebindeki muhtemel değişimleri ortaya koyan projeksiyonlar yapılmalı, talebi olmayan meslekler için eleman yetiştirme anlayışına son verilmelidir.
- Üniversite (okul)-sanayi işbirliği kurularak, eğitim ve öğretimin kalitesi arttırılmalıdır. Bu kapsamda yükseköğretim düzeyindeki teorik eğitim üniversitede, pratik eğitim sanayi kuruluşunda olmak üzere dual eğitim yapısı geliştirilebilir.
- Eğitim hizmetinin kamu hizmeti olma özelliği korunmakla birlikte, özel sektör de sistemin içine dahil edilmeli, mesleki ve teknik okullar açmaya yöneltilmelidir. Kamu yönetimi bu konuda özel sektöre arsa tahsisi, sigorta primi ve vergi teşvikleri benzeri destekleri sunmalıdır.
- Türkiye İş Kurumu, vasıfsız elemanlara hizmet verme yanında eğitimli genç nüfusa da hizmet verme becerisi ile donatılmalıdır. Özellikle hizmet merkezlerinde beyaz yaka ofislerinin kurulması ile ortaöğretim ve yükseköğretim öğrencilerinin kariyer ve meslek danışmanlığı hizmetlerinden yararlandırılmalarının sağlanması gereklidir.
- Mesleki ve teknik eğitime yapılan kamu harcamasının dünya ortalaması seviyesine çekilmesi gereklidir. Ortaöğretim düzeyindeki mesleki eğitim için MEB bütçesinden ayrılan payın arttırılması gerekmektedir.

---

[110] Bedir, Eyüp; "Yirmibirinci Yüzyılda İstihdamın Artan Önemi ve Eğitim İstihdam İlişkisi" G.Ü.İ.İ.B.F. iibfdergisi.gazi.edu.tr/index.php/iibfdergisi/article/download/380/370, (15.08.2013).

Diğer çözüm önerileri aşağıda belirtilmiştir;[111]

- Mesleki ve teknik eğitim mezunları (özellikle teknik lise mezunları) eğitim gördükleri dalda yükseköğrenime yönlendirilmelidir. Teknik lise mezunlarının mühendislik dallarına geçişlerinin önündeki sınırlamalar kaldırılmalıdır.
- Mesleki ve teknik eğitim pahalı bir eğitimdir. (genel lise eğitimine göre 6-10 kat daha pahalıdır.) Kaynakların verimli kullanılmasına yönelik gerekli planlamalar yapılmalı ve eğitim verilen alanlarda istihdam sağlanmalıdır. Mesleki eğitimin finansmanına işletmeler, sendikalar ve sivil toplum örgütleri gibi kuruluşların da katılımı sağlanarak maliyet yükü sadece devletin sırtından alınmalıdır. Bu bağlamda kurumlar vergisi dışında mesleki ve teknik eğitim vergisi adı altında yeni bir vergi çeşidi işletmelerden alınabilir.
- Büyük işletmelere çalıştıracakları teknik elemanları yetiştirmeleri konusunda kolaylıklar sağlanmalıdır. Bu kapsamda İŞKUR tarafından da yürütülen çalışanların mesleki eğitimi kursları yaygınlaştırılabilir.
- Mesleki ve teknik eğitim süreci içine sivil toplum örgütleri mutlaka dahil edilmelidir.(TESK, TİSK, TOBB, Dernek ve Vakıflar, vb.)
- Özellikle İŞKUR tarafından yürütülmekte olan UMEM projesi devlet-özel sektör işbirliğine önemli bir emsal oluşturmaktadır. Benzer projelerin yerel düzeyde de gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Bir başka kaynakta yer alan öneriler ise aşağıda belirtilmiştir;[112]

- Mesleki eğitimin ulusal ve uluslararası rekabete açılması için bu alanda yapılacak yatırımlar cazip hale getirilmelidir.
- Mesleki eğitim sürecinde "işyeri eğitimi" uygulaması daha etkin olarak yapılandırılmalı, bir "Mesleki Eğitim-Sanayi İşbirliği İzleme ve Yönlendirme Kurumu" kurulmalıdır. İşyeri tabanlı öğrenmenin ve öğrenme ile kazanılan becerilerin kredilendirilmesi gerekmektedir.
- Mesleki ve teknik eğitim veren çeşitli kurumlar arasında (teknik ve meslek

---

[111] İktisadi Araştırmalar Vakfı; "Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Sorunları" Seminer, Açış-Tebliğ-Panel, http://www.iav.org.tr/dosyalar/mesleki-egitim.pdf, (18.09.2013)

[112] Metgem, Tasam, "Mesleki Eğitimin Ulusal ve Uluslararası Rekabete Açılması Sertifikasyon ile Mesleki İşgücü Dolaşımı (Konvertibilite)", http://www.tasam.org/Files/PDF/MSY_proje.rapor_EN.pdf, (14.10.2013).

liseleri, BEL-TEK, İŞKUR, İSMEK, Çıraklık Eğitim Merkezleri vb.) verilen eğitimler arasında bir standardın olmadığı görülmektedir. Bu kapsamda örgün ve yaygın mesleki eğitim alanında ortak bir mevzuat geliştirilebilir.

- Meslek liseleri, mesleki eğitimi geliştirme merkezlerine dönüştürülmeli, mesleki eğitim almak isteyen bireyler ağırlıklı olarak mesleki eğitim alacak şekilde iş hayatına kazandırılmalıdır. Akademik eğitime devam etmek isteyenlerin önündeki engeller kaldırılmalıdır.
- Mesleki ve teknik eğitim kurumlarının çıktıları olan mezunların değerlendirilmesinde sektör memnuniyeti esas alınmalıdır. Bu memnuniyetin ölçülmesi için tüm sektörlerin kendi bünyelerinde devlet destekli ölçme ve değerlendirme merkezleri kurmaları gerekmektedir.
- Eğitim planlamacılarının ve karar alıcıların demografik araştırmalardan yararlanarak nüfus yapısını analiz etmeleri ve doğru eğitim politikalarını geliştirmeleri gerekmektedir. Türkiye'nin önündeki 30 yıllık dönem boyunca çalışma çağındaki nüfusun (15-64 yaş grubu) artacağı değerlendirilerek, Türkiye'nin önünde açılan bu demografik fırsat penceresinden yararlanması gerekmektedir. İşgücü piyasasına katılacak olan gençlerin işgücü piyasasında istihdam edilebilmeleri için gerekli nitelik ve becerilere sahip olmaları sağlanmalıdır.
- Mesleki eğitim sisteminin kalitesini arttırmak ve sistemi işgücü piyasası şartlarına cevap veren bir yapıya dönüştürmek için Mesleki Eğitim ve Öğretimde Avrupa Kredi Transfer Sistemi (MKTS/ECVET)'nin geliştirilmesi ve uygulamaya geçilmesi gerekmektedir.
- Mesleki eğitimde ölçme-değerlendirme ve belgelendirme sisteminin modüler sisteme göre yeniden düzenlenerek örgün ve yaygın eğitimde bütünlük sağlanması gerekmektedir.
- Mesleki eğitim yalnızca meslek liseleri ile sınırlı kalmamalı, genel liselerde de öğrencilere bazı temel beceriler kazandırılmalıdır. Genel lise mezunlarının ¾'ü üniversiteye girememektedir Bu mezunlar ya işgücü piyasasında mesleksizler sınıfına dahil olmaktadırlar, yada vasıflarına uygun olmayan mesleklerde çalışmak durumunda kalmaktadırlar. Bu sorun genel liselerde öğrencilere başlangıç seviyesinde meslek dersleri verilmesi ile çözülebilecektir. Ayrıca ortaöğretim öğrencileri MYO'lardaki meslek

derslerine katılmaları ve tecrübe sahibi olmaları sağlanmalıdır.

- Mesleki eğitimde girişimcilik özendirilmelidir. Mesleki ve teknik eğitimin temel amacı ekonominin gereksinim duyduğu nitelikli insan gücünü sağlamak olduğu kadar toplumun ihtiyaç duyduğu mesleklerde kendi işini kuracak sanatkar/girişimci de yetiştirmektir. Meslek okulu mezunlarının "girişimci" sıfatıyla iş dünyasında yer almalarını destekleyecek mekanizmalar oluşturulmalıdır. Genel bir girişimcilik eğitimin yanında kişinin girmek istediği sektöre yönelik girişimcilik eğitimi de verilmelidir.
- MYO'lar ülkemiz mesleki eğitiminde önemli rol oynayabilirler. MYO'lar diploma eğitimin yanında yoğun bir şeklide toplumun ve sanayinin ihtiyacı olan alanlarda mesleki eğitim vermelidir. Bu kapsamda MYO'larda öğrenci odaklı kısa süreli kurslar, danışmanlık hizmetleri ve sertifika eğitimlerinin verilebilmesinin önünün açılması gerekmektedir. Diploma eğitimi dışında esnek ve ihtiyaca odaklı kısa süreli kurslar ve sertifika eğitim programları geliştirilmeli ve uygulanmalıdır.
- Mesleki eğitim ve öğretimin imajı ve statüsünün geliştirilmesi; mesleki eğitimin cazibesinin ve itibarının arttırılarak mesleki eğitimi düşük statülü bir olgu olmaktan çıkarmak gereklidir. 2011 yılında kabul edilen 6111 sayılı kanuna eklenen geçici 10. madde ile mesleki yeterlilik belgesi sahiplerinin işe alınması durumunda ilk 48 ay boyunca; meslek lisesi ve MYO mezunları veya İŞKUR tarafından düzenlenen meslek kurslarını bitirenler içinse 36 ay boyunca işverenlere prim teşviki getirilmesi olumlu bir gelişmedir.
- İstihdama uygunluğun güçlendirilmesi ile eğitim-işgücü piyasasının uyumu için okullar ve işletmeler arasında birebir eşleşmenin sağlanması faydalı olacaktır. Ayrıca meslek liseleri ve MYO'ların özel sektör kuruluşları ile işbirlikleri geliştirilmelidir.[113]

5.2 YAYGIN MESLEKİ EĞİTİM İSTİHDAM İLİŞKİSİNDE İŞKUR

5.2.1 Mesleki ve Teknik Eğitimin Yaygın Eğitim Kapsamında İncelenmesi ve İŞKUR

Mesleki ve teknik eğitim her ülkede yaygın veya örgün olmak üzere iki farklı

[113] http://www.tasam.org/Files/PDF/MSY_proje.rapor_EN.pdf.

düzeyde verilebilmektedir. Ülkemizde de iki düzeyde verilmekte olup yaygın eğitim kapsamındaki mesleki ve teknik eğitim, istihdam, işgücü piyasası ve ekonomi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda mesleki ve teknik eğitim ile istihdam arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır ve eğitime yapılacak beşeri sermaye yatırımı ülkenin yetişmiş insan gücünü dolayısıyla ülkenin çeşitli meslek alanlarındaki kapasite ve birikimini arttıracak, yetişmiş insangücü sadece ülke içinde değerlendirilmeyip vasıflı fazla işgücünün diğer ülkelerde istihdam imkânı bulmasıyla ülke milli hasılasına ve istihdamına da artı değer yaratılacaktır.

Bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak iş piyasası da sürekli bir değişim içinde olmakta ve bireyin bir işte istihdam edilebilmesi için gereken mesleki nitelikler de farklılaşmaktadır. Mesleki ve teknik eğitimin değişen işgücü piyasası ihtiyaçlarına cevap verebilmesi için eğitim amacında, içeriğinde, öğrenme ve öğretme stratejilerinde, kullanılan araç ve gereçlerde, öğretmen yeterliliklerinde değişiklik yapılması gerekmektedir.[114]

Ekonominin ihtiyaç duyduğu alanlardaki nitelikli personel temininde zorluk yaşanmasına rağmen mesleki ve teknik eğitim mezunlarının işsizlik oranları yüksektir. Bu durum mesleki eğitim sisteminin işgücü piyasası ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmaması, mesleki eğitim programlarının ilgili tüm tarafların katılımıyla güncellenmemesi, donanım ve eğitici personelin yeterli tecrübeye sahip olmaması gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır.[115]

Mesleki ve teknik eğitim sistemi bir ülkenin gelişmişlik düzeyini, ekonomisini ve istihdamını doğrudan belirleyen önemli bir yapıdır. Bu nedenle sistem değişen işgücü piyasası ihtiyaçlarına cevap verecek biçimde esnek olarak tasarlanmalı, mesleki eğitim programlarının süre ve içeriklerinin belirlenmesi ve eğitim ile ilgili politika ve kararların alınması sürecine; hükümet, yerel idareler, ticaret ve sanayi odaları ile esnaf birlikleri ve işçi-işveren temsilcileri başta olmak üzere konuyla ilgili tüm tarafların katılımının sağlanması mesleki eğitim-istihdam bağının güçlendirilmesine yüksek seviyede katkı sunacaktır.

---

[114] http://mtegm.meb.gov.tr/dosyalar/MTE_Strateji_Belgesi_ve_Eylem_Plani_TASLAK_10.05.2013.pdf
[115] http://mtegm.meb.gov.tr/dosyalar/MTE_Strateji_Belgesi_ve_Eylem_Plani_TASLAK_10.05.2013.pdf

5.2.2 Yaygın Eğitim Kapsamında Mesleki Eğitim

Mesleki ve teknik eğitim hem yaygın hem de örgün eğitim kapsamında gerçekleştirilmektedir. Örgün eğitim kapsamında, mesleki ve teknik liseler ile meslek yüksekokullarında, yaygın eğitim kapsamında ise Milli Eğitim Bakanlığına bağlı halk eğitim ve mesleki eğitim merkezleri, belediyeler, özel öğretim kurumları, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler tarafından verilmektedir. İŞKUR tarafından da Aktif İşgücü Programları adı altında yaygın eğitim kapsamında mesleki eğitim faaliyetleri finansal açıdan desteklenmekte ve yönetimi gerçekleştirilmektedir.

Eğitim politikaları içerisinde İŞKUR'un görevi iş piyasasının ihtiyaçları ile ile ilgili yapılan araştırmalara bağlı olarak ihtiyaç duyulan alanlarda mesleki eğitim verilmesine yönelik eğitim etkinliklerini yürütmektir. Sözkonusu eğitim faaliyet faaliyetleri gençleri, kadınları, işsizlik ödeneği alanları, işlerini kaybedenleri, özürlü ve eski hükümlüleri hedeflemektedir.[116]

Ülkemizde mesleki ve teknik eğitim parçalı bir yapı arz etmekte, bir bölümü MEB'e bir bölümü YÖK'e bir bölümü ise yaygın eğitim kapsamında İŞKUR, Üniversiteler ve diğer kurum kuruluşlara dağılmış durumdaki yapının daha geniş perspektifle ele alınması gerekmektedir. Özellikle yaygın eğitim kapsamındaki aktif işgücü programlarında (AİP) son yıllarda yaşanmakta olan artışla birlikte bu ihtiyaç daha da artmıştır.[117]

5.2.3 Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğünce Yaygın Eğitim Kapsamında Gerçekleştirilen Aktif İşgücü Politika Faaliyetleri

İstihdamın korunmasına ve arttırılmasına, işsizlerin mesleki niteliklerinin geliştirilmesine, işsizliğin azaltılmasına ve özel politika gerektiren grupların işgücü piyasasına kazandırılmasına yardımcı olmak üzere Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğünce aktif işgücü piyasası programları yürütülmektedir.[118] Türkiye'de aktif işgücü programlarının (AİP) uygulanmasına 2009 yılından itibaren başlanılmıştır.

---

[116] Taş,Yunus; " İŞKUR'un Mesleki Eğitim Faaliyetlerinin İstihdam Üzerine Etkileri: Yalova İŞKUR Örneği" Sosyal Siyaset Konferansları, Sayı-61/2011/2, s.156, http://www.iudergi.com/tr/index.php/sosyalsiyaset

[117] Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Sanayi Genel Müdürlüğü; "Türkiye'nin İnsan Kaynağının Belirlenmesi",s.120.

[118] Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği, R.G. 12.03.2013-28585.

AİP'nin finansmanını sağlamak amacıyla İşsizlik Sigortası Fonuna bir önceki yıl içinde aktarılan devlet payının %30'unun Türkiye İş Kurumunca bu amaçla harcanmasına izin verilmiştir.

Aktif politikalar İşsizlerin işgücü piyasasında iş bulmalarını ve bir işe yerleştirilmelerini kolaylaştırmayı ve işsizlerin istihdam edilebilirliklerini geliştirmeyi amaçlayan programlardır. Aktif politikaların çoğunluğunu sunum yanlı programlar oluşturmaktadır. Bu programların temel işlevi, işgücü piyasasında var olan işlere işsizleri yerleştirmede etkili olmaktır.[119]

Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğünce gerçekleştirilen aktif politika uygulamaları; İşbaşı Eğitim Programları, Mesleki Eğitim Kursları, Girişimcilik Eğitim Programları ve Toplum Yararına Programlar (TYP) olmak üzere 4'e ayrılmaktadır.

5.2.3.1 Mesleki Eğitim Kursları

Herhangi bir mesleği olmayan, bir mesleği olmakla birlikte mesleğinde iş bulamayan veya mesleğinde yeterli olamayanların, niteliklerini geliştirerek istihdam edilebilirliklerini artırmak amacıyla düzenlenen meslek edindirme, geliştirme ve değiştirme eğitimleridir.

Bir diğer tanıma göre, İŞKUR'a kayıtlı vasıfsız veya vasfını ilerletmek ya da değiştirmek isteyen işsizlerin mesleki deneyim edinecekleri ya da mesleki deneyimlerini geliştirebilecekleri aktif işgücü programıdır[120]

Kurs eğitim programları MEB tarafından onaylanmaktadır. MEB, kurs eğitim programlarının müfredatının UMS ile uyumlu olmasını sağlar. Kurs eğitim programları, teorik ve uygulamalı olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Mesleğin özelliğine göre, kurslarda teorik ve uygulamalı bölümler birlikte verilebilir. Kurslar, günlük en az beş en fazla sekiz saat ve haftada altı günü geçmemek üzere en az otuz en fazla kırk saattir ve toplam kurs süresi yüz altmış fiili günü aşamaz. İşgücü yetiştirme kurslarında eğitim alanların en az %50'si kurs sınav sonucunun açıklandığı tarihten itibaren en geç otuz gün içinde yüz yirmi günden az olmamak üzere en az fiili kurs süresi kadar istihdam

[119] Kapar, Recep; "Aktif İşgücü Piyasası Politikaları", http://www.sosyalkoruma.net/pdf/19.pdf (18.07.2013).
[120] Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği, R.G. 12.03.2013-28585.

edilmeleri zorunludur.[121]

Tablo 33: 2004-2013 Yılları Arasında Türkiye İş Kurumu Tarafından Gerçekleştirilen Mesleki Eğitim Kursları Sayısal Veriler

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kurs sayısı	97	278	622	1.085	1.888	7.897	3.120	6.985	9.631	5.471
Kursiyer sayısı	1.641	5.518	12.424	19.604	32.206	166.713	154.034	140.415	206.946	124.150
Erkek	914	4.143	8.603	13.505	20.508	85.756	72.140	68.678	93.451	55.720
Kadın	727	1.375	3.823	6.099	11.698	80.957	81.894	71.737	113.495	68.430
Toplam maliyet (milyon TL)	-	9,5	27,9	29,6	35,0	193,0	245,7	264	332,4	209,1

Kaynak: İŞKUR Aktif İşgücü Politikaları Sunumu

Tabloda 2004-2013 yılları arasında Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğünce işgücü yetiştirme kursları faaliyeti kapsamındaki kurs, kursiyer, erkek, kadın ve toplam maliyetler gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde 2004 yılında 97 kurs, 1641 kursiyer sayısının 2013 yıl sonu itibariyle 5.471 kurs 124.150 kursiyere yükseldiği görülmektedir. 2009 yılından itibaren ise mesleki eğitim kurslarına gerek harcanan kaynak miktarı gerekse kursiyer sayısı açısından önemli bir artış olduğu, 2008 yılından 2009 yılına geçildiğinde kursiyer sayısının 4 kat artış gösterdiği, harcanan kaynak miktarının ise yaklaşık 6 kat arttığı görülmektedir. Bu artış 2009 yılında yürürlüğe konulan yasa ile işsizlik sigortası fonundan aktif işgücü hizmetleri faaliyetlerine ayrılan kaynağın fonun bir önceki yıl prim gelirlerinin %30'u oranına yükseltilmesi dolayısıyla sağlanmıştır.

5.2.3.2 İşbaşı Eğitim Programları

Kuruma kayıtlı işsizlerin yine kuruma kayıtlı işyerlerinde daha önceden edindikleri teorik bilgileri uygulama yaparak pekiştirmelerini ve/veya mesleki deneyim kazanmalarını sağlamak amacıyla gerçekleştirilen aktif işgücü programıdır. Programların uygulanmasına 2009 yılından itibaren başlanmıştır.

Herhangi bir vasıf gerektirmeyen alanlarda (beden işçisi, temizlik görevlisi,

[121] Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği.

taşıma işçisi, çaycı vb.) program düzenlenememektedir. İşbaşı eğitim programları en az iki çalışanı bulunan kuruma kayıtlı işyerlerinde ve kamu kurum veya kuruluşlarının payının yüzde ellinin altında olduğu iktisadi teşekküllerde uygulanabilmektedir. Programlara katılabilmek için; kuruma kayıtlı işsiz olmak, 15 yaşını tamamlamış olmak, işverenin birinci veya ikinci derece kan hısmı olmamak şartları aranmaktadır.

İşbaşı eğitim programını gerçekleştiren (Yüklenici) başvuru tarihinden geriye doğru son bir yılda işbaşı eğitim programını tamamlayan katılımcılardan en az %20'sini kendi işyerinde veya başka işyerinde aynı meslekte en az altmış gün istihdam etmesi gerekmektedir.[122]

Tablo 34: 2009-2013 Yılları Arasında Türkiye İş Kurumu Tarafından Gerçekleştirilen İşbaşı Eğitim Programları Sayısal Veriler

	2009	2010	2011	2012	2013
Program sayısı	555	1.796	5.849	11.407	24.379
Katılımcı sayısı	1.285	4.671	16.393	31.773	63.660
-Erkek	727	2.643	10.474	18.011	30.243
-Kadın	558	2.028	5.919	13.762	33.417
Toplam Maliyet (milyon TL)	2,1	8,6	10,5	25,1	108,1

Kaynak: İŞKUR

Tablo incelendiğinde İşbaşı Eğitim Programları katılımcı ve program sayılarında yıllar içinde artış olduğu görülmektedir. En yüksek sayıya 2013 yıl sonu itibariyle ulaşılmış olup 24.379 program ve 63.660 katılımcı sayısına ulaşılmıştır. İşbaşı Eğitim Programları mesleki eğitimin geliştirilmesi ve pratik eğitiminin yaygınlaştırılması için kullanılabilecek önemli bir aktif işgücü politikası aracı olmasının yanında diğer programlara göre de daha düşük maliyetle uygulanma gibi avantajları da bulunmaktadır.

5.2.3.3 Girişimcilik Eğitim Programları

Kuruma kayıtlı kişilerin kendi işlerini kurmalarına ve geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla 2009 yılından itibaren İŞKUR'ca yürütülen aktif işgücü programlarıdır. Eğitim programları ilgili kurum veya kuruluşlar ile İŞKUR arasında imzalanan protokoller çerçevesinde belirlenen eğitim modüllerinden oluşmaktadır. Katılımcılara 70 saatlik temel girişimcilik eğitimi verilmekte olup bu eğitimi başarıyla tamamlamaları halinde üst eğitimlere devam edilebilinmektedir. Girişimcilik programlarına

[122] Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği.

katılabilmek için; kuruma kayıtlı işsiz olmak, 18 yaşını tamamlamış olmak, girişimcilik eğitim programında aynı modülden daha önce yararlanmamış olmak şartları aranmaktadır.

Tablo 35: 2009-2013 Yılları Arasında Türkiye İş Kurumu Tarafından Gerçekleştirilen Girişimcilik Eğitim Programları Sayısal Verileri

	2009	2010	2011	2012	2013
Program Sayısı	1	319	906	921	910
Katılımcı Sayısı	19	8.306	24.145	25.475	25.166
- Erkek	0	4.707	13.605	13.127	13.023
- Kadın	19	3.599	10.540	12.348	12.143
Toplam maliyet (Milyon TL)	-	-	-	7,04	6,5

Kaynak: İŞKUR

Tablo girişimcilik eğitim programlarının başladığı 2009 yılından 2013 yılına kadar olan program, katılımcı sayısı ve maliyetleri göstermektedir. 2009'da 1 olan program sayısı 2010'da 319'a, 2013 yılına gelindiğinde ise yaklaşık 3 kat artış göstererek 910'a yükselmiştir program sayısı ile paralel şekilde katılımcı sayısında da artış gerçekleşmiş 2009 yılında 19 ile başlayan katılımcı sayısı 2013 yılına gelindiğinde 25.166'ya ulaşmıştır. Bu durum İŞKUR'un bireylerin iş piyasasına girmelerine ve doğrudan kendi işlerini kurararak girişimci olmalarının sağlanmasına yönelik faaliyetlere olan desteğini arttırdığını göstermektedir. Girişimcilik programları mesleki eğitim almış kişilerin kendi işlerini kurararak girişimci olmalarında da yararlanılabilinecek bir araçtır.

5.2.3.4 Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri (UMEM) Projesi

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi arasında 23 Haziran 2010 tarihinde imzalanan protokol ile proje yürürlüğe girmiştir. Projenin amacı İllerdeki yerel işgücü piyasası ihtiyaçlarının tespit edilerek İŞKUR'a kayıtlı işsizler arasından sanayinin ihtiyaç duyduğu alanlarda nitelikli işgücünün yetiştirilmesi, istihdamlarının sağlanması ve işsizliğin azaltılmasıdır. Proje kapsamında 121 teknik ve endüstri meslek lisesinin; makine araç-gereç bakımından desteklenmesi, teknolojik altyapı ve donanımlarının iyileştirilmesi, okullarda görevli atölye ve diğer eğitici personelin yenilenen teknolojik donanım ve işgücü piyasası koşullarına uygun şekilde eğitimlerden

geçirilmesi hedeflenmiştir.[123] Proje halen İŞKUR sekretaryasında devam etmektedir. UMEM Projesiyle, örgün düzeydeki ortaöğretim kurumları olan meslek liselerinin, mesleki ve teknik eğitim alt yapısının kullanılarak yaygın eğitim faaliyetlerinde kullanılması ve yetiştirilen nitelikli işgücünün TOBB'a kayıtlı işyerlerinde istihdam edilmelerinin sağlanması amaçlanmıştır.

5.2.3.5 Toplum Yararına Programlar

Engelliler, yoksullar, uzun süreli işsizler ve işgücü piyasasına yeni katılan gençlerin programın hedef grubunu oluşturduğu, katılımcılarına çalışma karşılığında ücret ve sosyal korumanın öngörüldüğü programlardır.[124]

Programların amacı; işsizliğin yoğun olduğu dönemlerde veya yerlerde doğrudan veya yüklenici eli ile toplum yararına bir iş ya da hizmetin gerçekleştirilmesi yoluyla özellikle istihdamında zorluk çekilen işsizlerin çalışma alışkanlık ve disiplinlerinden uzaklaşmalarını engelleyerek işgücü piyasasına uyumlarını gerçekleştirmek ve bunlara geçici gelir desteği sağlamaktır.

Hizmet alımı yapılabilecek hizmet sağlayıcılar; kamu kurum veya kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, özel sektör işyerleridir. Toplum yararına programlar şu alanlarda düzenlenebilir; çevre temizliği, kamusal altyapının yenilenmesi, MEB'e bağlı resmi okullarda çevre düzenlemesi, bakım, onarım ve temizlik işleri, restorasyon, tarihi ve kültürel mirasın korunması, park düzenlemeleri, ağaçlandırma, vadi ve dere ıslahı, erozyon engelleme çalışmalarıdır.

Toplum yararına programlar, ekonomide yaşanan konjonktür dönemlerinde, ekonomik kriz, deflasyon vb. toplam mal ve hizmet talebinin azaldığı buna bağlı olarak da toplam talebin düştüğü ve işsizliğin arttığı dönemlerde, ekonomide talep dolayısıyla ilave istihdam yaratmaya yönelik hükümetlerce uygulanması gerekli olan programlardır. Bu tür programların kuralsız veya siyasi amaçlarla kullanılmaması, belirli şart ve koşullarda planlama yapılarak uygulanması kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılmasını sağlayacaktır.

---

[123] http://www.musiad.org.tr/img/arastirmalaryayin/pdf/M%C3%9CS%C4%B0AD%20Calistay.pdf.
[124] http://www.sosyalkoruma.net/pdf/19.pdf, s.347-348.

5.2.4 İş ve Meslek Danışmanlığı Hizmetleri

Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü bünyesinde kuruma kayıtlı işsizlere mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmetleri vermek ayrıca lise ve üniversite öğrencilerine mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı hizmetleri verilmesini sağlamak maksadıyla İş ve Meslek Danışmanları istihdam edilmiştir. Eylül 2013 itibariyle 3.914 iş ve meslek danışmanı İŞKUR bünyesinde görev yapmaktadır.

İş ve meslek danışmanları, İŞKUR'a kayıtlı iş arayanların iş bulmalarına, öğrencilerin meslekleri tanımaları ve uygun mesleğe yönlendirilmesinde, işsizlerin mesleki uyum problemlerini gidermelerine, mesleki becerilerini geliştirmelerine, mesleklerini/işlerini değiştirmelerine, işverenlerin ise mevzuat çerçevesinde bilgilendirilmeleri ile taleplerini karşılamalarına sistemli olarak yardım eden kişilerdir.[125] Meslek seçme aşamasında bulunan öğrencilere, gençlere ve bireylere yönelik olarak sunula hizmete "Meslek Danışmanlığı", iş bulmada seçmede güçlükleri olan, mesleki uyumsuzluk problemleri bulunan, mesleki becerilerini geliştirmek isteyen, mesleğini veya işini değiştirmek isteyen yetişkinlere yönelik sunulan hizmetlere ise "İş Danışmanlığı" hizmeti denilmektedir.[126]

İş ve meslek danışmanlığı faaliyetleri Türkiye İş Kurumu kanununda tanımlanmıştır; kuruma kayıtlı iş arayanlara ve işverenlere iş ve meslek danışmanlığı hizmetleri vermek, öğrencilere ve iş arayanlara mesleki rehberlik hizmetleri sunmak, iş ve meslek danışmanlarına ilişkin iş ve işlemeleri koordine etmek, genel müdür tarafından verilen diğer görevleri yapmaktır.[127]

İş ve meslek danışmanlığı hizmetleri bir ülke mesleki ve teknik eğitim sisteminin tamamlayıcı parçalarından biri olarak ifade edilebilir. Gelişmiş ülkelerde örgün ve yaygın mesleki eğitimde bu hizmetler yüksek düzeyde yer almaktadır. Örneğin, gelişmiş bazı ülkelerin mesleki okullarında bir iş ve meslek danışmanı ile psikolojik danışman ve rehber öğretmen de istihdam edilmektedir. Mesleki ve teknik eğitim öncesi kişilerin doğru alana ve doğru mesleğe yönlendirilebilmesi için bu

---

[125] İŞKUR, İş ve Meslek Danışmanlığı Dairesi Başkanlığı Bilgi Notu, s.1.
[126] Taş, a.g.m., s.172.
[127] 4904 Sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu, R.G. 5.7.2003-25159

hizmetlerin hem örgün hem de yaygın düzeyde etkin olarak sunulması gerekmektedir.

5.2.5 İstihdam Hizmetleri

İstihdam hizmetleri, gerekli vasıflara sahip işsizlerin açık işlere yerleştirilmesi, işgücü arz ve talebinin eşleştirilmesi ile işgücü planlamasının yapılmasına yönelik faaliyetlerden oluşmaktadır. Türkiye'de işe yerleştirme hizmetleri Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü ile Kurumun yetki verdiği Özel İstihdam Bürolarınca yürütülmektedir. İstihdam hizmetleri kapsamında Türkiye İş Kurumunca yürütülen faaliyetler; Ulusal istihdam politikasının oluşturulmasına yardımcı olmak amacıyla çalışmalar yapmak, insangücü planlamasına yönelik diğer çalışmaları yapmak veya yaptırmak, işgücü arz ve talebinin dengelenmesini sağlamaya yönelik çalışmalar yapmak veya yaptırmak, Genel Kurul çalışmalarını yürütmek, Genel Kurulda alınan kararları eylem planına dönüştürerek hayata geçirilmesini sağlamaya yönelik çalışmalar yapmak ve kanunda sayılan diğer görevlerdir.[128]

2013 yıl sonu itibariyle Türkiye İş Kurumunca 466.155 erkek, 205.423 kadın olmak üzere toplam 671.578 kişi işe yerleştirilmiştir.[129]

5.2.6 İşsizlik Sigortası Hizmetleri

Pasif işgücü politikaları kapsamında yer alan işsizlik sigortası, iş kaybı tazminatı, kısa çalışma ödeneği ile ücret garanti fonu işlemleri Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü merkez ve taşra teşkilatı olan İl müdürlükleri ve hizmet merkezlerince yürütülmektedir. İşsizlik sigortası hizmetleri işsizliğin etkilerini azaltmaya, işsizlerin işsiz kaldıkları süreçte uğradıkları gelir kaybını telafi etmeye yönelik hizmetlerdir.

Kanunda ifade edilen işsizlik sigortası uygulamalarına ilişkin iş ve işlemler; 4447 sayılı kanun çerçevesinde, işsizlik sigortası ödeneğine, kısa çalışma ödeneğine ve ücret garanti fonu kapsamında ücret alacaklarının ödenmesine ilişkin çalışmaları yapmak, 4046 sayılı özelleştirme uygulamaları hakkında kanun hükümlerine göre iş kaybı tazminatına ilişkin işlemleri yapmak, genel müdür tarafından verilen diğer

[128] 4904 Sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu.
[129] İŞKUR, Aylık İstatistik Bülteni, Aralık 2013, http://www.iskur.gov.tr/KurumsalBilgi/istatistikler.aspx#dltop, (15.04.2014).

görevleri yapmaktır.

4447 sayılı kanun ve fon kaynaklarının değerlendirilmesine ilişkin usül ve esaslar hakkındaki yönetmeliğe göre gerçekleştirilen faaliyetler; İşsizlik sigortası fonunun yönetimini, yönetim kurulu kararları çerçevesinde değerlendirilmesine ilişkin işlemlerin yapılması, fon hareketlerinin takip edilerek ve fonun değerlendirilmesi ile ilgili finansal piyasaları takip edilmesi, fonun aktüeryal işlemlerini yürütülmesi ile diğer görevlerdir.[130]

[130] 4904 Sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu.

SONUÇ VE MODEL ÖNERİSİ

Türkiye'deki mesleki ve teknik eğitim sisteminin istihdam ile ilişkisinin incelendiği ve gelişmiş ülkelerin mesleki ve teknik eğitim sistemlerinin istihdam ile ilişkisinin açıklandığı bu çalışmada Türkiye mesleki ve teknik eğitim sisteminin tarihsel gelişimi ve mevcut sistem özet olarak incelenmiş ve gelişmiş üç ülke sistemi ile karşılaştırılması gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde Türkiye'deki mesleki ve teknik eğitim sisteminin kavramsal çerçevesi, mesleki eğitim modelleri, istihdam, işsizlik ve türleri, işgücü piyasaları gibi iktisadi tanımlamalara yer verilmiştir.

İkinci bölümde Türkiye'deki mesleki eğitim sistemin Osmanlı öncesi, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi olmak üzere üç dönem halinde tarihi anlatılmıştır. Bu bölümde ayrıca mesleki eğitimle ilgili mevzuatsal düzenlemeler, kanunlar, yönetmelikler, orta öğretim ve yükseköğretim düzeyinde mesleki ve teknik eğitim ile özellikleri, mesleki eğitim alanları ve modüler sistem ana hatlarıyla açıklanmıştır. Yükseköğretim düzeyindeki mesleki ve teknik eğitim kurumları MYO'ların iş hayatı ve istihdam ile bağlantısı ve MYO'ların mesleki ve teknik eğitimde daha etkin hale getirilmesine ilişkin çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, Türkiye'deki istihdamın 2007-2012 yılları arasındaki sektörel dağılımı, eğitim düzeyine göre işgücüne katılma ve istihdam oranları incelenmiş, bu bölümde ayrıca 2011-2013 yılları arasında İŞKUR'a kayıtlı işsizlerin öğrenim düzeyi, yaş, cinsiyet ve mesleklere göre dağılımlarına yer verilmiştir. Mesleki ve teknik eğitimin fayda ve maliyet analizi gerçekleştirilmiş, Türkiye'de mesleki eğitim istihdam ilişkisinin güçlendirilmesine yönelik örgün düzeyde yürütülen proje ve uygulamalara yer verilmiştir. Bölümün son kısmında 2007-2013 yılları arasında İŞKUR'a kayıtlı işsizler üzerinden işgücü arzı ve talebi açısından bir inceleme gerçekleştirilmiştir.

Dördüncü bölümde, gelişmiş üç ülke olan Amerika Birleşik Devletleri, Fransa ve Birleşik Krallık mesleki ve teknik eğitim sistemleri yapısı ve özellikleri özet olarak açıklanmış, bu ülkelerdeki eğitim istihdam bağlantısını arttırmaya yönelik proje ve diğer uygulamalara yer verilmiştir.

Beşinci son bölümde ise, Türkiye'deki mesleki ve teknik eğitim sistemindeki sorunlara ve çözüm önerilerine yer verilmiş, yaygın eğitim kapsamındaki mesleki eğitim faaliyetleri açıklanmış ve Türkiye'nin kamu istihdam kurumu olan İŞKUR ve gerçekleştirdiği faaliyetler açıklanmıştır.

Üç ülkenin sistemleri incelendiğinde eğitim istihdam bağlantısının güçlü olduğu, örgün eğitim yaygın eğitim ilişkisinin yüksek olduğu, hükümete bağlı ya da özerk, bölgesel veya yerel çok sayıda eğitim ve istihdamı düzenleyici ve denetleyici kuruluşun olduğu ve istihdama geçişlerin teşvik edildiği görülmektedir. Özellikle Birleşik Krallıktaki ileri eğitim kolejleri, eğitim müfredatının güçlülüğü ve iş dünyasıyla doğrudan bağlantısı açısından Türkiye için bir iyi uygulama örneği olabilir, meslek liselerinin yapıları daha da güçlendirilerek ve geliştirilerek Birleşik Krallıktaki gibi ileri eğitim kolejine dönüştürülebilir böylelikle Türkiye ekonomisinin ihtiyacı olan ara elemanların (teknisyen ve tekniker) işgücü piyasası ve iş hayatının aradığı vasıflarda karşılanması mümkün hale gelecektir. Birleşik Krallığın bir diğer örnek alınabilecek özelliği, mesleki eğitim ve staj alanında birden çok sayıda Hükümet ya da STK destekli kuruluşun olmasıdır. Bu kuruluşlardan bazıları; Eğitim ve Beceriler İdaresi, Becerilerin Finansmanı Ajansı (The Skills Funding Agency), Birleşik Krallık İstihdam ve Beceriler Komisyonu (UKCES) vb.'dir. Bu kuruluş ve komisyonlarda ülkemizdeki kuruluş ve komisyonlardan farklı olarak hükümet ve STK temsilcilerinin yanında işveren temsilcileri, holding veya şirketlerin CEO'larının da olduğu görülmektedir. Ülkemizde de benzeri kuruluşların oluşturulmasının mesleki ve teknik eğitim sistemimize katkıları olacaktır. Bu gibi organizasyonların oluşturulması mesleki eğitimle ilgili kurumsal karar ve politikaların alınmasına, işgücü piyasasının daha sağlıklı analiz edilmesine ve beceri ihtiyacının daha gerçekçi tespitine imkân tanıyacaktır. Bu ve benzeri eğitimi düzenleyici ve denetleyici yapılar geleceğe dönük kısa, orta ve uzun vadeli projeksiyonların yapılmasını ve stratejilerin belirlenmesini sağlayacaktır.

Fransa sistemi incelendiğinde ise mesleki eğitimden genel eğitime veya genel eğitimden mesleki eğitime yatay geçişlerin mümkün olduğu bir yapı görülmektedir. Türkiye'de de eğitim sistemindeki esnekliğin arttırılması ve farklı programlar ile farklı alanlar arasında yatay geçişlere olanak tanıyan bir yapı kurulması eğitim istihdam bağının güçlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Fransa sisteminin bir diğer özelliği, sertifika ve diplomaların örgün, yaygın ve çıraklık eğitimi yoluyla kazanılmış olup

olmamasına bakılmaksızın standart ve bir bütünlük içinde olmasıdır. Mesleki yeterliliklerin içerik ve standartlarının belirlenmesi sürecine Mesleki Danışma Komiteleri adlı eğitimle ilgili tüm paydaşların (kamu sektörü, özel sektör ve STK'lar) içinde olduğu yapıların olmasıdır. Türkiye'de de Meslek Liseleri ve MYO'lardan alınan diplomaların MYK tarafından hazırlanmış Türkiye Yeterlilikler Çerçevesine göre karşılığı seviyelerinin belirlenmesi bu seviyelerin örgün eğitim diplomalarında belirtilmesi, ayrıca yaygın eğitim ve çıraklık eğitimi yoluyla kazanılan yeterliliklerin sertifikalandırılmasında örgün eğitimle standart birliğinin sağlanması mesleki eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesine katkı sunacaktır. Bu kapsamda iş hayatına geçişleri hızlandırmak ve istihdamı arttırmak için Fransa'daki sertifika sistemi iyi uygulama örneği oluşturmaktadır.

ABD mesleki ve teknik eğitim sistemi incelendiğinde mesleki eğitimin ağırlıklı olarak Yükseköğretim seviyesindeki 2 yıllık Toplum Kolejleri (Community Colleges) ve 4 yıllık Teknik Üniversitelerde gerçekleştirildiği görülmektedir. ABD sistemindeki Toplum Kolejleri örnek alınarak Türkiye'deki MYO'ların dönüştürülmesinin ve iş hayatının ihtiyaçları doğrultusunda modernize edilmesinin sisteme katkıları olacaktır. ABD sisteminin bir diğer özelliği de mesleki eğitim alanında dernek ve vakıflara ait kar amacı olmayan mesleki eğitim kurumlarının (non profit organizations) yaygın ve yüksek sayıda olmasıdır. Ülkemizde de meslek birlikleri, sendikalar, sivil toplum kuruluşları ve özel sektörün, mesleki ve teknik eğitimin müfredat, program ve kontenjanların belirlenmesi sürecine dahil edilmesi sağlanarak işsizliğin azaltılmasında etkili olacak biçimde planlı bir mesleki eğitim sistemi yapısı oluşturulmalıdır.

Türkiye'deki mesleki ve teknik eğitim-istihdam bağının güçlendirilmesine yönelik yapılabilecekler özet olarak şöyledir:

- Eğitim sistemi yapısının meslek odaklı olarak değişen işgücü piyasası şartları ve işveren beklentilerine uygun olarak güncellenebilmesi.
- Okul-Sanayi işbirliklerinin arttırılması, MYO ve Meslek Lisesi ile işveren eşleşmelerinin sağlanarak istihdamın ve istihdam edilebilirliğin arttırılması.
- Mesleki ve teknik eğitimde örgün ve yaygın eğitim kurumları arasında müfredat, ölçme, değerlendirme ve belgelendirme konularında ortak bir mevzuatın oluşturulması ve standart birliğinin sağlanması.

- Mesleki eğitimde kişilerin bir meslek öğrendikten sonra kendi işlerini kurmalarına yönelik girişimcilik faaliyetlerinin özendirilmesi.
- Mesleki eğitim politikası geliştirme ile karar alma ve uygulama sürecine taraf olan tüm paydaşların özellikle sivil toplum kuruluşları ve özel sektörün katılım sağlaması.
- Özel sektörün mesleki eğitim kurumu açmasını destekleyecek politika ve mekanizmaların geliştirilmesi olarak sayılabilir.

Türkiye'deki Mesleki Eğitim İstihdam İlişkisinin Güçlendirilmesi İçin Bir Öneri "Okul Yönetim Modeli ve Meslek Liselerinde Yeni Sistem"

Önerinin Gerekçesi: Okul Yönetim Modeli; mesleki eğitim sürecine iş hayatının müfredat belirleme ve uygulama yönleriyle katılımının yeterli olmaması, örgün mesleki eğitim düzeyinde okul-sanayi işbirliğinin kurulamamış olması, mevcut mesleki eğitim müfredatının iş hayatının gereksinimlerini karşılamaktan uzak olması, mesleki teknik eğitimin genel eğitime göre daha pahalı bir eğitim olmasından dolayı finansmanının gerçekleştirilmesi sorunları nedeniyle Türkiye'deki örgün düzeydeki mesleki eğitime bir çözüm önerisi olarak düşünülmüştür. Halen yürülükte olan mesleki eğitim yapısında teorik alan/dal programlarına ait eğitim ile atölye ve laboratuvar eğitimi yani pratik eğitimin tamamı okulda yapılmakta ve staj eğitimi olarak nitelendirilebilinecek 10 ve üzeri çalışanı olan işletmelerde mesleki eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. İşletme bünyesinde kendi personelinden oluşan bir eğitim kurulu oluşturulmakta pratik eğitim uygulaması işletme yönetimince gerçekleştirilmektedir. Model önerisinin temeli okul ve işletme arasında karar alma ve uygulamada tek çatı altında bir kurulun oluşturulması ve işletme yönetimi ile okul yönetiminin, okul yönetim kurulu çatısı altında birleştirilmesine dayanmaktadır.

Model önerisi olarak Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı olarak **"Meslek Liseleri Yürütme Kurulu"**nun kurulması planlanmıştır. Bu yeni yapı halihazırda Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yer alan Mesleki Eğitim Kurulu'nun görevleri ile benzerlik göstermekle birlikte bire bir aynı görevleri bulunmamaktadır. Mesleki Eğitim Kurulu örgün, yaygın mesleki eğitim ve çıraklık eğitimini de kapsayan eğitim program ve sürelerinin belirlenmesi, iş hayatının ve teknolojik gelişmelerin izlenmesi, eğitim ihtiyaçlarının saptanması ve raporlanması gibi görevlere sahip kurulması düşünülen **"Meslek Liseleri Yürütme Kurulu"** sadece örgün düzeydeki

Meslek Liseleri özelinde mesleki eğitim uygulamalarını yönlendiren ve yöneten bir kurul olacaktır.

Okul Yönetim Modeli Yapısı ; Milli Eğitim Bakanlığı, Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü bünyesi merkezinde bir **"Meslek Liseleri Yürütme Kurulu"** oluşturulacaktır. Oluşturulacak bu yapıda mesleki eğitimde söz sahibi olan tüm taraflar Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu,Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu, Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği ve benzeri kuruluşlar ile MYK ve İŞKUR da yer alacaktır. Halihazırda mevcut olan organize sanayi bölgelerinde bulunan meslek liselerinin herbirinde birer **"Okul Yönetimi Kurulu"** oluşturulacaktır. Okul Yönetim Kurulunda ildeki sanayi ve ticaret odaları, esnaf odaları, işkur temsilcisi, organize sanayi bölgesi temsilcileri ve meb bulunacaktır. Bu okul yönetim kurulları, Genel Müdürlük bünyesindeki Meslek Liseleri Yürütme Kuruluna bağlı olacaktır. Önriln yeni yapıda Milli Eğitim Bakanlığına'a bağlı meslek liselerinin yalnızca organize sanayi bölgelerinde veya organize sanayi bölgelerine yakın alanlarda açılması öngörülmektedir. Ancak mevcut Meslek Liselerinde de okul yönetim modelinin kurulmaya başlanması ve zaman içinde organize sanayiye yakın alanlara taşınması düşünülmektedir.

Okul Yönetim Kurulları ile İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurullarının Bağlantısı

Okul Yönetim Kurulları, örgün mesleki eğitimde uygulama birimi olarak doğrudan görev alacaklarından İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurullarına örgün mesleki eğitimde müfredatın belirlenmesi ve uygulanması, okullarda yaşanan sorunlar başta olmak üzere mesleki eğitimle ilgili tüm konularda tavsiye ve önerilerini iletecekleridir. Örgün mesleki eğitim konusunda alınacak kararlar ve uygulanacak politikalar yine İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurullarınca belirlenecektir.

Yeni Meslek Lisesi Eğitim Sisteminin Fonksiyonları;

- Teorik mesleki eğitim meslek liselerinde gerçekleştirilmeye devam edilecek.
- Meslek liselerinin eski teknoloji ve donanıma sahip olmasından dolayı atölye eğitimi yani pratik eğitimin meslek liselerinde gerçekleştirilmesi uygulaması kaldırılacaktır.

- Atölye eğitiminin Organize sanayi bölgelerinde bulunan işyerlerinde verilmesi planlanmaktadır. Böylelikle Milli Eğitim Bakanlığı için önemli boyutlarda olan pratik mesleki eğitimin finansmanını işverenlerin üstlenmesi sağlanması ve güncel teknolojik araç ve gereçlerle pratik eğitimin sağlanması gerçekleştirilecektir.
- Yeni yapıyla birlikte staj uygulaması kaldırılacak veya süresi kısaltılacaktır.
- Atölye ve laboratuvar eğitiminin yani pratik eğitimin işyerinde gerçekleştirilmesi halen devam etmekte olan İşletmelerde Mesleki Eğitim uygulamasının yerine geçecektir.

Okul Yönetim Kurullarının Görevleri;

- Meslek lisesi müfredatının esasları ve süreleri ile ilgili Meslek Liseleri Yürütme Kurulu ve İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları'na görüş bildirmek.
- Teknolojik gelişmelerin mesleklere etkilerini izlemek ve değerlendirmek, yeni meslek alanları veya mesleki modüllerin geliştirilmesinde Meslek Liseleri Yürütme Kurulu'na görüş bildirmek.
- Meslek lisesi öğrencilerini istihdama hazırlayıcı staj ve eğitim uygulamalarını değerlendirmek ve Meslek Liseleri Yürütme Kuruluna görüş bildirmek.
- Meslek Lisesi öğrencilerine kariyer danışmanlığı ve rehberlik hizmetlerinin sunulmasında İŞKUR ile koordinasyonu sağlamak.
- Meslek Lisesi mezunlarının niteliklerine uygun işyerlerinin belirlenmesini sağlamak.

Bu modelle birlikte teorik mesleki eğitimin meslek liselerinde pratik mesleki eğitimin ise işyerlerinde gerçekleştirildiği Türkiye örgün mesleki eğitim sistemi için yeni sayılabilinecek ikili eğitime dayalı uygulamaya geçilecektir. Bu bağlamda Meslek Lisesi-OSB-İşveren eşleşmeleri yapılabilecektir. Teorik mesleki eğitim konusunda uzun bir bilgi birikimine ve deneyime sahip olan Meslek Liseleri eğitici ve öğretmen kadrosu da korunmuş olacaktır.

Öneride İŞKUR'a ait görev ve sorumluluklar

- İŞKUR tarafından belirli aralıklarla Meslek Lisesi öğrencilerine kariyer ve rehberlik hizmetleri verilmesi sağlanacak.
- Pratik eğitimin gerçekleştirilmesi konusunda İŞKUR'un İşbaşı Eğitim Programı yönetim deneyimi ve bilgi birikimi İŞKUR İl Müdürlükleri veya Hizmet

Merkezince Okul Yönetim Kurulu ile paylaşılacak. Ayrıca öğrenci ve işverenlere maddi destekler verilebilecektir.

- Meslek Lisesinin toplumdaki imajının ve kalite algısının yükseltilmesinde İŞKUR, İş ve Meslek Danışmanları aracılığıyla tanıtım ve bilgilendirme etkinlikleri düzenleyecektir.
- İŞKUR tarafından öğrencilerin mezun olduktan sonra Organize Sanayi Bölgesi işyerleri veya İldeki Sanayi ve Ticaret Odalarına kayıtlı diğer işyerleri ve işletmelerde istihdam edilmelerine aracılık edilecektir.

Önerinin Kısıtlılıkları; Öneri imalat endüstrisi ile eğitim ilişkisinin güçlendirilmesine yönelik bir öneri görünümündedir. Bu bağlamda Organize Sanayi Bölgelerinde ağırlıklı olarak sanayi ürünleri imalatı gerçekleştirilmekte olduğundan Anadolu Meslek, Anadolu Teknik, Endüstri Meslek ve Teknik Liseler bu modelden faydalanmakla birlikte Ticaret,Turizm ve Sağlık Meslek Liseleri ise İl'deki Ticaret ve Sanayi Odalarına kayıtlı Ticaret ve Turizm işletmelerinde pratik eğitim alarak modele dahil edilmesi düşünülmektedir. Bu amaçla Meslek Lisesi türüne göre işyeri eşleşmesi gerçekleştirilecektir.

Önerinin Örgün Mesleki Eğitim Sistemine Katkısı

Bu yeni öneriyle birlikte eğitim istihdam bağlantısında yaşanan sorunlara yönelik getirilen çözümler şöyle sayılabilir;

- Mesleki eğitim müfredatının teorik olarak belirlenmesi sürecine Organize Sanayi Bölgeleri İşyerleri aracılığıyla özel sektör ve sivil toplum kuruluşları da dahil edilecek.
- Örgün düzeyde geçmişten beri tartışılan ve organik olarak kurulamamış olan okul-sanayi işbirliği kurulmuş olacak.
- Mesleki Liselerinin eskimiş ve iş hayatının beklentilerini karşılamaktan uzak makine ve teknolojik alt yapısı terk edilecek veya işyerleri aracılığıyla modernize edilecek.
- Meslek Liselerindeki hem teorik hem de pratik olarak gerçekleştirilen eğitim ayrıştırılacak, teorik eğitimin meslek liselerinde, pratik eğitimin ise işyerlerinde gerçekleştirilmesi sağlanarak etkin ve verimli bir eğitim sistemi yapısı oluşturulacak.
- Mesleki eğitimin finansmanına, pratik eğitimin sağlanması yoluyla iş hayatının da katılımı sağlanacak ve devletin finansman yükü azaltılacak.

- Yeni yapıyla birlikte iş hayatının gereksinimlerini karşılayacak kapasite ve nitelikte öğrenciler yetiştirilecek. Öğrencilerin işgücü piyasasında istihdam edilebilirliği ve dolayısıyla istihdamı arttırılacaktır.

Önerinin İŞKUR'a Katkısı;

Mesleki eğitimin iş hayatının ihtiyaçlarına ve beklentilerine uygun uygulanması ile birlikte; istihdamın korunmasına ve arttırılmasına, işsizlerin mesleki niteliklerinin geliştirilmesine, iş deneyimlerini arttırmalarına yardımcı olmak üzere uyguladığı aktif işgücü politikası programları ile mesleki eğitime katkı veren Türkiye İş Kurumuna bu yeni modelin dolaylı olarak katkısı olacaktır. Türkiye'deki istihdamın yapısının anlatıldığı 3. bölümde belirtildiği üzere İŞKUR'a kayıtlı işsizlerin çoğunluğunu herhangi bir niteliğe sahip olmayan ve öğrenim düzeyi ilköğretim seviyesindeki işsizlerin oluşturduğu görülmektedir. Bu önerinin başarılı olması sonucunda mevcut kayıtlı işsizleri etkilememekle birlikte gelecekte İŞKUR'un vasıfsız işgücüne nitelik kazandırmak amacıyla İşsizlik Sigortası Fonundan aktaracağı mali kaynakların azalacağı söylenebilir. İŞKUR'un mesleki eğitim konusundaki faaliyetinin sadece temel mesleki eğitim hizmetinin desteklenmesi yerine, vasıf sahibi işsizlere ileri mesleki eğitim kursları verilmesi, çalışanların mesleki eğitim yönünden desteklenmesi, mesleki eğitimde araştırma-geliştirme, girişimcilik programlarının nitelik ve niceliğinin arttırılması, iş ve meslek danışmanlığı gibi faaliyetlerin desteklenmesi amacıyla Fon kaynaklarının kullanılması sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, Oktay; Berk, Şaban; "Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Yeni Arayışlar: Yeterliliğe Dayalı Modüler Sistemin Değerlendirilmesi." http://efdergi.yyu.edu.tr/makaleler/cilt_VI/haziran/c_adiguzel.pdf

Akyüz,Yahya; "Türk Eğitim Tarihi, Pegem Akademi Yayınları",23. Baskı, Ankara, 2012.

Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği.

Aksoy,Beyhan;"Mesleki Eğitim ve Yetiştirmede Modeller ve Planlama" http://80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/model.htm

Alkan, Cevat; Hıfzı, Doğan; S. İlhan, Sezgin; "Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları" Nobel Yayınları, 1. Basım, Ankara, 2001.

Altın, Recep; Kaya, Özlem; "Gelişmiş Ülkelerin Eğitim ve Eğitim Yönetim Sistemleri" MEB Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı, Ankara, 2010.

Ataman, Berrin Ceylan; "İşgücü Piyasası ve İstihdam Politikalarının Temel Prensipleri", İİBK, Siyasal Yayıncılık, Ankara 1999.

Atasoy, Veysel; "Mesleki Eğitim, Meslek Yüksekokulları, İKMEP ve Harita Kadastro" http://www.hkmo.org.tr/resimler/ekler/a3c26d9be3c55a6_ek.pdf,

Aykaç, Necdet; "Türkiye'de ve Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Mesleki ve Teknik Eğitim", http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/155-156/aykac.htm

Bedir, Eyüp; "Yirmi birinci Yüzyılda İstihdamın Artan Önemi ve Eğitim İstihdam İlişkisi", G.Ü.İ.İ.B.F., iibfdergisi.gazi.edu.tr/index.php/iibfdergisi/article/download/380/370.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Sanayi Genel Müdürlüğü; "Türkiye'nin İnsan Kaynağının Belirlenmesi".

Birleşik Krallık, https://www.gov.uk/what-different-qualification-levels-mean.

Cedefop; "Vocational Education and Training İn France, Short Description", http://www.igfse.pt/upload/docs/gabdoc/2008/10-Out/5190_en.pdf

Cuddy, N; Lenney, T, Cedefop; "Vocational Education And Training İn The United Kingdom, Short Description", http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5159_en.pdf

Dinler, Zeynel; "İktisada Giriş", Ekin Kitabevi Yayınları, 11. Basım, Bursa 2005.

DPT, Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013, İşgücü Piyasası Özel İhtisas Komisyonu Raporu.

Doğan, Hıfzı; "Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeniden Yapılandırılması" http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/484/5663.pdf

Ekinci, Yusuf; "Ahilik ve Meslek Eğitimi", MEB Yayınları İstanbul,1990.

Friedrich Ebert Vakfı, Ekonomi Forumu; "Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim ve Sorunları",

http://www.festuerkei.org/media/pdf/Ekonomi%20Forumu/1990/T%C3%BCrkiye'de%20Mesleki%20Teknik%20E%C4%9Fitim%20ve%20Sorunlar%C4%B1.pdf

Gemici, Nurettin; "Günümüze Meslek Eğitiminde Model Arayışları ve Sonuçları", http://www.dem.org.tr/ded/19/ded19mak3.pdf

Gümüş, Erdal; Şişman, Mehmet; "Eğitim Ekonomisi ve Planlaması", Pegem Akademi, I.Baskı, Ankara, Ekim 2012.

İktisadi Araştırmalar Vakfı; "Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Sorunları" Seminer, Açış-Tebliğ-Panel, http://www.iav.org.tr/dosyalar/mesleki-egitim.pdf

İşseveroğlu, Gülsün; Gençoğlu, Ümit; "Türkiye'de Meslek Yüksekokullarının Bölge İhtiyaçlarına Uygunluğu Üzerine Bir Araştırma", http://journal.mufad.org/attachments/article/134/007_03.pdf

İMEİGEP İzleme ve Değerlendirme Toplantısı, http://www.myk.gov.tr/index.php/tr.

İŞKUR, Aylık İstatistik Bülteni, Kasım 2013, http://www.iskur.gov.tr/KurumsalBilgi/istatistikler.aspx#dltop,

İŞKUR, İMD Dairesi Başkanlığı Bilgi Notu, s.1.

İŞKUR, "2013-2017 Stratejik Planı", www.iskur.gov.tr

Joyce, M; Noumark, D; "School-To-Work Programs: Information From Two Surveys" , http://www.bls.gov/opub/mlr/2001/08/art5full.pdf

Kapar, Recep; "Aktif İşgücü Piyasası Politikaları", http://www.sosyalkoruma.net/pdf/19.pdf

Karabulut, Alpaslan; "Türkiye'deki İşsizliği Önlemede Aktif İstihdam Politikalarının Rolü ve Etkinliği" Ankara, 2007.

Kayır, Ömer; Kılıç, Hamdi; "Mesleki ve Teknik Eğitim fakülteleri Araştırması", http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/484/5663.pdf

Kuczera , M; Field, S; "A Skills Beyond School Review Of The United States" OECD 2013, http://www.oecd.org/edu/skills-beyond-school/ASkillsbeyondSchoolReviewoftheUnitedStates.pdf

Labiad, N.E; " French Labour Market Reform: Inıtıatives For Employment", http://www.adapt.it/englishbulletin/docs/Editorialbynl2013.pdf

Levesque, Karen, vd; "Vocational Education In The United States : Toward The Year 2000" http://nces.ed.gov/pubs2000/2000029.pdf

MEB, Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, Müsteşarlık Makamına Bilgi Notu.

MEB, "Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı" (Taslak) (2013-2017) http://mtegm.meb.gov.tr/dosyalar/MTE_Strateji_Belgesi_ve_Eylem_Plani_TASLAK_10.05.2013.pdf

MEB; "16. Milli Eğitim Şurası",

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_06/06021346_16_sura.pdf,

Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, Mesleki ve Teknik Eğitim Çalıştayı, 24-25 Şubat 2012, Manavgat, Antalya.

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği.

Mesleki Yeterlilik Sınav ve Belgelendirme Yönetmeliği.

MEB, Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2012-2013, http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2012_2013.pdf

MEB, Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, http://mtegm.meb.gov.tr/www/projeler/kategori/

MEB; "Mesleki ve Teknik Eğitim Alanları" http://www.megep.meb.gov.tr/dokumanlar/Diger/Alan_Tan%C4%B1t%C4%B1m.pdf

MEB, Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü; " Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları Mezunlarının İzlenmesi (2011 Yılı Raporu)" Ankara, 2011

MEB, Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi; "Modüler Program Uygulamalarının Değerlendirilmesi",http://yegitek.meb.gov.tr/tamamlanan/Moduler_Program_degerlendirme.pdf

MEB; "Modüler Eğitim Sunumu", http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/

Milli Eğitim Bakanlığı; "Gelişmiş Ülkelerin Mesleki Eğitim Sistemleri ve Türkiye" Ankara, 2007.

Ministére Education Nationale; "National Education And Vocational Education İn France", 2010,http://cache.media.eduscol.education.fr/file/dossiers/61/8/formation_professionnelle_VA_151618.pdf,

Metgem, Tasam, "Mesleki Eğitimin Ulusal ve Uluslararası Rekabete Açılması Sertifikasyon ile Mesleki İşgücü Dolaşımı (Konvertibilite)" http://www.tasam.org/Files/PDF/MSY_proje.rapor_EN.pdf,

MÜSİAD, Mesleki Eğitim Çalıştayı,18-19 Şubat 2011 http://www.musiad.org.tr/img/arastirmalaryayin/pdf/M%C3%9CS%C4%B0AD%20Calistay.

Powell,J.W;Coutrot,L;Graf,L.v.d; "Comparing The Relationship Between Vocational and Higher Education in Germany and France", http://bibliothek.wz-berlin.de/pdf/2009/i09-506.pdf

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı; "Ortaöğretim: Genel Eğitim, Meslek Eğitimi, Teknik Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Raporu", Ankara 2001.

Sıdal, C, Balcı, S; "Türkiye'deki meslek yüksekokulları hakkında bir değerlendirme" A.Ü. Çankırı Meslek Yüksekokulu Dergisi, Ocak 1995.

Speak, L; " Vocational Education And Tarining İn Scotland And France, A Comparative

Study”, http://cache.media.education.gouv.fr/file/europe_et_international_2/49/8/Etude_comparative_France-Ecosse_formation_pro_-_VA_28498.pdf

Şahin,İ; Fındık,T; “Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri” http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_101/101_49959.pdf

Taş,Yunus; “ İŞKUR’un Mesleki Eğitim Faaliyetlerinin İstihdam Üzerine Etkileri: Yalova İŞKUR Örneği” Sosyal Siyaset Konferansları, Sayı-61/2011/2, http://www.iudergi.com/tr/index.php/sosyalsiyaset

Telatar, O, Murat, Terzi; “Nüfus ve Eğitimin Ekonomik Büyümeye Etkisi: Türkiye Üzerine Bir İnceleme”, http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/IIBD/article/viewFile/6511/6089

TİSK; “Mesleki Eğitim Sistemimiz ve İşletmelerdeki Beceri Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri Raporu”, http://tiskweb.com/yayinlar.asp?sbj=ana&ana_id=53

The Higher Education Academy, “Key Agencies and Organizations”, http://www.adm.heacademy.ac.uk/links/articlepage.2006-11-08.6480831394,

TÜSİAD; “Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim Hakkında TÜSİAD Görüş Dokümanı” http://www.tusiad.org.tr/__rsc/shared/file/MTEgorus.pdf

Türkiye İş Kurumu Kanunu.

TÜİK, www.tuik.gov.tr/PreIstatistikMeta.do?istab_id=1181

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi, http://www.myk.gov.tr/index.php/tr/ulusal-yeterlilikler/217-ulusal-yeterllk-cercevesi-uyc

UKCES; “OECD Review:Skills Beyond School Background Report For England” Briefing Paper February , http://www.ukces.org.uk/assets/ukces/docs/publications/briefing-paper-oecd-background-report-england.pdf.

UKCES, http://www.ukces.org.uk/about-us,

United States, Department Of Labor, Employment and Training Administration, “Youth Services Competitive Grants”, http://doleta.gov/Youth_services/Discretionary.cfm,

Ünsal, M. Erdal, Makro İktisat, Genişletilmiş 5. Bası, Ankara, 2004.

West ,J; Steedman, H; “Finding Our Way: Vocational Education İn England”, http://eprints.lse.ac.uk/13485/1/OP018.pdf,

Yıldırım, Kemal; “Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeniden Yapılandırılması”, Gazi Üniversitesi, http://w3.gazi.edu.tr/~kemaly/Calismalar/TMMOB.pdf

Yılmaz, Hakan; “ Beceriler, Yeterlilikler ve Meslek Eğitimi: Finansman Yapısı ve Politika Önerileri”,http://yonetim.turkonfed.org/Userfiles/Documents/PDF/Raporlar/FINANSMAN_YAPISI_ve_POLITIKA_ONERILERI.pdf

Yükseköğretim Kanunu.

ÖZGEÇMİŞ

Tansu ERDOĞMUŞ, 10.07.1985 tarihinde İzmir'de doğdu. İlk, orta ve yüksek öğrenimini İzmir'de tamamladı, Lisans eğitimini Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme bölümünde 2009 yılında tamamladı. 2010 yılı kasım ayında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü'nün açmış olduğu İstihdam ve Meslek Uzman Yardımcılığı sınavını kazanarak göreve başladı. Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü Aktif İşgücü Hizmetleri Dairesi Başkanlığında görevine İstihdam Uzman Yardımcısı olarak devam etmektedir. 2014 yılı itibariyle Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetiminde Denetim Tezsiz Yüksek Lisans Programında öğrenimine devam etmektedir.